SOLIDAARINEN SUOMI?

Analysoitavana Ylen ja Helsingin Sanomien vaalikonevastaukset vuoden 2014 eurovaaleissa

Miina-Maria Väänänen

Pro gradu-tutkielma

Yhteiskuntapolitiikka

Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos

Jyväskylän yliopisto

Kevät 2016

Tiivistelmä

SOLIDAARINEN SUOMI?
Analysoitavana Ylen ja Helsingin Sanomien vaalikonevastaukset vuoden 2014 eurovaaleissa
Miina-Maria Väänänen
Pro Gradu-tutkielma
Yhteiskuntatieteiden ja filosofian laitos
Jyväskylän yliopisto
Ohjaajat: Tiina Silvasti ja Ilkka Virmasalo
Kevät 2016
Sivumäärä: 72 sivua + 2 liitettä

Tutkielmassa selvitetään kannattavatko Suomen vuoden 2014 eurovaaliehdokkaat solidaarista Suomea ja/tai Eurooppaa ja mikä tähän vaikuttaa. Solidaarisuudesta keskustelu on lisääntynyt Euroopassa pakolaisuuden kasvun, ilmastonmuutoksen, taloudellisen epävarmuuden sekä finanssikriisin seurauksena. Tässä tutkielmassa solidaarisella Suomella tarkoitetaan suomalaisten eurovaaliehdokkaiden solidaarisuutta Eurooppaa, globaalia yhteisöä, eurooppalaisia ja globaalin yhteisön jäseniä kohtaan. Solidaarisella Euroopalla tarkoitetaan Euroopan Unionin (Suomi sen osana) kollektiivista solidaarisuutta muita kuin eurooppalaisia kohtaan. Tutkimuksessa keskitytään kolmeen kysymykseen: 1) Mitkä tekijät vaikuttavat solidaarisen Suomen/Euroopan kannatukseen? 2) Miten puoluekanta vaikuttaa solidaarisen Suomen/Euroopan kannatukseen ja mikä selittää kannatusta puolueiden sisällä? 3) Millainen solidaarisen Euroopan linjan (talouspolitiikka, ympäristöpolitiikka, puolustuspolitiikka, EU-myönteisyys) ja puoluekantojen yhteys on? Miten se vaikuttaa solidaarisen Suomen ja Euroopan kannatukseen?

Tutkielman viitekehys sisältää solidaarisuuden merkityksen pohtimista nyky-Euroopassa sekä solidaarisuuden eri määritelmiä perinteisistä määritelmistä uudempiin näkökulmiin. Viitekehyksenä toimii myös Euroopan Parlamentti ja poliittiset puolueet. Tutkielman aineisto koostuu Yleisradion ja Helsingin Sanomien vuoden 2014 eurovaalikoneista. Tutkimus on kokonaisanalyysi ja se on tehty kvantitatiivisin parametrittomin menetelmin. Analyysissä on keskitytty löytämään eroja ja yhteyksiä solidaarisuus-muuttujien sekä sitä selittävien muuttujien väliltä.

Tulosten mukaan solidaarista Eurooppaa kannatetaan enemmän kuin solidaarista Suomea. Naisehdokkaat ovat solidaarisempia kuin miehet ja yli 70-vuotiaat kannattavat solidaarisuutta vähiten. Korkeampi koulutus lisää solidaarisuuden kannatusta. Vasemmistopuolueiden ehdokkaat ovat oikeistopuolueiden ehdokkaita solidaarisempia. Uusliberaalin talouspolitiikan kannatus vähentää merkittävästi solidaarisuutta ja EU-myönteisyys ja ympäristöarvojen kannatus lisäävät solidaarisuutta. Uusliberalismia vastustavat ja EU-jäsenyyttä sekä ympäristöarvoja kannattavat ehdokkaat kuuluvat Vasemmistoliittoon, SDP:hen ja Vihreisiin. Perussuomalaisten ehdokkaat kuuluvat uusliberalismin kannattajiin ja EU-jäsenyyden ja ympäristöarvojen vastustajiin.

Avainsanat: solidaarisuus, eurovaalit, vaalikone, parametriton analyysi

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO 1

2 SOLIDAARISUUDEN MERKITYS NYKY-EUROOPASSA 3

2.1 Euroopan integraatio ja euroskeptisyys 4

2.2 Ympäristöpolitiikka 6

2.3 Turvallisuuspolitiikka 8

2.4 Talouspolitiikka 10

3 SOLIDAARISUUS 12

3.1 Solidaarisuuden käsitteestä ja muodoista 12

3.2 Durkheimin solidaarisuus 14

3.3 Marxilaisuuden perintö 16

3.4 Sosiaalidemokraattisen solidaarisuuden variaatiot 17

3.5 Uskonto ja solidaarisuus 19

3.6 Sosiologinen, sosiaalipoliittinen ja valtio-opillinen näkökulma solidaarisuuteen 20

3.7 Rationaalisen valinnan teoria 22

3.8 Solidaarisuus Suomessa 23

3.9 Globaali solidaarisuus 27

4 EUROOPAN PARLAMENTTI 30

5 AINEISTO JA MENETELMÄT 34

5.1 Tutkimuskysymykset 34

5.2 Vaalikonetietoa 34

5.3 Aineiston esittely 36

5.4 Tutkimusmenetelmät 38

5.4.1 Faktori- ja reliabiliteettianalyysi 38

5.4.2 Yksisuuntainen varianssianalyysi ja keskiarvovertailu 40

5.4.3 Korrelaatiot 41

6 SOLIDAARISEN SUOMEN JA SOLIDAARISEN EUROOPAN KANNATUS ... 42
6.1 Solidaarisuuden ulottuvuudet ... 42
6.2 Solidaarisuuden kannatus ... 46
6.3 Solidaarisen Suomen ja solidaarisen Euroopan kannatus puolueittain ... 48
6.4 Solidaarisen Euroopan linjan ja puolueiden yhteys ... 54
6.5 Yhteenveto ... 56
7 JOHTOPÄÄTELMÄT JA POHDINTA ... 58
LÄHDELUETTELO ... 65
LIITTEET ... 73

1 JOHDANTO

Euroopan Unionin päätavoitteena on rauhan, omien arvojensa ja kansojensa hyvinvoinnin edistäminen. EU on historiansa aikana kuitenkin kohdannut monenlaisia ongelmia, jotka ovat nakertaneet Unionin päätavoitteita sekä yhteiseurooppalaista projektia yhtenäisemmän Euroopan puolesta. Ympäristöongelmat sekä varallisuuden ja materian epätasainen jakautuminen ihmisten ja ryhmien kesken, koettelevat nykypäivän solidaarisuutta (Stjernø 2004, 321). Vuonna 2007 alkanut finanssikriisi on tuonut mukanaan monia ongelmia, jotka ovat vaarantaneet koko euro-alueen ja samalla unionin tulevaisuuden. Viimeisimpänä pakolaiskriisi on koetellut EU-maiden solidaarisuutta ja yhteistyön rajoja. Solidaarisuuden osoittamista Euroopan Unionin maiden välillä on vaadittu moneen otteeseen ja sanaa on käytetty monissa eri yhteyksissä ja merkityksissä.

Tutkimuksen tarkoituksena on selvittää kannattavatko Suomen vuoden 2014 eurovaaliehdokkaat solidaarista Suomea ja/tai Eurooppaa ja mikä tähän vaikuttaa. Solidaarisuus voidaan määritellä esimerkiksi yhteisöllisyyden tunteeksi ihmisten välillä, jotka jakavat samat mielenkiinnon kohteet ja tavoitteet (Dictionary 2014). Tässä tutkimuksessa solidaarisella Suomella tarkoitetaan suomalaisten eurovaaliehdokkaiden solidaarisuutta Eurooppaa, globaalia yhteisöä, eurooppalaisia ja globaalin yhteisön jäseniä kohtaan. Solidaarisella Euroopalla puolestaan tarkoitetaan Euroopan Unionin kollektiivista solidaarisuutta muita kuin eurooppalaisia kohtaan ja Suomi luonnollisesti on osana Euroopan Unionia.

Eurovaaliehdokkaat ovat mielenkiintoinen tutkimuskohde, sillä solidaarisuutta on vaadittu juuri eurooppalaisella tasolla ja euroedustajat ovat niitä henkilöitä, jotka tekevät Euroopan laajuisia päätöksiä. Lisäksi eurovaaleissa perehdytään eurooppalaisten kysymysten lisäksi myös kansallisiin kysymyksiin, joten ehdokkaiden mielipiteitä on saatavilla moniin aiheisiin. Eurovaaliehdokkaat edustavat myös poikkileikkausta suomalaisesta poliittisesta kentästä ja ovat osaltaan otos suomalaisista itsestään, ainakin poliittisesti aktiivisesta väestöstä.

Tutkimuksen aineisto koostuu Helsingin Sanomien sekä Yleisradion (Yle) vuoden 2014 eurovaalikoneista. Vaalikoneilla on mahdollista saada ehdokkailta selkeitä mielipiteitä ja kantoja moniin kysymyksiin, mitä kampanjoiden ja medioiden kautta ei useinkaan saada. Vaalikoneet ovat pohjimmiltaan tietokantoja, joista voi erilaisia hakumääreitä antamalla tarkastella ehdokkaiden poliittisia näkemyksiä. Kone välittää tietoa mahdollisesti myös

ehdokkaiden luonteenpiirteistä ja muista henkilökohtaisista ominaisuuksista. Useimmissa koneissa on mahdollisuus myös pelkkään ehdokkaiden vastausten lukemiseen, ilman omien vastausten määrittelyä. Vaalikoneet toimivat siis informaatiolähteinä poliittisen päätöksenteon prosessissa (Haukio & Suojanen 2004).

Tutkielma on kokonaistutkimus vuoden 2014 eurovaaliehdokkaista ja tutkielman analyysi tehdään kvantitatiivisin parametrittomin menetelmin. Analyysissä keskitytään erityisesti löytämään eroja ja yhteyksiä solidaarisuus-muuttujien sekä sitä selittävien muuttujien välillä. Selittäviä muuttujia ovat esimerkiksi puolue, koulutustaso tai uusliberaalien arvojen kannatus. Aineisto on otettu valmiina, joten sitä ei ole räätälöity juuri tätä tutkielmaa varten. Myös ihan jokainen ehdokas ei ole vastannut vaalikoneeseen. Kuitenkin tutkielma tulee antamaan uutta tietoa solidaaristen arvojen kannattamisesta ja siihen voi suhtautua ainakin suuntaa antavana.

Tutkielma etenee seuraavalla tavalla: luvussa kaksi esitellään solidaarisuuden merkitystä nyky-Euroopassa keskittyen erityisesti Euroopan integraatioon ja euroskeptisyyteen sekä ympäristö-, turvallisuus- ja talouspolitiikkaan. Luvussa kolme avataan solidaarisuuden eri määritelmiä perinteisistä määritelmistä uudempiin näkökulmiin ja pohditaan solidaarisuuden tilaa Suomessa ja globaalilla tasolla. Luku neljä käsittelee Euroopan Parlamenttia ja siellä olevien eri poliittisten puolueiden toimintaa ja niiden yhteyttä Suomen puolueisiin. Luku viisi puolestaan sisältää aineiston ja menetelmien esittelyä sisältäen tietoa vaalikoneista ja tutkimuskysymysten tarkastelua. Luvussa kuusi perehdytään tutkimuksen tuloksiin ja viimeinen seitsemäs luku esittelee tutkimuksen johtopäätelmiä sekä mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

2 SOLIDAARISUUDEN MERKITYS NYKY-EUROOPASSA

Euroopan Unioni on aatteellisten ja poliittisten ihanteiden taistelukenttä (Sundman & Rekola 2004). Lissabonin sopimuksen toisen artiklan mukaan:

> *"Unionin perustana olevat arvot ovat ihmisarvon kunnioittaminen, vapaus, kansanvalta, tasa-arvo, oikeusvaltio ja ihmisoikeuksien kunnioittaminen, vähemmistöihin kuuluvien oikeudet mukaan luettuina. Nämä ovat jäsenvaltioille yhteisiä arvoja yhteiskunnassa, jolle on ominaista moniarvoisuus, syrjimättömyys, suvaitsevaisuus, oikeudenmukaisuus, yhteisvastuu sekä naisten ja miesten tasa-arvo."*

Näillä arvoilla on merkittävä asema erityisesti kahdessa tapauksessa. Ensiksi näiden arvojen kunnioittaminen on edellytyksenä uuden jäsenvaltion unioniin liittymiselle. Toiseksi näiden arvojen loukkaaminen voi johtaa jäsenvaltion oikeuksien väliaikaiseen pidättämiseen. (Lissabonin sopimus, artikla 7.) Normatiivisena käsitteenä solidaarisuuden ajatellaan viestivän jaetuille periaatteille ja yhteisvastuulle rakentuvaa yhteisöllisyyttä, jota pidetään moraalisesti parempana kuin pakolle tai oman edun maksimoinnille rakentuvaa sosiaalista järjestystä (Laitinen & Pessi 2011, 7). Eli Euroopan Unionin perustan voidaan katsoa olevan hyvin solidaarinen.

Vaikka EU:n arvot ja tavoitteet ovat hyvin solidaarisia, on käytännön toiminta vielä kaukana täysin solidaarisesta Euroopasta. Kansalaisaktivisti ja ulkoasiainministeriön erikoistutkija Folke Sundmanin (2004, 10) mukaan EU:lla on potentiaalia johtavaksi suunnannäyttäjäksi sekä vallankäyttäjäksi kansainvälisen yhteistyön ja solidaarisuuden edistämisen aloilla, kunhan se ei pyri Yhdysvaltojen kilpailijaksi sotilaallisena supervaltana. Tällaisia potentiaalisia aloja ovat maailmankauppa, kehityspolitiikka, ympäristöpolitiikka, ihmisoikeuspolitiikka sekä yhteiskuntapolitiikka sosiaalisena ulottuvuutena. Tätä Euroopan roolin rakentamisen konseptia Sundman kutsuu solidaarisen Euroopan linjaksi.

Sundmanin mukaan (2004, 10–11) solidaarisuudella on kaksi ulottuvuutta: ulkoinen solidaarisuus ympäröivän maailman kanssa sekä Euroopan sisäinen solidaarisuus. Ensimmäisellä tarkoitetaan rauhaa, maailmanlaajuista oikeudenmukaisuutta ja kestävää kehitystä. Toisella ulottuvuudella tarkoitetaan täystyöllisyyttä, tasa-arvoa ja toimivan hyvinvointiyh-

teiskunnan puolesta tehtävää työtä. Nämä ulottuvuuden ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa. Ulkoinen solidaarisuus vahvistaa Euroopan mahdollisuuksia huolehtia itsestään. Hyvinvoiva ja demokraattinen Eurooppa mahdollistaa puolestaan uskottavuuden ja puhevallan maailmanlaajuisen yhteisvastuun kantamiseen. Solidaarisuuden näkökulmasta Euroopalla on kuitenkin edelleen suunnaton määrä käyttämättömiä voimavaroja. Syynä voimavarojen käyttämättömyyteen ei ole tietämättömyys tai saamattomuus, vaan erilaisten aatteellisten ja poliittisten ihanteiden ja strategioiden ristiriita.

Erityisesti viime vuosina solidaarisuudesta keskustelu on Euroopassa lisääntynyt. Hienoille tavoitteille ja puheille on kuitenkin kaivattu enemmän käytännön toimia. Pakolaisten määrä Euroopassa on kasvanut valtavasti. Lisäksi ilmastonmuutoksen ratkaiseminen, taloudellinen epävarmuus ja finanssikriisi ovat hiertäneet jäsenmaiden välejä. Myös ääriliikkeiden kasvu ja maailman levottomuudet ovat nostaneet EU:n yhteisen puolustuspolitiikan jälleen keskustelun kohteeksi. Seuraavaksi keskitytäänkin ympäristöpolitiikkaan, puolustuspolitiikkaan, talouspolitiikkaan sekä Euroopan integraatioon ja euroskeptisyyteen, jotka ovat tärkeitä osasia solidaarista Eurooppaa rakennettaessa (esim. Sundman 2004).

2.1 Euroopan integraatio ja euroskeptisyys

Hyvinvointivaltioiden kehittymisen ja jälkiteollistumisen ohella Euroopan yhdentyminen on eittämättä yksi maanosan suurimmista toisen maailmansodan jälkeisistä prosesseista. Integraation syventyminen on pienentänyt olennaisesti EU:n jäsenvaltioiden päätösvaltaa, kun EU:sta on tullut ylikansallinen ”yhtiö”, joka kyseenalaistaa ja haastaa kansalliset identiteetit ja toimintamallit. (Raunio 2009.) Vuoden 1992 Maastrichtin sopimuksen solmimisen jälkeen kansalaisten osoittama tuki Euroopan yhdentymiselle on laskenut huomattavasti (esim. Werts, Scheepers & Lubbers 2013). Esimerkiksi Euroopan perustuslakisopimuksen vastustaminen kansalaisten keskuudessa osoitti, että ihmiset epäröivät Euroopan integraation syventämistä ja tällöin myös euroskeptiset puolueet nostivat kannatustaan (esim. De Vries & Edwards 2009).

Taggart ja Szczerbiak (2002, 7) tunnistavat kaksi eri euroskeptisyyden tyyppiä: kovan ja pehmeän. Kova euroskeptisyys on periaatteellista EU:n ja Euroopan integraation vastustamista. Pehmeä euroskeptisyys puolestaan on joko varauksellista EU:n vastustamista tai tunne, että kansallinen etu on ristiriidassa tämän hetkisen EU:n kehityskaaren kanssa.

Kopecky ja Mudde (2002) puolestaan näkevät euroskeptisyyden EU:n kannatuksen tai vastustamisen kautta. Hajanaisessa kannatuksessa (*diffuse support*) kannatetaan yleistä ideaa Euroopan integraatiosta, joka on EU:n taustalla. Täsmällisessä kannatuksessa (*specific support*) kannatetaan yleistä käytäntöä Euroopan integraatiosta. Eli kannatetaan Euroopan Unionia ja sen kehitystä sekä instituutioita kehityksen ilmenemismuotona. Vastustajien puolelta löytyvät euroskeptikot, jotka kannattavat integraation ihannetta, mutta vastustavat ihanteen muuttumista sopimuksiksi, linjauksiksi ja instituutioiksi.

De Vries ja Edwards (2009, 11) määrittelevät euroskeptisyyden puolestaan puoluepolitiikan kautta. Tällöin euroskeptisyys esiintyy puolueiden asenteiden jatkumona Euroopan integraatiossa, joka vaihtelee äärimmäisestä vastustamisesta valtavaan integraation kannattamiseen. Lisäksi he näkevät euroskeptisyyden tietoisena strategiana poliitikoille. Poliitikkojen euroskeptisyys on luultavasti myös kytköksissä kannattajien ideologiaan ja kummatkin ruokkivat toisiaan. Euroskeptisyyttä esiintyy siis poliittisen kentän molemmissa ääripäissä, mutta eri syistä. Äärioikeistossa kansallisen suvereniteetin puolustus ja voimakas kansallinen identiteetti ruokkivat euroskeptisyyttä. Äärivasemmistossa puolestaan uusliberaalien arvojen vastustus sekä taloudelliseen epävarmuuteen vetoaminen, lisäävät euroskeptisyyttä. (Werts ym. 2013.)

Konstantin Vössingin (2015) mukaan poliittiset eliitit voivat kuitenkin halutessaan vaikuttaa ihmisten mielipiteisiin Euroopan integraatiosta tarjoamalla mahdollisia ja tarkkoja perusteluja asennoitumiseensa. Tämän takia eliitillä on kyky muokata julkista mielipidettä integraatiosta. Saksassa, jossa Vössing tutkimustaan teki, pinnallinen integraatiomyönteisyys hallitsee poliittista kenttää. Tämä eliittikonsensus on yhä voimakasta, vaikka eurokriisi on saanut aikaan paljon huolta ja jakautuneita mielipiteitä kansan keskuudessa. Poliittiset puolueet ovat olleet myös haluttomia tarjoamaan selviä vaihtoehtoisia mielipiteitä Euroopan integraatiolle sekä kiinnittämään asiaan enempää huomiota.

Suomessa Perussuomalaisten voidaan sanoa olevan hyvä esimerkki euroskeptisestä puolueesta. Vuoden 2011 eduskuntavaalit olivat puolueen suuri läpimurto, jolloin se sai 19,1 prosenttia äänistä. EU:n tuleminen mukaan kansalliselle poliittiselle agendalle oli yksi syy puolueen menestykseen. Puolue on sisäisesti yhtenäinen integraation syventämisen vastustamisen, hyvinvointivaltion puolustamisen, euroskeptisyyden sekä maaseudun elinolojen

turvaamisen suhteen. Näin ollen se vetoaa niin vasemmiston kuin oikeistonkin äänestäjiin. Perussuomalaiset näkevät EU:n elitistisenä klubina, joka suosii suuria yrityksiä ja on vakava uhka demokratialle ja kansalliselle kulttuurille. (Raunio 2012.)

Euroopassa integraation vastustus perustuu kolmeen teemaan: EU elitistisenä byrokratiana, kansallisen suvereniteetin puolustus sekä maahanmuuton vastustus. Nämä muodostavat EU-vastaisen diskurssin, joka on oleellisena osana kaikissa populistisissa ja radikaalioikeiston puolueissa. Perussuomalaisissa EU-vastaisuus on hyvin samanlaista kuin Euroopan radikaalin oikeiston ja populististen puolueiden mielipiteet. (Raunio 2012.) Myös suomalaisuuden ja kansallisen kulttuurin sekä solidaarisuuden suojeleminen osoittavat, että Perussuomalaisilla on paljon yhteistä Euroopan radikaalioikeiston ja maahanmuuttovastaisten puolueiden kanssa (Arter 2010).

2.2 Ympäristöpolitiikka

Euroopan Unioni on kasvattanut merkitystään jäsenmaiden kansalaisten elämässä 1980-luvulta lähtien, jolloin Euroopan integraatio alkoi syventyä. Yhteistyö useilla eri osa-alueilla Euroopan valtioiden kesken on välttämätöntä kun maailman maiden riippuvuus toisistaan kasvaa. Vain integraation muoto, syvyys ja laajuus yhteistyölle on kiistanalainen. Esimerkiksi ilmasto-ongelmat tai muutkaan ympäristöongelmat eivät kunnioita valtioiden rajoja, vaan ne ylittävät helposti. Sen takia tarvitaan kollektiivisia toimia ja solidaarisuutta ongelmien ratkaisemiseksi. Suurimpaan ääneen ympäristön etuja ovat ajaneet vihreät liikkeet (Hines 2003).

Vihreät ovat erityisesti kiinnostuneita Unionin kasvavasta osaamisesta ympäristösääntelyssä ja Euroopan ”vihertämisestä” (Hines 2003). Vihreät poliittiset ideat eivät ole kuitenkaan uusia. Gaia-hypoteesi (Maa toimii eräänlaisen superorganismin tavoin itseään säätelevänä kokonaisuutena), johon vihreä ajattelu perustuu, on sekin yli 2000 vuotta vanha. James Lovelock kehitti modernin tieteellisemmän version 1970-luvlla, mutta sen juuret löytyvät jo kaukaa Kreikan historiasta. Vihreät poliittiset puolueet on puolestaan moderni ilmiö. Vasta vuonna 1972 ensimmäinen vihreä puolue perustettiin Uudessa-Seelannissa. (Richardson 1995, 3.) Suomessa Vihreän liiton juuret löytyvät 1980-luvun alusta ja virallisseen puoluerekisteriin puolue lisättiin 1988 (Vihreät 2014). Onkin mielenkiintoista, että vihreät puolueet eivät syntyneet aiemmin. Vihreät ideat ovat olleet olemassa kauan ja ne

eivät ole koskaan kokonaan kadonneet. Kuitenkin teollistumisesta lähtien maailmankatsomus on perustunut luonnon valloitukseen, materialismiin ja kulutukseen (Richardson 1995, 3).

Myös muidenkin kuin vihreiden puolueiden ohjelmissa ympäristöä kunnioitetaan. Esimerkiksi Antti Liukkonen (2010) on tutkinut pro gradu-tutkielmassaan ympäristöpolitiikan jakautumista oikeisto-vasemmisto – akselilla. Hänen mukaansa Suomessa oikeisto ja vasemmisto, Kokoomuksen ja SDP:n kautta tarkasteltuna, ajavat ympäristöpolitiikoissaan ympäristön etua pohjimmiltaan samasta syystä, joka on luonnon postmaterialistinen itseisarvo. Tämä näkyy esimerkiksi puolueiden ympäristön määritelmässä, joka molemmissa jakautuu ihmisen välittömään elinympäristöön sekä varsinaiseen luontoon, jonka tavoitteena pidetään monimuotoisuutta ja elinkelpoisuutta. Molemmat puolueet suhtautuvat luontoon myös lähtökohtaisesti itseisarvona, johon ihmisen on sopeutettava oma toimintansa.

Ympäristöpolitiikan ongelmana on lähinnä ympäristön ja talouden etujen ristiriita. Kukaan tuskin haluaa vahingoittaa luontoa tarkoituksellisesti, mutta usein talouden edut menevät ympäristön hyvinvoinnin edelle. Tämä näkyy erityisesti meneillään olevassa ilmastonmuutoksessa, joka johtuu lähinnä kasvihuonekaasujen ja erityisesti hiilidioksidin määrän kasvusta ilmakehässä ihmiskunnan toiminnan johdosta. Kasvihuoneilmiön voimistumisen arvioidaan nostavan maapallon keskilämpötilaa vuosisadan loppuun mennessä vajaasta kahdesta kuuteen astetta, jos päästöt lisääntyvät nykytahtia. Mahdollisia vaikutuksia on monia. Esimerkiksi muutokset sateissa aiheuttavat lisääntyvää kuivuutta ja toisaalta lisääntyviä tulvia. (esim. Ilmasto-opas 2015.)

Ilmastonmuutos tulee siis vaikuttamaan ihmisten elämiin monin tavoin eri puolilla maailmaa. Pahimpia vaikutusten uskotaan olevan köyhissä kehitysmaissa, joissa on heikot mahdollisuudet sopeutua ilmastonmuutoksen kielteisiin vaikutuksiin. Ongelmia tulee olemaan niin taloudellisessa toimeentulossa kuin sosiaalisessa hyvinvoinnissakin. (esim. Ilmasto-opas 2015.) Tärkeässä roolissa onkin ilmastonmuutokseen sopeutumiseen panostaminen.

Suomessakin tullaan kohtaamaan sosioekonomisia vaikutuksia ilmastonmuutoksen edetessä. Osa vaikutuksista on vaikeasti ennustettavia heijastevaikutuksia. Tällaisia heijastevaikutuksia ovat esimerkiksi taloudellisen tilanteen heikkeneminen muissa maissa, joka voi heikentää Suomen vientiä ja sitä kautta koko kansantaloutta. Suomeen pyrkivien ympäris-

töpakolaisten määrää voi myös lisääntyä, kun elinolot heikentyvät muualla maailmassa. (Ilmasto-opas 2015.) Ilmastonmuutos tulee siis vaikuttamaan myös mitä todennäköisimmin maailman turvallisuustilanteeseen, johon keskitytään seuraavaksi.

2.3 Turvallisuuspolitiikka

Euroopalla on pitkä ja synkkä historia sotimisesta. Historia on luonut Euroopalle mahdollisuuden uudenlaiseen vuorovaikutukseen, jossa valtioiden erimielisyyksiä ei ratkaista sodilla. 1990-luku oli käännekohta Euroopan integraation historiassa kun Neuvostoliitto romahti ja Yhdysvalloista tuli sen hetken ainoa supervalta. Kylmän sodan aikaan kehittynyt roolijako oli pysynyt jatkuvana neljänkymmenen vuoden ajan. Kun Berliinin muuri murtui ja Neuvostoliiton uhka katosi, vanhat määritelmät turvallisuuden takaamisesta vain alueellisesti antoivat tilaa myös laajemmille määritelmille. Huomioon otettiin myös humaanimpi ulottuvuus ja tällöin tärkeään rooliin tuli myös kriisinhallinta sisältäen rauhanturvaamisen. (esim. Reichard 2006, 1 ja Larivé 2014, 1-3.)

Euroopan puolustusyhteisö (EDC) vuodelta 1954 oli ensimmäinen yritys saada Euroopaan yhteinen puolustus. Vuoden 1992 Maastrichtin sopimuksessa luotiin yhteinen ulko- ja turvallisuuspolitiikka (CSDP), mutta toisin kuin EDC, joka olisi onnistuessaan luonut Eurooppaan oman armeijan, CSDP on vain menettelytapa. (Larivé 2014, 1-3.) Nykyisin EU:n turvallisuus- ja puolustuspolitiikka perustuu vuoden 2009 Lissabonin sopimukseen, joka on jatkumoa Maastrichtin sopimukseen.

Lissabonin sopimuksen keskeisimpänä tehtävänä voidaan pitää Euroopan unionin kansainvälispoliittisen roolin vahvistamista. Sopimukseen sisältyvillä muutoksilla pyrittiin monin tavoin luomaan unionille parempia edellytyksiä yhtenäisempään ja tehokkaampaan toimintaan. Näihin muutoksiin voidaan lukea myös unionin yhteisen turvallisuus- ja puolustuspolitiikan kehittäminen. Ensimmäistä kertaa EU:n historiassa Lissabonin sopimus toi jäsenmaiden keskinäistä avunantoa hyökkäystilanteessa koskevan määräyksen unionin perussopimuksiin, eli niin kutsutun turvatakuulausekkeen, joka sitoo jäsenvaltiot keskinäiseen avunantoon. (Tiilikainen 2008.) Lissabonin sopimuksen (SEU 28a art 7) avunantovelvoitteen mukaan:

> *”Jos jäsenvaltio joutuu alueeseensa kohdistuvan aseellisen hyökkäyksen kohteeksi, muilla jäsenvaltioilla on velvollisuus antaa sille apua kaikin käytettävissään olevin keinoin Yhdistyneiden Kansakuntien peruskirjan 51 artiklan mukaisesti. Tämä ei vaikuta tiettyjen jäsenvaltioiden turvallisuus- ja puolustuspolitiikan erityisluonteeseen. Tämän alan sitoumusten on oltava Pohjois-Atlantin liiton puitteissa tehtyjen sitoumusten mukaisia, ja Pohjois-Atlantin liitto on jäseninään oleville valtioille edelleen niiden yhteisen puolustuksen perusta ja sitä toteuttava elin.”*

Vuonna 2010 Tommi Koivula ja Krista Salo (2010, 4-5) sanoivat, että jäsenmaihin kohdistuva hyökkäys on vallitsevassa turvallisuustilanteessa epätodennäköinen ja velvoitteella EU viestittää jäsenmaiden välisestä solidaarisuudesta. Myös Lissabonin sopimuksen yhteisvastuulausekkeella on pyritty vahvistamaan unionin sisäistä turvallisuutta ja korostamaan viranomaisyhteistyön tärkeyttä. Tämä niin kutsuttu solidaarisuuslauseke velvoittaa jäsenmaat auttamaan toisiaan yhteisvastuullisuuden hengessä tietyissä tilanteissa. Yhteisvastuulausekkeen (188 r artikla) mukaan:

> *”1. Unioni ja sen jäsenvaltiot toimivat yhdessä yhteisvastuun hengessä, jos jäsenvaltio joutuu terrori-iskun taikka luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden kohteeksi. Unioni ottaa käyttöön kaikki käytettävissään olevat välineet, mukaan lukien jäsenvaltioiden sen käyttöön asettamat sotilaalliset voimavarat:*
>
> *a) torjuakseen terrorismin uhan jäsenvaltioiden alueella; suojellakseen demokraattisia instituutioita ja siviiliväestöä mahdolliselta terrori-iskulta; antaakseen apua jäsenvaltiolle tämän alueella ja tämän poliittisten elinten pyynnöstä terrori-iskun tapahtuessa;*
>
> *b) antaakseen apua jäsenvaltiolle tämän alueella ja tämän poliittisten elinten pyynnöstä luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden tapahtuessa.*
>
> *2. Jos jäsenvaltio joutuu terrori-iskun kohteeksi taikka luonnon tai ihmisen aiheuttaman suuronnettomuuden uhriksi, muut jäsenvaltiot antavat sille apua sen poliittisten elinten pyynnöstä. Tätä tarkoitusta varten jäsenvaltiot sovittavat yhteen toimensa neuvostossa.”*

Ensimmäisen kerran Lissabonin sopimuksen avunantovelvoitteeseen ja solidaarisuuslausekkeeseen vedottiin Ranskan toimesta marraskuun 2015 terrori-iskujen seurauksena. Sitä ennen Euroopan yhteisillä turvatakuilla ei ole käytännössä ollut mitään merkitystä. Tampereen yliopiston Jean Monnet -professori Hanna Ojasen arvion mukaan, Ranskan avunpyyntö muille EU-maille terrorismin torjunnassa voi parhaassa tapauksessa määrittää uudella

merkittävällä tavalla eurooppalaisen puolustusyhteistyön sisältöä. Puolustusyhteistyön sisältöä ei ole kuitenkaan vielä määritelty. (Helsingin Sanomat 17.11.2015.)

Vielä vuonna 2012 Hans Löden (2012) arvioi, että EU on yhä kaukana saavuttaakseen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan. Eurooppa on myös sotilaallis-logistisesti vahvasti riippuvainen Natosta saadakseen aikaan konkreettisia tuloksia edes sen omassa naapuristossaan ja Euroopan maissa.

2.4 Talouspolitiikka

Verrattuna Yhdysvaltoihin ja Aasiaan Euroopan talouskasvu on hidastunut aina 1990-luvulta lähtien. Vuonna 2007 alkaneesta talouskriisistä lähtien, globaalit talouden suhdanteet ovat olleet negatiivisia erityisesti Länsi-Euroopalle. Eurooppa on edelleen yksi maailman rikkaimmista alueista, mutta sen kilpailukyky ei ole entisensä. Teollisuustyö on siirtynyt Aasiaan ja työttömyys on jumiutunut länsimaihin. Suurimpaan ääneen talouskriisiin ja sitä seuranneeseen poliittiseen kriisiin ratkaisuja ovat tarjonneet oikeistolaiset puolueet. EU:n talouspolitiikkaa hallitseekin erityisesti uusklassinen taloustiede ja uusliberalismi, jotka tarjoavat ratkaisuksi ongelmaan palkkatason laskemista, julkisen sektorin supistamista sekä yritystukiin suuntautuvan politiikan harjoittamista. Näiden lisäksi ratkaisuksi kaikkiin ongelmiin tarjotaan talouskasvua. (Jakonen & Silvasti 2015, 9-18.)

Uusliberalismi on poliittisen taloustieteen teoria, jonka mukaan ihmisten hyvinvointia edistetään parhaiten vapauttamalla ihmisten osaaminen ja yritteliäisyys. Valtion tehtävänä on luoda institutionaalinen viitekehys, jonka keskiössä ovat vahva yksityinen omistus, vapaat markkinat ja vapaa kauppa. Valtion puuttumista markkinoiden toimintaan pitää välttää viimeiseen asti, paitsi aloilla, joissa markkinoita ei välttämättä ole (esim. maankäyttö, sosiaaliturva, koulutus ja ympäristönsuojelu). Uusliberalisaatio on tuonut mukanaan myös ”luovaa tuhoa”, niin institutionaalisissa rakenteissa ja hallintatavoissa kuin työnjaossa, sosiaalisissa suhteissa sekä ajattelumalleissa. Esimerkiksi uusliberalismin mukaan ”yhteinen hyvä voidaan maksimoida maksimoimalla markkinoilla tapahtuvien vaihtotoimien vaikutusala ja määrä, ja se pyrkii tuomaan kaiken inhimillisen toiminnan markkinoiden piiriin”. (Harvey 2005, 2–3.)

Taloudessa on kuitenkin kysymys yhteiselämämme organisoimisesta ja inhimillisten tarpeiden tyydyttämisestä. Talous siis koskettaa kaikkia ja sen pitäisi olla kaikkien yhteinen asia. Tämän takia uusliberalismille on tarjottu erilaisia vaihtoehtoja myös oikeistopuolueiden ulkopuolelta. Vaihtoehtoisiksi talouden muodoiksi on tarjottu esimerkiksi uutta osuuskuntaliikettä, solidaarisuustaloutta sekä jakamistaloutta. Valtavirtaista talousajattelua kyseenalaistaa myös commons – ajattelu, degrowth – teoria, prekarisaatio, sekä uudet tieto- ja kulttuuriteollisuuden muodot. (Jakonen & Silvasti 2015.) Seuraavaksi perehdytään maailmalla ja Suomessakin toimivaan solidaarisuustalouteen, joka haastaa ajattelun taloudellisen voiton maksimoinnista.

Ethan Miller (2004) on määritellyt solidaarisuustalouden prosessiksi, jossa otetaan aktiivisesti vastuu suhteistamme toisiin ihmisiin ja ympäristöömme, jotta edistämme moninaisuutta, autonomiaa, kommunikaatiota, yhteistyötä ja jaettua valtaa. Toiminta tapahtuu usein ruohonjuuritasolla, yhdistäen maailmanlaajuisesti paikallisia vaihtoehtoja laajemmiksi, kannattaviksi ja luoviksi verkostoiksi vastapainona voittokeskeiselle taloudelle. Solidaarisuustaloudessa kiteytyy yhteistoiminnallisuus sekä paremman yhteiselämän henki. Myös demokratisoiminen, eli jokaisen ihmisen tasa-arvoista mahdollisuutta osallistua päätöksentekoon sekä käytännöistä ja arvoista käytävää jatkuvaa keskustelua, kuuluu vahvasti solidaarisuustalouteen. (Alhojärvi ym. 2015, 215–216.)

Keskeistä solidaarisuustaloudessa ei ole nimenomaan talous tai tuotannon ja taloudellisen vaihdon järjestäminen, vaan talouden tekemisen tavat ja niiden väliset suhteet. Solidaarisuustalouden voi ajatella koostuvan tuotannosta, vaihdosta, kuluttamisesta, ylijäämän käytöstä sekä tiloista. Tuotantoon kuuluu esimerkiksi kaupunkiviljely, työ- ja tuottajaosuuskunnat sekä hoivatyö. Vaihtoa tapahtuu muun muassa aikapankkien, lainaamisen ja vaihtopiirien kautta. Kuluttamista puolestaan tapahtuu esimerkiksi yhteisöviljelmissä ja couch-surfingin avulla. Ylijäämän käytöllä tarkoitetaan esimerkiksi yhteisörahoitusta, kompostointia ja kierrätystä. Tilat ovat puolestaan yhteisomistusta tai vapaiden tilojen käyttöä. Eli solidaarisuustaloudessa on kyse näiden kategorioiden ylittävistä suhteista ihmisten kesken sekä ihmisen ja luonnon välillä. (Alhojärvi, Ryynänen, Toivakainen & van der Wekken 2015, 210.)

3 SOLIDAARISUUS

3.1 Solidaarisuuden käsitteestä ja muodoista

Englannin sanakirja määrittelee solidaarisuuden yhteisöllisyyden tunteeksi ihmisten välillä, jotka jakavat samat mielenkiinnon kohteet ja tavoitteet (Dictionary 2014). Arto Laitinen ja Anne Birgitta Pessi (2011, 7-8, 18) puolestaan määrittelevät solidaarisuuden yhteydeksi toisiin ihmisiin pienemmässä tai suuremmassa ryhmässä. Solidaarisuuden ydin on inkluusiossa ja ekskluusiossa eli siinä kenet yhteisö laskee mukaan kuuluvaksi ja kenet ei. Inkluusio ja ekskluusio edistävät ja osaltaan luovat ryhmän yhteenkuuluvuuden tunnetta. Kaikissa yhteisöissä on solidaarisuuden tuntoja, arvosuuntauksia, työnjaon muotoja, sosiaalisia normeja ja roolisääntöjä, jotka eivät ole palautettavissa yksinomaan yksilöiden ominaisuuksiin. Ne jäävät usein jopa yhteisöissä vallitseviksi, vaikka yksilöt ajan kuluessa vaihtuvatkin. (Allardt 1990, 4.)

Solidaarisuus-sanalla on pitkä menneisyys. Rooman valtakunnassa se tarkoitti yhteisvastuullista lainaa. 1800-luvulla se oli työväenliikkeen iskusana. Neuvostoliitossa solidaarisuus oli juhlapäivän nimi sekä Puolassa lakkoliikkeen nimi. Jälkisosialistisissa maissa se oli lähes kirosana, Venäjällä sateenvarjopuolueen nimi ja Suomessa muun muassa kehitysyhteistyöjärjestön käyttämä nimi. Solidaarisuus on siis sanana hyvin monimerkityksellinen ja ristiriitaisesti latautunut. (Laitinen & Pessi 2011, 7−8.)

Solidaarisuus erotetaan, niin minäkeskeisestä egoismista, kuin altruismista, eli ensisijaisesti muita kuin itseä hyödyttävästä toiminnasta muiden auttamiseksi, sympatiasta, kristillisestä lähimmäisenrakkaudesta tai välittämisestä. Solidaarisuus edellyttää jonkin ryhmän normien mukaista käyttäytymistä tai vastavuoroisuuden oletusta. Solidaarisuus onkin enemmän sukua ystävyyden ja kansalaisten veljeyden ja sisaruuden pariaatteille ja korostaa meajattelua. (Laitinen & Pessi 2011, 8−9)

Solidaarisuuden tutkijat ovat melko yksimielisiä siitä, että keskeinen piirre solidaarisuudessa on auttaminen. Solidaarisuudesta voidaankin erottaa kolme tasoa, jotka pohjautuvat suuresti auttamiseen. Solidaarisuus voi olla ryhmien sisäistä tai sitä voidaan osoittaa ryhmän ulkopuolelle. Esimerkiksi Punaisen Ristin nälkäpäiväkeräykset ovat ryhmän ulkopuolelle suuntautuvaa solidaarisuutta. Solidaarisuus voi olla myös humanitaarista solidaari-

suutta, joka voi kohdistua kehen tahansa ihmiseen. Osa auttamisesta on solidaarista ja osa puolestaan voi olla motivoitunut jostakin ihan muusta syystä, kuten esimerkiksi pakosta, oman edun tavoittelusta tai hetken mielijohteesta. Siksi auttamisen ja solidaarisuuden suhde onkin hieman ongelmallinen. (emt. 139–143.)

Larry Mayn (1996, 44) mukaan solidaarisuus koostuu viidestä elementistä, joista ensimmäinen on tietoinen identifikaatio ryhmän kanssa. Toinen elementti on tunnesiteet ryhmään. Lisäksi ryhmän hyvinvointiin liittyvät yhteiset intressit sekä jaetut arvot ja uskomukset. Viimeinen elementti on kyky moraalisen tuen osoittamiseen ryhmän jäseniä kohtaan. Solidaarisuus ei siis ole vain passiivista tuntemista ja tunteita vaan lisäksi aktiivista toimintavalmiutta ja tekoja.

Keskeistä solidaarisuudelle on myös identifikaatio, tunnesiteet, sympatia, yhteydentunne, me-ajattelu sekä erityinen positiivinen suhtautuminen, joka erottaa solidaarisuuden yleisestä moraalisesta suhtautumisesta. Lisäksi keskeistä on taito tukea ja auttaa. Auttamisen tulee olla osin altruistista tai se kumpuaa velvollisuudesta. (Laitinen & Pessi 2011, 146.)

Andreas Wildt (1992, 217) puolestaan lähestyy solidaarisuutta toiminnan näkökulmasta. Hänen mukaansa toiminta on solidaarista kun toimija tuntee sympatiaa, on motivoitunut osin altruistisesti, pitää tekoa auttamisena ahdingossa, pitää ahdinkoa moraalisena ongelmana ja epäoikeudenmukaisuutena, pitää itseään velvoitettuna toimimaan sekä ei usko että kohdehenkilöllä on oikeus vaatia ja saada apua juuri häneltä. Toimija myös olettaa kohdehenkilön olevan samaa mieltä ja motivoitunut itsekin helpottamaan ahdinkoaan sekä toimimaan samoin häntä kohtaan, jos tilanne sitä vaatii. Eli kyseessä ei ole vain almujen antaminen.

Siegwart Lindenbergin (1998 & 2006) teoria puolestaan kysyy, miksi me kaikki toimimme joissakin tilanteissa solidaarisesti ja joissakin itsekkäästi ja lyhytnäköisesti. Hänen mukaansa solidaarisuus ilmenee tilanteissa, joissa voisi olla houkutus toimia epäsolidaarisesti. Teoriassa yksilöä kutsutaan termillä Ego ja toisia termillä Alter. Ego toimii solidaarisesti, jos hän osallistuu yhteisen hyvän tuottamiseen, vaikka se olisi työlästä ja mahdollisuutena olisi vapaamatkustaminen ilman sanktioita ja kiinnijäämisen pelkoa. Toiminta on myös solidaarista, jos Ego pyrkii jakamaan kaikille oikeudenmukaisen osuuden hyödyistä ja haitoista, sen sijaan että yrittäisi maksimoida omia hyötyjään ja minimoida haittojaan. Ego

toimii myös solidaarisesti, jos hän auttaa Alteria hädän hetkellä. Solidaarista toiminta on silloinkin, jos Ego välttää toisen vahingoittamista, vaikka se tuottaisi itselle kustannuksia. Huomaavaisuus on myös osa solidaarista toimintaa ja tämä ilmenee, kun Ego varoittaa etukäteen tilanteista, joissa asiat voivat mennä pieleen sekä pyrkii sovittamaan ja kompensoimaan rikkeitään.

Lindenbergin malli pyrkii selittämään sekä solidaarisen että epäsolidaarisen käyttäytymisen mahdollisuuden ja korostamaan molempien haurautta ja tilannesidonnaisuutta. Solidaarisuuden haasteena onkin solidaarisuuskehikon pitäminen ensisijaisen tulkintakehikkona. Tilanteet tulisikin havaita solidaarisuuden edistämisen kannalta oikeasta, vähemmän itsekkäästä, näkökulmasta. Tällöin myös pakko, sosiaalinen paine tai muodolliset rituaalit voivat tuottaa solidaarisuutta. (ks. Laitinen & Pessi 2011, 13–16.)

3.2 Durkheimin solidaarisuus

Sen ohella, että solidaarisuutta on määritelty monina aikoina ja monin tavoin, solidaarisuus on myös sosiologian teorian peruskäsitteitä, jota monet alan klassikot ovat teoksissaan pohtineet. Muun muassa Emile Durkheimin keskeisimpiin ideoihin kuuluva teoria mekaanisesta ja orgaanisesta solidaarisuudesta pyrkii vastaamaan kysymykseen; mikä pitää yllä yhteiskunnallista järjestystä ja miksi yhteiskunnat ylipäänsä pysyvät koossa?

Yhteisöllinen solidaarisuus eli Durkheimin mekaaninen solidaarisuus (kaiken läpäisevä pakotettu yhteisöllisyys) on korvautunut yhteiskunnallisella, työnjakoon perustuvalla ja yksilöllisyyden enemmän sallivalla orgaanisella solidaarisuudella. Durkheimin mukaan mekaaninen solidaarisuus kehittyy traditionaalisissa yhteiskunnissa, jotka ovat yksinkertaisia, homogeenisia ja joissa erilaisuus on vähäistä. Ihmisiä yhdistää heidän samanlaisuutensa niin elinoloissa, elämäntavoissa, kulttuurissa, uskonnossa kuin rituaaleissakin. Solidaarisuus on vahvaa tällaisissa yhteiskunnissa, sillä ihmiset ovat samanlaisia ja he ajattelevat usein samalla tavalla. Ihmisillä on myös kahdenlainen tietoisuus. Oma yksilöllinen tajunta, joka määrittää persoonaa sekä yhteinen, kollektiivinen tajunta, joka jaetaan muiden ryhmän jäsenten kanssa. Jälkimmäinen on vallalla nimenomaan mekaanisessa solidaarisuudessa. (Durkheim 1990, 126–127; Laitinen & Pessi 2011, 17.)

Orgaaninen solidaarisuus määrittää modernia yhteiskuntaa. Sen perusta on eriytyneessä työnjaossa. Durkheim liittää orgaanisen solidaarisuuden esimerkiksi ammattikuntien sisäiseen suhteisiin ja tätä kautta muodostuvaan solidaarisuuteen. Orgaaninen solidaarisuus synnyttää moderniin yhteiskuntaan riittävän koheesion, joka pitää yhteiskuntaa koossa. Ihmiset tarvitsevat toisiaan, koska he suorittavat toisiaan täydentäviä erilaisia tehtäviä. Työnjaon mukana myös yksilöllinen vapaus lisääntyy, sillä orgaaninen solidaarisuus ei edellytä samanlaisuutta. Orgaanisen solidaarisuuden edellytyksenä on toisaalta sen taustalla vaikuttava mekaaninen solidaarisuus. Durkheim ei kuitenkaan määritellyt tarkasti mekaanisen ja orgaanisen solidaarisuuden suhdetta traditionaliseen ja moderniin yhteiskuntaan. Joko mekaaninen solidaarisuus vain katoaa siirryttäessä moderniin yhteiskuntaan tai mekaaninen ja orgaaninen solidaarisuus ovat itse asiassa saman sosiaalisen todellisuuden eri puolia. (Durkheim 1990, 127–128; Stjernø 2004, 33.)

Kehittyneissä yhteiskunnissa työnjako on siis Durkheimin mukaan yhteisöllisyyttä luova asia. Työnjako on yhteisöllinen ominaisuus, jonka tehtävänä on pitää yhteiskuntia koossa. Laki ja lainkäyttö ovat Durkheimin mukaan käsitteellisesti solidaarisuudesta riippumaton asia, jolla hän todentaa orgaanisen ja mekaanisen solidaarisuuden esiintymistä. Kehittymättömissä yhteiskunnissa yhteiskunta pysyy koossa, koska poikkeavia yksilöitä rangaistaan ankarasti. Kehittyneissä yhteiskunnissa puolestaan siviilioikeus on keskeisessä osassa valtiosuhteiden säätelijänä. (Allardt 1990, 5−6.)

Durkheimin solidaarisuuden teorian sovellettavuus heikkenee siirryttäessä kohti nykyisen kaltaisia jälkiteollisia yhteiskuntia. Käsitteellä on hankalaa kyetä kuvaamaan jopa sadan vuoden mittaista ajanjaksoa. Laitisen, Pessin ja Saaren mukaan (2011, 99) sosiologit ovatkin tehneet eron modernin ja toisen modernin välillä. Orgaaninen solidaarisuus on moderniin liittyvä kattokäsite ja toista modernia analysoitaessa käytetään muita havainnollistavia käsitteitä, kuten luottamusta, yhteistä hyvää, vastavuoroisuutta ja reiluutta. Teoriaa on myös kritisoitu sen metodologisesta kollektivismista, jossa ryhmiä, yhteisöjä ja yhteiskuntia koskevat seikat eivät palaudu yksilöiden ominaisuuksiin. Tällöin yhteiskunta olisi yksilöstä erillinen olio.

3.3 Marxilaisuuden perintö

Jo ennen Durkheimia, Karl Marx pohti solidaarisuuteen liittyviä kysymyksiä. Vaikkei hän solidaarisuus-sanaa juuri käyttänytkään, tunnetaan hänet luokkasolidaarisuus-ideastaan. Luokkasolidaarisuus ja nykyaikainen työväenliike on seurausta 1700-luvun jälkipuoliskon teollistumisesta, joka käynnistyi Englannissa ja levisi sieltä ympäri maailmaa. Työläiset tekivät viidentoista tunnin työpäiviä huonoissa oloissa ja elivät käytännössä kädestä suuhun tehtaanomistajien riiston uhreina. Lapsityövoiman käyttö oli yleistä ja terveys oli uhattuna niin lapsilla kuin aikuisillakin. (esim. Rocker 1996, 26–32.)

Kasvava työväenliike tarvitsi yhdistävän ideologian ja tähän ratkaisun tarjosi marxismi. Idea kehittyi kun teollistuminen ja kapitalismi tuhosivat sosiaaliset siteet ja vanhemmat yhteisöllisyyden muodot, joissa ihmiset olivat tiukemmin integroituneet paikallisiin ja sosiaalisiin rakenteisiin. Samalla kun kapitalismi tuhosi sosiaalisia siteitä, se loi uusia sosiaalisia olosuhteita, jotka toivat työläiset lähemmäksi toisiaan. Kun työläisten lukumäärä kaupungeissa kasvoi, heidät keskitettiin suuriin tehtaisiin, joissa fyysinen läheisyys lisäsi solidaarisuutta. Kapitalismin johdosta työväenluokan voi väittää olleen kurinalaista, yhdistynyttä ja organisoitua. Nämä ominaisuudet ja uudet yhteydenpidon mahdollisuudet loivat työväenyhdistyksiä myös kansallisten rajojen ulkopuolelle ja tämä osaltaan lisäsi työväenluokan solidaarisuutta. (Marx & Engels 2001 (1888); Stjernø 2004, 43.)

Puhuessaan luokkasolidaarisuudesta Marx käyttää useasti sanoja veljeys ja yhteisöllisyys, joilla hän pyrkii edistämään kuohuntaa työväenliikkeen varsinaisessa kamppailussa eli sosialistisen yhteiskunnan muodostamisessa. Luokkasolidaarisuus on rajoittunut käsite ainakin siinä mielessä, että se sisältää vain työväenluokan, jonka rajat ovat nekin melko epäselvät. Luokkasolidaarisuudessa kollektiivisuus on vahvaa, mutta huolta ei kanneta esimerkiksi siitä, kuinka yksilön vapaus ja kollektiivinen solidaarisuus yhdistetään. Marxilla oli myös toinen, ideaalimpi idea solidaarisuudesta. Postkapitalistisessa yhteiskunnassa solidaarisuus ilmenisi parhaiten kommunismissa. Marxin mukaan vain kommunismissa yksilö on vapaa kehittämään persoonaansa ja viljelemään luovuuttaan. Marxin suurin teoreettinen anti solidaarisuudelle on kuitenkin hänen työstään kehittyneet kaksi teoriaa. Ensimmäinen on käsitys sosiaalisen rakenteen ja solidaarisuuden välisestä suhteesta. Toinen on se, että solidaarisuus on seurausta jonkin poliittisen käytännön erityisestä muodosta. (Stjernø 2004, 43–47, 58–59.)

3.4 Sosiaalidemokraattisen solidaarisuuden variaatiot

Erityisesti Länsieurooppalainen solidaarisuus pohjautuu pitkälti työväenliikkeeseen ja sitä seuranneeseen sosiaalidemokratiaan (Stjernø 2004, 93). Klassinen sosiaalidemokraattinen solidaarisuus, jota muun muassa Eduard Bernstein edustaa, kattaa muutakin kuin vain työväenluokan. Tavoitteena on enemmistön etu konkreettisten uudistusten avulla, jotka lopulta johtavat demokraattiseen ja sosialistiseen yhteiskuntaan. Solidaarisuus perustuu etiikkaan ja moraaliin ja solidaarisuuden tulisi luoda yhteisöllisyyden tunteita mukana olijoiden välille unohtamatta yksilön autonomiaa. (Stjernø 2004, 58–59.)

Kansallisten työväenliikkeiden marxistilaiset suuntaukset vaihtelivat maittain. Ne vaikuttivat koko ideologiaan sekä työväenliikkeeseen ja samalla myös solidaarisuuden eri diskursseihin. Työväenliikkeen solidaarisuus nähdään usein seurauksena samankaltaisuudesta, mutta liian romantisoitua kuvaa homogeenisesta työväenluokasta ei kannata maalata. (emt. 93–96.)

Saksan sosiaalidemokraattinen puolue SPD (*die Sozialdemokratische Partei Deutschlands*) on vaikuttanut suuresti monien Euroopan maiden sosiaalidemokraattisten puolueiden syntyyn. SDP:n vahva organisaatio ja vaalivoitot toivat kunniaa ja vaikutusvaltaa, joka vaikutti erityisesti Alankomaiden, Itävallan, Tanskan ja Pohjoismaiden sosiaalidemokraattisten puolueiden ideologiaan ja politiikkaan. SPD oli kuitenkin hidas laajentamaan ja modernisoimaan sen käsityksiä solidaarisuudesta verrattuna esimerkiksi Skandinavian sisarpuolueisiin. Toisen maailmansodan jälkeen ja erityisesti vuoden 1959 Bad Godesbergin ohjelman jälkeen tapahtui muutos ja puolueen vanhat 1920- ja 1930- luvun sosialistiset tavoitteet talouden kansallistamisesta hylättiin ja markkinataloudelliset pyrkimykset saivat jalansijaa. Myös solidaarisuus sai uuden merkityksen puolueessa, kuitenkaan vanhoja merkityksiä unohtamatta. Solidaarisuus pohjautui etiikkaan sekä työläisten etuun taistelussa työnantajia vastaan. Solidaarisuus myös yhdistettiin oikeudenmukaisuuden sekä vapauden ja vastuullisuuden käsitteisiin. (Stjernø 2004, 97–109.)

Myös Skandinaviassa solidaarisuus pohjautuu työväenliikkeen toimintaan. Skandinavian maat jakoivat monia samoja ominaisuuksia työväenliikkeen alkuaikoina, joten solidaarisuuskin kehittyi samansuuntaiseksi näissä maissa. Maat olivat pieniä, tasa-arvoa kannatettiin suhteellisen paljon, porvaristo oli heikko, maat olivat homogeenisia uskonnon, kie-

len ja etnisyyden puolesta sekä maat jakoivat yhteisen historian. Myös teollistuminen tapahtui myöhään verrattuna esimerkiksi Isoon-Britanniaan tai Saksaan. Monet näistä ominaisuuksista yhdistävät maita vieläkin. Sosiaalidemokraattinen puolue perustettiin Tanskassa 1870-luvulla, Norjassa 1887 ja Ruotsissa 1889. Suomessa Sosiaalidemokraattinen puolue perustettiin vuonna1899 (SDP 2014). Puolueet eroavat Euroopan sisarpuolueista muun muassa siinä, että marxismin solidaarisuutta puolueohjelmissa muutettiin jo varhaisessa vaiheessa laajempaan ja kaiken kattavaan suuntaan. Puolueet kantoivat myös huolta yksilöstä jo varhaisessa vaiheessa. (Stjernø 2004, 109–132.)

Isossa-Britanniassa Työväenpuolue on osa Euroopan sosiaalidemokraattista perhettä ja se on taistellut työläisten ja köyhien puolesta sekä puolustanut kollektiivista ja julkista vastuuta hyvinvoinnista. Iso-Britannian työväenpuolue kuitenkin eroaa Skandinavian ja Saksan puolueista muun muassa siinä, että sen ohjelmat korostavat yksityisomistusta. Myös solidaarisuus on heillä selvästi erilaista. Marxilaista solidaarisuutta ei koskaan institutionalisoitu tai juuri muutenkaan käytetty tai modernisoitu. Solidaarisuus-sana on alunperin lähtöisin Ranskasta, joten yksi syy voi olla, etteivät englantilaiset vain pitäneet sanaa omanaan. Veljeys tai toveruus (*brotherhood, fraternity, fellowship*) olisivat voineet ajaa saman asian ja näitä sanoja käytettiinkin vielä 1800-luvun alkuvuosikymmenillä, mutta kun työväenluokan liike politisoitui, myös nämä käsitteet katosivat. Myös keskiluokan liberalismilla on merkitys solidaarisuus-sanan käytön vähäisyydelle. Se oli jo taistellut yläluokkaa vastaan onnistuneesti ja lunastanut paikkansa vallitsevana poliittisena ja taloudellisena teoriana. Koska työväenliike ei ollut myöskään saanut vahvoja vaikutteita marxilaisuudesta, katsottiin solidaarisuuteen viittaavat asiat puolueohjelmissa radikalisoitumiseksi. (emt.132–144.)

Etelä-Euroopan maista Ranskan, Espanjan ja Italian maiden työväenliikkeisiin vaikutti niiden alkuaikoina sekoitus marxilaisuutta ja anarkosyndikalismia. Anarkosyndikalismin teoreettiset käsitykset perustuvat libertaarisen ja anarkistisen sosialismin opetuksille ja se vastusti poliittista sosialismia, jota edustivat parlamentaariset työväenpuolueet eri maissa (Rocker 1996, 60). Puolueiden alkuaikojen ohjelmissa ei esiintynyt minkäänlaista kiinnostusta solidaarisuutta kohtaan. Puolueet kohtasivat myös suuria haasteita ja konflikteja niin alueellisesti kuin kaupunkien ja maaseudun välillä. Teollistuminen ei ollut myöskään niin pitkällä kuin esimerkiksi Saksassa ja Isossa-Britanniassa, jonka takia työväenluokka oli hajaantuneempaa. Solidaarisuus-termi on siis ranskalaista syntyperää 1800-luvulta, mutta

vasta sotien jälkeen ja erityisesti 1980-luvulla termiä alettiin Ranskassa käyttää myös työväenliikkeen piirissä. Ranskassa työväenliike on omaksunut sisarpuolueitaan hieman radikaalimman poliittisen kielenkäytön, mutta on silti samaa perhettä muiden Euroopan puolueiden kanssa. Espanjassa solidaarisuus-termi ilmestyi vasta 1980-luvulla työväenpuolueen kielenkäyttöön, kun puolueesta tuli sosiaalidemokraattinen. Tämä puolestaan johtui maan pitkästä diktatuurin ajasta. Italian työväenpuolue puolestaan ei koskaan adoptoinut modernia solidaarisuutta ja se päättikin poliittisen historiansa surulliseen yritykseen yhdistää modernisaatio poliittiseen korruptioon. (Stjernø 2004, 144–164.)

Marxilaisesta solidaarisuudesta moderniin sosiaalidemokraattiseen solidaarisuuteen siirtyminen on tuonut mukanaan muutoksia. Käsite on laajentunut koskemaan työläisten lisäksi myös muita ryhmiä ja heidän ongelmiansa. Solidaarisuuden perusteet ovat etiikassa, humanismissa, empatiassa ja myötätunnossa. Tavoite ei ole enää sosialismi, vaan yhteisöllisyyden tunne, sosiaalinen integraatio ja riskien jakaminen. Kollektiivisuuden ja yksilönvapauden suhdetta on myös mietitty uusiksi. Jos myös verrataan modernia sosiaalidemokraattista solidaarisuutta klassiseen sosiaalidemokraattiseen solidaarisuuteen, on eroja havaittavissa. Ensimmäisissä sosiaalidemokraattisten puolueiden puolueohjelmissa konsepti mainittiin vain lyhyesti, kun se nykyisin on yksi perusarvoista. Enää solidaarisuus ei myöskään nojaa samanlaisuuteen vaan erilaisuuden hyväksymiseen. Solidaarisuus perustuu myös keskinäiseen riippuvuuteen työläisten ja työnantajan välillä. Myös oman edun merkitystä on muokattu sopimaan paremmin yhteen yhteisöllisyyden kanssa. Nykyisin korostetaan esimerkiksi yhteisten järjestelyjen hyötyjä yksilölle muun muassa työttömyyden, vanhuuden tai sairauden tapahtuessa. Moderni sosiaalidemokraattinen solidaarisuus on myös laajentunut yli luokkarajojen, etnisten rajojen ja maiden rajojen aina kehitysmaihin asti. (emt. 199–202.)

3.5 Uskonto ja solidaarisuus

Puhuttaessa eurooppalaisesta solidaarisuudesta, uskonnon merkitystä ei voi vähätellä. Katolilainen ja kristillisdemokraattinen solidaarisuus on yksi monista työväenliikkeen solidaarisuuden haastajista ja se on myös onnistuneesti kehittänyt vaihtoehtoisen ideologian. Kun sosiaalidemokraattinen solidaarisuus on keskittynyt tavoittelemaan organisoituneita työläisiä teollisuuden sekä toimistotyöläisten (*white-collar*) piiristä, kristillisdemokraattinen solidaarisuus on tavoitellut kaikkia luokkia niin liike-elämän kuin teollisuudenkin parista.

Katolilaisten piirissä solidaarisuus oli erityisesti luokkien välinen käsite, joka korosti sosiaalista integraatiota. Eli he ymmärsivät solidaarisuuden hyvin durkheimilaisittain. Myös kehitysmaat huomioitiin käsitteen piiriin. Protestanttien keskuudessa solidaarisuus keskittyi enemmän rikkaiden ja köyhien maiden väliseen suhteeseen, mutta siinä ei ollut durkheimilaista aspektia. Molempien keskuudessa solidaarisuus integroitui keskusteluun 1960-luvulla, mutta ajatus oli toki ollut mukana jo kauemmin. (Stjernø 2004, 239–264.)

Katolilaiset ja kristityt puolueet ottivat solidaarisuuden mukaan ohjelmiinsa Euroopassa hyvin eri aikoihin ja eriasteisesti. Solidaarisuuden käsite Euroopan eri puolueiden keskuudessa ei ole kuitenkaan niin standardisoitu kuin sosiaalidemokraattinen solidaarisuus on. Toisaalta heidän käsitteessään on pysyvyyttä esimerkiksi solidaarisuuden perustan suhteen, joka nojaa lähimmäisenrakkauteen ja tasa-arvoon jumalan edessä. (emt.)

Puoluepolitiikassa äänestäjien saannilla on suuri merkitys, josta solidaarisuuskin on käsitteenä saanut kärsiä. Sosiaalidemokraattien keskuudessa ongelmana on sanottu olevan solidaarisuuden ja individualismin yhdistäminen, solidaarisuuden perustan siirtyminen yksilön edusta kohti altruismia sekä luokkasolidaarisuuden heikentyminen. Lisäksi sosiaalidemokratian omaksuman sosialismin heikkenemisen takia, ongelmana on ollut sanan käyttämisen haluttomuus äänestäjien kaikkoamisen pelossa. Kristillisdemokraattien piirissä ongelmana on puolestaan ollut solidaarisuus-sanan monimerkityksellisyys, jolloin sana ei oikeastaan tarkoita yhtään mitään. (Stjernø 2004, 239–264.)

3.6 Sosiologinen, sosiaalipoliittinen ja valtio-opillinen näkökulma solidaarisuuteen

Yhteiskuntatieteellisten tieteenalojen kesken on erilaisia näkemyksiä siitä, kuinka solidaarisuus ymmärretään kokonaisten yhteiskuntien tasolla. Sosiologinen näkökulma solidaarisuuteen koskee kokonaisten yhteiskuntien ja yhteisöllisyyden suhdetta sekä yhteiskuntien luonnetta. Koska nykyisten kaltaisten jälkiteollisten, byrokraattisten ja modernien yhteiskuntien järjestyksen perusta on muuttunut yhteiskuntien avoimuuden ja monikulttuurisuuden takia, on vaikeampaa määritellä yhteistä identiteettiä luovia kriteereitä ja useimpien kansalaisten jakamia tavoitteita. Sosiologian ja yhteiskuntafilosofien klassikoiden mukaan liima, joka yhteiskuntia pitää koossa, on joko pakkovalta, oma etu tai jonkinlainen normatiivisesti motivoitunut solidaarisuus. (Laitinen, Pessi & Saari 2011, 95–97.)

Pakkovallan alla yhteiskunnallinen järjestys motivoituu rangaistuksen pelolla. Omalle edulle perustuvassa yhteiskunnassa näkökulma perustuu yksilöä kannattaviin asioihin. Normatiivisesti motivoituneessa yhteiskunnassa järjestys perustuu puolestaan yhteisesti hyväksyttyyn järjestykseen ja aidosti oman edun ylittävään jaettuun katsomukseen. Kaikista yhteiskunnista kuitenkin löytyy kaikkia näitä piirteitä suuremmissa tai pienemmissä määrissä. (emt.)

Sosiaalipoliittisessa näkökulmassa solidaarisuuteen liittyviä teemoja lähestytään esimerkiksi kansalaisuuden ja luokkarakenteen näkökulmasta. Pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa korkeaa veroastetta ja julkisten palveluiden tasoa on perusteltu ja oikeutettu vetoamalla solidaarisuuteen. Väestö jakautuu eri ryhmiin luokkarakenteen johdosta, joka vaikuttaa resurssien jakautumiseen eri ryhmille. Mitä vahvempaa kansalaisten välinen solidaarisuus on, sitä vähemmän luokkarakenteeseen perustuvat jaot merkitsevät ihmisten hyvinvoinnille. Hyvinvointivaltion vastavuoroisuuden periaate, eli maksujen ja etuuksien välinen oletettu suhde, luo legitimiteettiä, luottamusta sekä keskinäistä riippuvuutta. Tämä mahdollistaa tehokkaan työnjaon, yhteiskunnalliseen muutokseen sopeutumisen sekä solidaarisuuden säilymisen. (Laitinen ym. 2011, 100–106.)

Suomessa hyvinvointivaltion kannatus on ollut laajaa (ks. Allardt 1992; Forma 1999; Valkonen 2012). Kannatus johtuu osin siitä, että hyvinvointivaltio pitää yllä oikeudenmukaisuuden ja solidaarisuuden ihanteita. Ilmeisesti kattava sosiaaliturva nimenomaan edistää solidaarisuutta ja yhteisöllisyyttä sen heikentämisen sijaan (Knack & Keefer 1997). Yleisesti ajatellaan, että solidaarisuuden on kummuttava vapaasta tahdosta, mutta esimerkiksi suomalaiset odottavat, että valtio, kirkko ja kansalaisjärjestöt tuottavat yhteistä hyvinvointia ja ovat solidaarisia. (emt.)

Valtio-opissa ja poliittisessa filosofiassa yhteiskunnallisen solidaarisuuden luonteen ydinkysymyksenä on päätöksenteko ja kuinka solidaarista se on. Vaikka onkin vaativampaa olla aktiivinen kansalainen kuin valistuneen itsevaltiaan alainen, ei epädemokraattisilla järjestelmillä ole juurikaan ideologista kannatusta. Tällöin hierarkkiset järjestelmät pitää oikeuttaa vetoamalla demokratiaan. Demokraattista valtiomuotoa ja siihen yhteensopivaa solidaarisuutta lähestytään kysymällä millainen yhteisö valtio on. (Laitinen ym. 2011, 100–106.)

Esimerkiksi Andrew Mason (2000, 67–147) on tarkastellut kolmea tunnettua kilpailevaa näkemystä valtion ja yhteisön suhteesta. Ensimmäinen on neutraali ja individualistinen liberalismi, jossa yhteisöllisyys toteutuu kansalaisyhteiskunnassa eikä valtio itsessään on yhteisö. Toisessa näkemyksessä eli nationalismissa kielellisesti ja kulttuurisesti yhtenäinen kansa on yhteisö. Kolmas näkemys on monikulttuurisuutta salliva demokraattinen republikanismi, jossa jokaisen yksilön kohtalo on sidottu yhteisön kohtaloon.

3.7 Rationaalisen valinnan teoria

Aika ajoin esiintyy biologisperäisiä tai ihmisen itsekkyyttä tähdentäviä teorioita, jotka pyrkivät selittämään kaiken inhimillisen toiminnan. Useinkaan niissä ei kuitenkaan pystytä täysin selittämään ihmisten solidaarista tai altruistista toimintaa. Yksi tällainen sosiaalitieteissä yleistynyt teoria on järkiperäisen valinnan teoria, jossa Erik Allardtin (1990, 3─7) käsityksen mukaan oletetaan, että ihmisten toiminta, esimerkiksi politiikkaan osallistuminen, perustuu omien yksityisten etujen edistämiseen ja ihmiset ovat kiinnostuneita muiden olosuhteiden parantamisesta vain silloin, kun se on heille itselleen hyödyksi. Tämän takia yhteiskunnassa on paljon ns. vapaamatkustajia (*free-riders*), jotka pyrkivät vain nauttimaan voiton hedelmistä.

Rationaalisen valinnan teoria pyrkii selittämään sosiaalisia ilmiöitä yksilön omaa etua motivoivien päätösten perusteella. Sosiaaliseen vaihtoon suhtaudutaan samalla tavalla kuin taloudelliseen vaihtoon, jossa osapuolet yrittävät maksimoida voittonsa ja minimoida tappionsa. Teorian perusolettamuksena on, että ihmisten käyttäytyminen perustuu rationaalisiin laskelmiin, päätöksenteko on rationaalista sekä valinnat perustuvat oman hyödyn maksimoimiseen. Teoriaa on kritisoitu paljon muun muassa siitä, että se ei pysty selittämään sosiaalisia normeja kuten altruismia, vastavuoroisuutta tai luottamusta. Ihmisten kollektiivinen toiminta vähentää teorian uskottavuutta, koska ihmisten liittymistä erinäisiin ryhmiin ja yhteisöihin, jotka ajavat yhteisöllistä etua, ei ole pystytty perustelemaan teorialla. (esim. Scott 2000, 126−129.)

Vaikka solidaarisuus perustuu tehokkaimmin ja lujimmin järjellisen oman edun ja yhteisön etujen yhdistelmään, kapea oman edun käsite perinteisessä rationaalisen valinnan teoriassa ei välttämättä ole nykypäivän solidaarisuuden perusta. Juuri oman edun ja kollektiivisen

edun yhdistäminen on nykypäivän solidaarisuuden suurin haaste. Ympäristöongelmat sekä varallisuuden ja materian epätasainen jakautuminen ihmisten ja ryhmien kesken koettelevat nykypäivän solidaarisuutta. Myös individualismi tuo haasteita hyvinvointiyhteiskunnalle. (Stjernø 2004, 321.)

3.8 Solidaarisuus Suomessa

Hyvinvointivaltio edustaa kollektiivista solidaarisuuden instituutiota. Solidaarisuuden voimakkuutta ja sen muutoksia voidaan mitata kansalaisten hyvinvointivaltiota ja sosiaaliturvaa kohtaan osoittamien mielipiteiden perusteella. Jos kansalaiset haluavat ylläpitää valtiolliseen sosiaaliturvaan perustuvaa hyvinvointivaltiota ja rahoittaa sitä maksamalla veroja, ovat he sitoutuneita kollektiiviseen solidaarisuuteen. Tällainen solidaarisuus on tyypillistä nimenomaan Pohjoismaiselle hyvinvointivaltiolle ja myös Suomelle. (Forma 1999, 4; Allardt, Sihvo & Uusitalo 1992.)

Jo useiden vuosien tutkimukset ja mielipidemittaukset ovat osoittaneet, että hyvinvointivaltiolla on Suomessa laaja kannatus (ks. Allardt 1992; Forma 1999; Valkonen 2012). Kannatuksen katsotaan johtuvan osin suomalaisen ja pohjoismaisen sosiaalipolitiikan luonteesta, joka on laaja-alaista, kattavaa ja tarjoaa kohtuullisesti katsottavia etuuksia. Tutkimukset ovat myös osoittaneet, että hyvinvointivaltion kannatus ja näin ollen kollektiivinen solidaarisuus alenee taloudellisina laskukausina. Lamakausina altruismi murenee ja taas nousukausina siihen on enemmän varaa. (Alt 1979.) Toki tähän vaikuttaa taloudellisen ja sosiaalisen tilanteen lisäksi harjoitettu politiikka, siitä käyty keskustelu ja mielipidevaikuttajien tulkinnat, jotka heijastuvat suoraan kansan mielipiteisiin. Vaikutuksen ei voi kuitenkaan sanoa olevan suora, koska siihen välittyy kansalaisten omat kokemukset, edut ja yhteiskunnallinen näkemys. (Allardt ym. 1992, 14.)

Pauli Forman (1999) tutkimuksen mukaan suomalaisten mielipiteet hyvinvointivaltiota ja solidaarisuutta kohtaan ovat kuitenkin polarisoituneet. Solidaarisuuden murenemiseen viittaa varakkaiden nihkeämpi suhtautuminen uudelleenjakoon, verrattuna koko väestöön ja köyhiin. Suurituloiset suhtautuvat myös myönteisemmin säästöihin ja ovat haluttomampia rahoittamaan huono-osaisten etuuksia. Voimakkaasta solidaarisuudesta puolestaan viestii rikkaiden halukkuus tasata tuloeroja sekä heidän kantama huoli huono-osaisten etuuksien

riittävyydestä. He pitävät myös julkista sektoria parhaana keinona palvelujen tuottamiseen. Tulokset ovat siis hieman ristiriitaisia.

Kuten aiemmin jo todettiin, auttaminen on yksi solidaarisuuden keskeisiä piirteitä. Laitisen ja Pessin (2010) mukaan suomalaisten auttamisen ydin koostuu periaatteellisuudesta ja oikeudenmukaisuudesta sekä myötätunnon ja ilon tunteista. Nämä kaikki ovat keskeisesti mukana myös solidaarisuudessa. Suomalaisten auttaminen ei perustu pelkkään moraaliseen motivaatioon, vaan auttaminen koetaan usein velvoittavaksi. Suomalaisten auttamiskäyttäytyminen on kuitenkin monin tavoin valikoivaa. Suomalaisten auttamismotivaation voidaankin sanoa kertovan vahvasta solidaarisesta velvollisuudentunnosta.

Laitinen ja Pessi (2010) ovat myös tutkineet, löytyykö auttamisvalmiuden ja yhteenkuuluvuuden tunteen välillä yhteyttä. Heidän mukaansa solidaarisuuden kannalta kiinnostavaa on, ovatko auttamisvalmiuden kärkiryhmät samoja, joita kohtaan koetaan vahvinta yhteenkuuluvuutta. Kuviosta 1 näkyy kuinka valmiita suomalaiset ovat auttamaan sekä kuinka suurta yhteenkuuluvuutta alla oleviin ryhmiin tunnetaan.

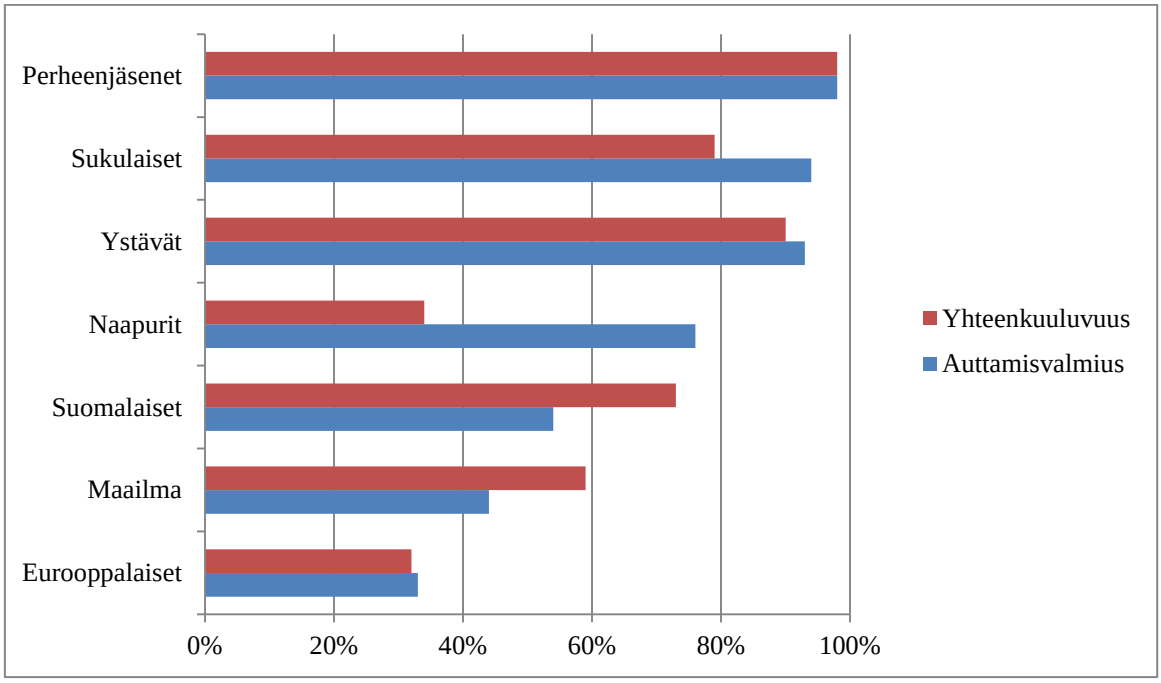

KUVIO 1 Suomalaisten edellytys ”ehdottomasti tai todennäköisesti” auttaa mainittuja ryhmiä sekä Suomalaisten melko tai hyvin vahva yhteenkuuluvuus ja läheisyys suhteessa seuraaviin ryhmiin (Laitinen & Pessi 2010).

Tulosten perusteella omaan perheeseen koetaan hyvin vahvaa yhteenkuuluvaisuutta. Ystävät yltävät myös aivan läheisyyden ydinpiiriin. Näissä ryhmissä yhteenkuuluvaisuuden tunne ja auttamisvalmius ovat vahvasti yhteydessä toisiinsa. Sukulaisten kohdalla tilanne on kuitenkin erilainen. Heitä ollaan selkeästi valmiimpia auttamaan kuin mitä heihin koetaan läheisyyttä. Laitisen ja Pessin (2010) mukaan tämä on vahva sosiaalinen solidaarisuusoletus ja -normi.

Samankaltainen vahva solidaarisuuden normi näkyy myös naapureissa. Heitä ollaan selkeästi valmiimpia auttamaan, kuin minkä verran heitä kohtaan tunnetaan läheisyyttä. Laitinen ja Pessi (2010) perustelevat tätä sillä, että kyky naapuriapuun ei edellytä erityisempää yhteenkuuluvuuden tunnetta, vaan se on enemmänkin riippumaton normatiivinen rooliodotus.

Matti Kortteinen (1982, 247–253) kuvaa Lähiö-tutkimuksessaan kaupunkilaisten jakamaa varauksellista asennoitumista naapureihinsa käsitteellä negatiivinen solidaarisuus. Käsite on Emile Durkheimilta, joka käytti sitä kuvaamaan tavaranomistajien välisiä suhteita markkinoilla. Kortteisen mukaan käsite on rakenteensa puolesta soveltuva myös korttelin piirissä kehittyviin sosiaalisiin suhteisiin. Hänen tutkimuksensa mukaan sosiaalisen elämän perustana on normi, jonka mukaan jokaisen pitää hoitaa omat asiansa. Negatiivista solidaarisuutta ilmentää esimerkiksi, ettei katsota sopivaksi kysellä naapurilta, miksi heiltä kuului melua edellisenä yönä. Kyseessä on pidättyminen ja ihmisten välisten raja-aitojen vetäminen ja toisaalta jokaisen oikeus yksityiselämäänsä. Kyseessä on siis negatiivinen käyttäytyminen ja pidättäytyminen. ”*Ihmisellä on yhtä vähän oikeutta toisen yksityiselämään kuin hänellä on oikeutta toisen omistamiin tavaroihin* (emt. 251)”.

Kortteisen kuvaama negatiivinen solidaarisuus voi olla siis naapurien välisen auttamisvalmiuden perustana. Taustalla voi olla myös naapurisopu, kuten myös sukulaisten kohdalla sukulaissopu, jolloin on yksilön oman edun kannalta hyödyllistä olla auttavainen (Laitinen & Pessi 2010). Suomalaisten kohdalla auttamisvalmius kääntyy päinvastoin naapureihin verrattuna. 73 prosenttia suomalaisista tuntee yhteenkuuluvuutta toisiin suomalaisiin, mutta vain noin puolet on valmiita auttamaan heitä. Laitinen ja Pessi (2010) perustelevat tätä sillä, että kansallistunne tai läheisyys on eri asia kuin konkreettinen auttaminen. Tuloksista myös ilmenee, että kaikkiin maailman ihmisiin tunnetaan suurempaa yhteenkuuluvuutta ja

läheisyyttä kuin auttamisvalmiutta. Eurooppalaisten kohdalla sekä läheisyydentunne että auttamisvalmius ovat samalla ja melko alhaisella tasolla.

Suomalaisten auttamisvalmiudessa löytyy myös mielenkiintoisia ikäeroja. Naapureita auttaisivat erityisesti iäkkäämmät, yli 60-vuotiaat. Sukulaisia puolestaan auttaisivat varhais-keski-ikäiset ja keski-ikäiset. Nuorten auttamishalukkuus keskittyy puolestaan ystäviin sekä tuntemattomiin ja kaikkiin maailman ihmisiin. Nuorten solidaarisuus on globaalia ja heillä auttamisen kehät sekoittuvat. Laitisen ja Pessin (2010) mukaan ”*tulos kertonee paitsi nuoruuteen kuuluvasta idealismista niin myös ajastamme, jossa media ja matkustelu ovat muokanneet erityisesti nuorten maailmankuvaa*”. Nykynuoret myös tiedostavat globaalit ongelmat jo varhaisemmin. Onkin todennäköistä, että kertyvät ikävuodet sekä maailman murrokset muokkaavat ihmisten solidaarisuuteen suhtautumista.

Laitisen ja Pessin (2010) mukaan suomalaiset näyttävät tuntevan suurempaa solidaarisuutta yleisesti ihmisiin kuin erityisesti eurooppalaisiin. Auttamisvalmiudessa arvio avun tarpeesta selittää osaltaan tilannetta, sillä suomalaisten mielestä apua tarvitaan varmastikin muualla enemmän kuin Euroopassa. Toisaalta eurooppalainen identiteetti ei ole muissakaan tutkimuksissa ollut erityisen korkea. Esimerkiksi tuoreen Eurobarometrin mukaan vain yksi prosentti suomalaisista näkee itsensä vain eurooppalaisena ja vain neljä prosenttia ensisijaisesti eurooppalaisena ja sitten vasta suomalaisena. 40 prosenttia suomalaisista näkee puolestaan itsensä vain suomalaisena ja 54 prosenttia ensisijaisesti suomalaisena ja sitten vasta eurooppalaisena. (Eurobarometer 83 2015, 21−22.)

Myös Tapio Leskinen (2003) on tutkinut väitöskirjassaan auttamista perehtymällä suomalaisten arvoihin, kehitysyhteistyöasenteisiin ja osallistumiseen järjestöjen kehitysyhteistyötoimintaan. Leskisen mukaan arvoiltaan altruistiset ihmiset ovat käytännössä lahjoittajina muita anteliaampia, ahkerampia ja säännöllisempiä. Globaalin auttamisen kysymyksiin suhtautuvat myönteisimmin naiset, uskonnollisesti aktiiviset, alemmat toimihenkilöt, korkeasti koulutetut, varakkaat ja iäkkäämmät vastaajat. Suhteellisesti suurimmat lahjoitukset annetaan vähävaraisemmista talouksista. Varakkaat puolestaan lahjoittavat absoluuttisesti suurimmat summat.

Leskisen tutkimuksessa vastaajat jaettiin arvojen, asenteiden ja osallistumisen perusteella neljään globaalin vastuun kantamisen ryhmään: kielteiset pienauttajat, myönteiset miniaut-

tajat, myönteiset suurauttajat ja globaalit altruistit. Kielteiset pienauttajat suhtautuvat kehitysyhteistyön arvoihin välinpitämättömästi ja he pitävät lahjoittamisen esteenä epäilyä avun perillemenosta. Myönteiset miniauttajat pitävät rahan lahjoittamisen ja kehitysyhteistyöhön osallistumisen syinä empatiaa ja avustuspyyntöä, esteeksi muodostuvat omat tarpeet. Myönteiset suurauttajat ovat asenteiltaan vähiten egoistisia ja he kannattavat globaalin talouden muutoksia. Globaalit altruistit ovat erityisen sovinnaisia ja suhtautuvat kehitysyhteistyöarvoihin kaikkein myönteisimmin. He kannattava globaalin talouden muutoksia voimakkaimmin ja lahjoittavat rahaa empatiasta. (emt.)

Kielteisistä pienauttajista löytyy paljon työväestöä, alle 45-vuotiaita ja Kokoomusta äänestäneitä. Myönteisistä miniauttajista löytyy puolestaan työväestöä, opiskelijoita, maanviljelijöitä, työttömiä ja nuoria. Poliittisesti ryhmän äänet ovat jakautuneet erityisesti SDP:lle, Vasemmistoliitolle ja Vihreille. Myönteisten suurauttajien ryhmään kuuluu etenkin toimihenkilöitä ja johtajia, 45–64 -vuotiaita, uskonnollisesti aktiivisia ja akateemisen koulutuksen saaneita. Poliittisesti ryhmän vastaajat kannattivat etenkin Kokoomusta, Vihreitä ja RKP:tä. Globaalien altruistien ryhmään kuuluu etenkin työväestöä, alempia toimihenkilöitä ja eläkeläisiä, SDP:n ja Keskustan äänestäjiä ja uskonnollisesti aktiivista väestöä. (Leskinen 2003.)

Mutta kertooko auttavaisuus solidaarisuudesta, vai autammeko siksi, että koemme jo solidaarisuutta. Laitisen ja Pessin (2010) mukaan kyseessä ovat sisäkkäiset, toisiaan vahvistavat prosessit. ”*Solidaarisuus näkyy teoissa ja yhteistoiminnassa, ja se vahvistuu teoilla ja yhteistoiminnalla*.”

3.9 Globaali solidaarisuus

Solidaarisuuden käsitteen suhde globaaliin ajatteluun on jännitteinen. Solidaarisuuden historiassa on painotettu solidaarisuuden kytkeytymistä johonkin rajalliseen ryhmään (inkluusio), jolla on yhteisiä tehtäviä, intressejä, haasteita, yhteistä hyvää jaettavana tai kenties yhteinen vihollinen tai vastustaja (ekskluusio). Tällöin ryhmän ulkopuolisiin kohdistuva positiivinen asennoituminen, kuten ihmisrakkaus, altruismi hyväntekeväisyys tai oikeuksien kunnioittaminen, on jotakin muuta kuin solidaarisuutta. (Laitinen & Pessi 2011, 17.)

Myöhäismoderni individualismi ja valinnanvapaus eivät välttämättä rapauta solidaarisuutta. Yksilöiden väliset sidokset ovat lisääntyneet ja olemme moniosaisten yhteisöllisten solidaarisuuksien osasia. Tämän takia instituutiot ovat joustavampia ja yksilöt voivat liikkua ja olla useiden eri instituutioiden osasia. Vaikka voi olla haasteellista sovittaa yhteisöllisyys yhteen yksilöllisen itsemääräämisoikeuden ja vapauden kanssa, kokonaisten yhteiskuntien välinen solidaarisuus on mahdollista. Olennaista yhteiskunnallisen solidaarisuuden osalta on kuinka yhteisölliset hyödykkeet jaetaan, kuten esimerkiksi tulonjako, sosiaalipalvelut ja verotus. Esimerkiksi pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa vedotaan solidaarisuuteen perusteltaessa korkeaa veroastetta ja palvelutasoa. Tietynlaiset institutionaaliset ratkaisut voivat myös tuottaa solidaarista ajattelua ja näin pitävät yllä solidaarisuuskehikkoa. (emt. 20−21.)

Koko ihmiskunnan kattava maailmanvaltio, globaali yhteiskunta, tuskin on mahdollinen ja koko ihmiskunnan kattava konkreettinen yhteisö se ei voine olla. Nykyisin kyse on pikemminkin ihmisyydestä ja altruistisesta perspektiivistä. Inhimillinen solidaarisuus perustuu ihmiskunnan ykseyden ajatukselle. Tällöin ihmiskunnan solidaarisuudessa voi olla kyse moraalisesta, humanitaarisesta solidaarisuudesta. Inhimillisen solidaarisuuden haasteena on kuitenkin sisällyttää muut ihmiset osaksi ”meitä”. Useasti ihmiset samaistuvat ennemmin rotuun, yhteiskuntaluokkaan, uskontoon tai sukupuoleen kuin ihmisyyteen. (Laitinen & Pessi 2011, 23−25.)

Globaalissa solidaarisuudessa on haasteensa, koska solidaarisuutta on helpompi osoittaa lähellä oleviin ihmisiin. Historia on myös osoittanut, että on helpompaa osoittaa vihamielisyyttä ja halveksuntaa kuin ystävällisyyttä ja hyväntahtoisuutta. Ihmisten taipumus osoittaa kiintymystä tiettyä ihmistä tai ryhmää kohtaan on usein valikoivaa ja poissulkevaa. Aina on siis ryhmiä ja ihmisiä joihin tätä kiintymystä ei osoiteta. (Bayertz 1999, 5-10.) Globaali solidaarisuus onkin haasteellista, koska se ei periaatteessa sulje pois ketään tai mitään (Patomäki 2011, 174).

Jos globaali solidaarisuus tai ylikulttuurinen solidaarisuus olisi mahdollista, merkitsisikö se kaiken mahdollisen suvaitsemista? Suvaitsevaisuus edellyttää erojen ja erilaisuuden hyväksymistä, mikä saattaa vaikuttaa yhteisön yhtenäisyyteen ja koheesioon. Esimerkiksi monikulttuurisuutta voidaan vastustaa sosiaalisen sirpaloitumisen pelossa ja tällöin suvaittavaa

tai siedettävää asiaa pidetään tuomittavana. Näin syntyy suvaitsevia ja suvaittuja, joka rapauttaa solidaarisuutta. (Newey 2011.)

Toki solidaarisuuteen vetoamalla voi argumentoida myös suvaitsevaisuuden puolesta, ja näin usein tehdäänkin. Yleinen argumentti on, että suvaitsevaisuus hyödyttää koko yhteiskuntaa. Glen Neweyn (2011) mukaan suvaitsevaisuus *”laukaisee jännitteitä ja liennyttää erimielisyyksiä ja näin vahvistaa yhteisöllisyyttä*.” Vastustavan kannan mukaan suvaitsevuus toimii päinvastoin. Se lisää sirpaleisuutta ja hajottaa yhteiskuntaa. Eri mieltä ei olla solidaarisuuden tärkeydestä, vaan kiistelyn kohteena on, edistääkö vai haittaako suvaitsevaisuus sitä. (emt.)

Ilkka Pyysiäisen (2011, 47–49) mukaan solidaariset yhteisöt ovat avoimia niihin mahdollisesti tunkeutuvia vapaamatkustajia kohtaan. Täydellinen suvaitsevaisuus toisi etulyöntiaseman kovaäänisimmille ja vahvimmille, jotka voivat käyttää muiden suvaitsevaisuutta hyväkseen. Millä perusteella voidaan myöskään arvioida kahden tai useamman eri kulttuurin käsityksiä ja päättää mikä on suvaittavaa ja mikä ei? Periaatteessa globaali solidaarisuus olisi mahdollista autonomisten yksilöiden kesken, jolloin se perustuisi muiden vapauden kunnioittamiseen. Myös jonkinlainen globaalin yhteisön välinen solidaarisuus voisi olla mahdollista. Ei kuitenkaan vakaana kehityksen lopputuloksena, vaan jatkuvana keskusteluna ja neuvotteluna. Ongelmallista tietysti on, voiko solidaarisuus kehittyä vain sisäsyntyisesti vai onko ulkoinen vihollinen aina välttämätön. Eli vaaditaanko aina inkluusiota ja ekskluusiota, jotka edistävät ja osaltaan luovat ryhmän yhteenkuuluvuuden tunnetta ja lisäävät solidaarisuutta.

4 EUROOPAN PARLAMENTTI

Euroopan parlamentti on poliittisten keskustelujen ja päätöksenteon foorumi. Parlamentin pyrkimyksenä on edistää demokratiaa ja ihmisoikeuksia paitsi Euroopassa myös muualla maailmassa. Europarlamentti on EU:n ainoa suoraan vaaleilla valittu elin. Parlamentin jäsenet valitaan suorissa vaaleissa edustamaan jäsenvaltion asukkaiden etuja EU:n lainsäädäntötyössä ja varmistamaan EU:n muiden toimielinten toiminnan demokraattisuuden. Kun perussopimuksia on vuosien varrella muutettu, parlamentti on saanut merkittävästi lainsäädäntö- ja talousarviovaltaa. Lainsäädäntövaltaa Euroopan parlamentti käyttää yhdessä neuvoston kanssa. Sen tehtävänä on myös valvoa komission ja muiden EU:n elinten työtä sekä tehdä yhteistyötä EU-maiden kansallisten parlamenttien kanssa voidakseen ottaa huomioon niiden näkemykset. (Euroopan Parlamentti 2015.)

Euroopan parlamentissa on 751 jäsentä, jotka on valittu unionin 28 jäsenvaltiosta. Suomella on 14 edustajaa. Vuodesta 1979 lähtien jäsenet on valittu yleisillä välittömillä vaaleilla viideksi vuodeksi. Jäsenvaltiot päättävät itse vaalitavasta, mutta niiden on varmistettava sukupuolten tasa-arvo ja vaalisalaisuus. Euroopan parlamentin vaaleissa noudatetaan suhteellista vaalitapaa ja edustajanpaikat jaetaan kunkin jäsenvaltion väkiluvun perusteella. Edustajat jakautuvat ryhmiin poliittisten kantojen, ei kansallisuuksien mukaan. (Euroopan Parlamentti 2015.)

Parlamentin ja koko EU:n päätöksenteko on vahvasti puoluepolitiikkaa. Näin ollen integraatio ja unionin lainsäädäntö perustuvat puolueiden linjavetoihin. Esimerkiksi kristillisdemokraattiset puolueet olivat keskeisessä roolissa 1950-luvulla kun integraatiota käynnistettiin. Sosiaalidemokraatit olivat puolestaan vahvistamassa 1990-luvun integraation sosiaalisempaa ulottuvuutta. 2000-luvun vasemmistopuolueiden kannatuksen lasku on puolestaan vaikuttanut EU:n politiikan markkinavetoisuuteen. (Raunio 2009.)

Tällä hetkellä parlamentissa on kahdeksan poliittista ryhmää. Poliittiset ryhmittymät suuruusjärjestyksessä ovat Euroopan kansanpuolueen ryhmä EPP (kristillisdemokraatit), Euroopan parlamentin sosialistien ja demokraattien ryhmä S&D, Euroopan konservatiivit ja reformistit ECR, Euroopan liberaalidemokraattien liiton ryhmä ALDE, Euroopan yhtyneen vasemmiston konfederaatioryhmä/Pohjoismaiden vihreä vasemmisto GUE/NGL, Vihreät/Euroopan vapaa allianssi -ryhmä The Greens/EFA, Vapauden ja suoran demokratian

Eurooppa EFD sekä Kansakuntien ja vapauden Eurooppa ENF. Osa edustajista ei kuulu mihinkään poliittiseen ryhmään ja heitä kutsutaan sitoutumattomiksi jäseniksi. (Euroopan Parlamentti 2015.)

Kuviossa 2 näkyy puolueiden sijoittuminen nelikenttämalliin oikeisto/vasemmisto -ulottuvuuden sekä EU-myönteisyys/vastaisuus -ulottuvuuden perusteella. Vasemmistopuolueiksi voidaan siis laskea GUE/NGL, Greens/EFA sekä S&D. Oikeistopuolueita puolestaan ovat ALDE, EPP, ECR sekä EFD. Kansakuntien ja vapauden Eurooppa ENF ei ole mukana kuviossa, koska puolue perustettiin vasta kesäkuussa 2015. ENF on EU- ja maahanmuuttovastainen puolue ja kuuluu näin ollen äärioikeistolaisiin puolueisiin (emt.).

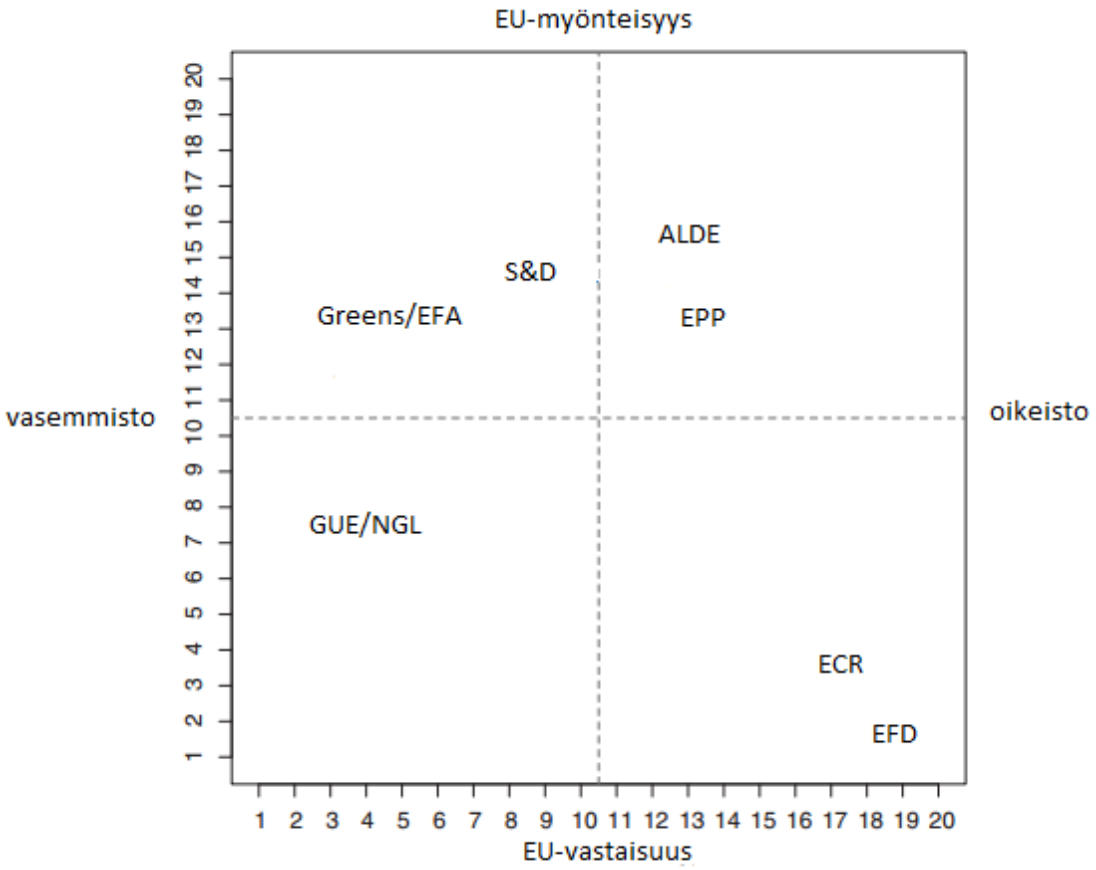

KUVIO 2 Europarlamentin puolueet vasemmisto/oikeisto- EU-myönteisyys/vastaisuus – nelikentässä (McELroy & Benoit 2011).

Suomalaisista parlamentin jäsenistä Kansallisen Kokoomuksen edustajat kuuluvat EPP:hen, Suomen Sosiaalidemokraattisen puolueen edustajat S&D:hen, Suomen Keskustan ja Suomen ruotsalaisen kansanpuolueen edustajat kuuluvat ALDE:en, Vihreän liiton

edustaja puolestaan kuuluu Greens/EFA:an, Vasemmistoliiton edustaja GUE/NGL:ään ja Perussuomalaisten edustajat ECR:ään. (Euroopan Parlamentti 2015.)

Kuvio 3 kertoo, miten vuoden 2014 eurovaaliehdokkaat sijoittuvat nelikenttään oikeisto/vasemmisto -ulottuvuuden sekä EU-myönteisyys/vastaisuus ulottuvuuden perusteella. Kun kuvioita 2 ja 3 verrataan keskenään, voidaan havaita, että kansalliset puolueet ovat suhteellisen samoilla linjoilla europuolueiden kanssa, varsinkin vasemmisto/oikeisto-ulottuvuutta tarkasteltaessa. EU-myönteisyys/vastaisuus-ulottuvuudessa on hieman suurempia eroja.

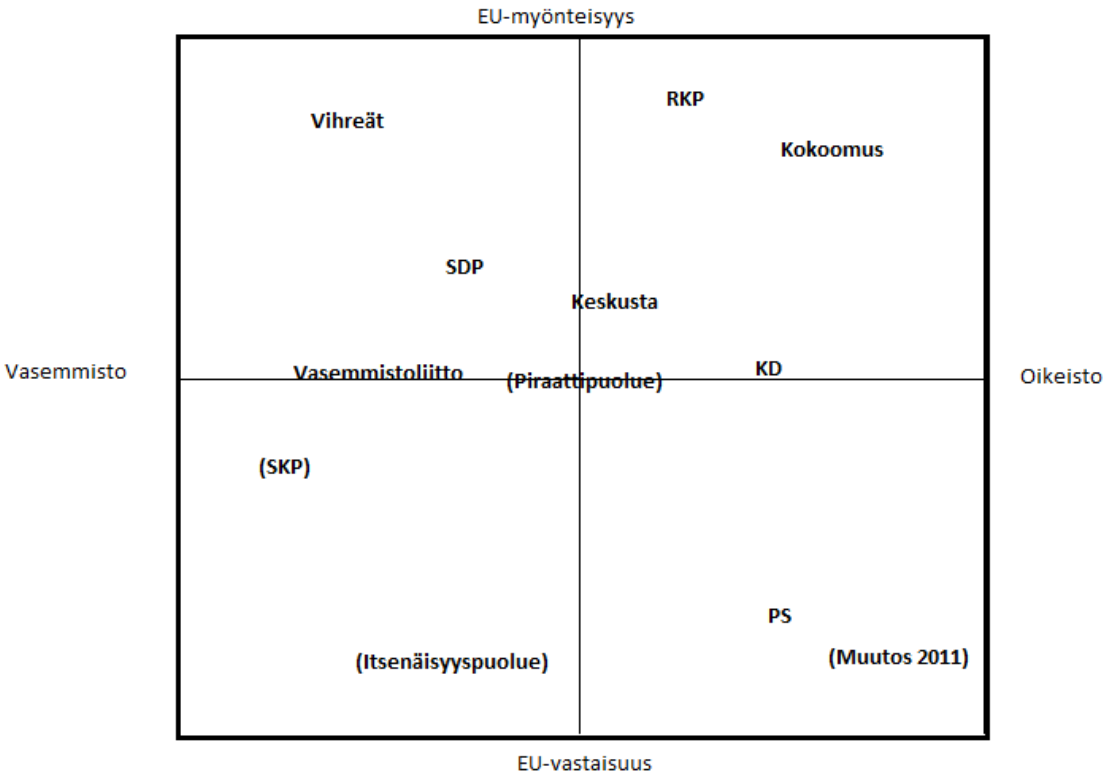

KUVIO 3 Vuoden 2014 eurovaaliehdokkaiden asettuminen puolueittain vasemmisto/oikeisto- EU-myönteisyys/vastaisuus – nelikentässä (Poliitikkokartta 2014).

Kansalliset puolueet sijoittuvat siis europuolueisiin poliittisten kantojen, ei kansallisuuksien mukaan. Suuremmissa puolueissa on toki suurempi vaikutusvalta pienempiin verrattuna, joten puolueet valitsevat omien päämääriensä kannalta mielekkäimmän puolueen. Europuolueissa jako vasemmistoon ja oikeistoon on selkein ideologinen ulottuvuus, joka erottaa puolueita. Toisena tulee suhtautuminen integraatioon. Puolueryhmät ovat viime aikoina lähentyneet toisiaan ja 85–90 prosenttia edustajista äänestää ryhmänsä mukaan, jotta

tavoitteet toteutuisivat paremmin. Europuolueet ovat kuitenkin nimestään huolimatta enemmän jäsenpuolueidensa yhteistyöelimiä tai kattojärjestöjä kuin kansallisiin puolueisiin rinnastettavia puolueita. (Raunio 2009.)

5 AINEISTO JA MENETELMÄT

Tässä luvussa esitellään tutkimuskysymykset ja vaalikonetietoa. Lisäksi luvussa kuvaillaan tutkimuksessa käytettyä aineistoa sekä analyysimenetelmiä.

5.1 Tutkimuskysymykset

Tutkimuksen tarkoituksena on tutkia kannattavatko Suomen eurovaaliehdokkaat solidaarista Suomea ja/tai Eurooppaa ja mikä kannatukseen vaikuttaa. Tutkimuskysymykset ovat:

1) Mitkä tekijät vaikuttavat solidaarisen Suomen/Euroopan kannatukseen?

2) Miten puoluekanta vaikuttaa solidaarisen Suomen/Euroopan kannatukseen ja mikä selittää kannatusta puolueiden sisällä?

3) Millainen solidaarisen Euroopan linjan (talouspolitiikka, ympäristöpolitiikka, puolustuspolitiikka, EU-myönteisyys) ja puoluekantojen yhteys on? Miten se vaikuttaa solidaarisen Suomen ja Euroopan kannatukseen?

5.2 Vaalikonetietoa

Vaalikoneet voidaan nähdä päätöksenteon tukijärjestelminä. Ne auttavat käyttäjiä äänestyspäätöksen tekemisessä luetteloimalla ehdokkaat kunkin käyttäjän omien näkemysten mukaisesti paremmuusjärjestykseen. Ehdokkaista on usein tarjolla valtava määrä tietoa, eikä äänestäjillä todennäköisesti ole aikaa analysoida tietomäärää itsenäisesti. Näin ollen vaalikoneet toimivat käyttäjien kannalta ennen kaikkea informaation hallinnan apuna. (Haukio & Suojanen 2004, 130.)

Vaalikoneet ovat pohjimmiltaan tietokantoja, joista voi erilaisia hakumääreitä antamalla tarkastella ehdokkaiden poliittisia näkemyksiä. Kone välittää tietoa mahdollisesti myös ehdokkaiden luonteenpiirteistä ja muista henkilökohtaisista ominaisuuksista. Useimmissa koneissa on mahdollisuus myös pelkkään ehdokkaiden vastausten lukemiseen, ilman omien vastausten määrittelyä. Vaalikoneet toimivat siis informaatiolähteinä poliittisen päätöksenteon prosessissa. Vaalikoneiden tekijöiden kriteerit kysymyksille ovat ajankohtaisuus,

mahdollisuus muodostaa selkeä kysymys vastausvaihtoehtoineen, mahdollisuus löytää puolueiden erot ja puolueiden sisällä ehdokkaiden erot, valittavan edustuselimen tehtäviin tulevalla kaudella liittyvät kysymykset sekä suuria tunteita äänestäjissä herättävät kysymykset tai tärkeitä taloudellisia kysymyksiä koskevat kysymykset. (emt. 130−133.)

Ensimmäinen tiedetty vaalikoneen esiaste oli CNN:n vuoden 1996 Yhdysvaltojen presidentinvaaleihin internetsivuilleen kokoama interaktiivinen kysely, jonka ytimenä olivat keskeisten presidenttiehdokkaiden mielipiteet. Tästä koneesta Ylellä työskentelevä Erkki Vihtonen sai idean mahdollisesti maailman ensimmäiseen varsinaiseen vaalikoneeseen. Erona CNN:n koneeseen oli, että ehdokkaat itse voisivat vastata kysymyksiin ja äänestäjät pääsisivät sen jälkeen vertailemaan vastauksiaan ehdokkaiden omiin vastauksiin. Tavoitteena oli tuoda ehdokkaat lähemmäs äänestäjiä ja osittain myös pyrkiä nostamaan alentunutta äänestysprosenttia. (Erkki Vihtonen 2007, 29−31.)

Heikki Paloheimo (2007, 67–75) on tutkinut vaalikoneiden käyttöä vuoden 2003 eduskuntavaaleissa ja tulosten mukaan noin neljäsosa äänestäneistä kansalaisista käytti ainakin yhtä Internetin vaalikonetta. Nuorten aikuisten joukossa ainakin yhtä vaalikonetta käytti melkein puolet. Eläkeläisten joukossa vaalikoneen käyttö oli puolestaan harvinaista. Myös ne, joilla on hyvät tiedot politiikasta, käyttivät vaalikoneita enemmän kuin ne, joilla tiedot ovat huonommat. Vaalikoneen käyttö edellyttääkin jo jonkin verran tietoa politiikasta. Myös paljon koulutusta saaneet henkilöt käyttivät vaalikoneita enemmän kuin vähän koulutusta saaneet.

Juri Mykkäsen mukaan (Yle 8.3.2015) ehdokkaiden on nykyään vaikea sivuuttaa suurimpien mediatalojen vaalikoneita, sillä vaalikone on nykyään niin keskeinen väline ehdokkaita valittaessa. Vuoden 2011 eduskuntavaalien jälkeen tehdyn tutkimuksen mukaan käytetyimmät vaalikoneet olivat Ylen, MTV:n ja Helsingin sanomien vaalikoneet. Reilu neljännes vaalikonetta käyttäneistä äänestäjistä kertoi vaalikoneen helpottaneen ehdokasvalintaa ja useimmiten vaalikoneesta haetaan apua ehdokaspohdintaan. Pelkän vaalikonetuloksen perusteella äänestyspäätöstä kuitenkaan harvemmin tehdään.

5.3 Aineiston esittely

Tutkimuksen aineisto koostuu Helsingin Sanomien sekä Ylen vuoden 2014 eurovaalikoneista. Molempien vaalikoneeseen vastanneiden ehdokkaiden vastaukset löytyvät avoimena datana Helsingin Sanomien sekä Ylen verkkosivuilta, josta ne voi ladata Excel-muodossa. Molempien vaalikoneiden data julkaistaan Creative Commons -lisenssillä. ”Tämä tarkoittaa, että vaalikoneen vastaustietoja saa käyttää uusien teosten osana, kunhan lähde mainitaan.” (Yle 8.5.2014 & Helsingin Sanomat 16.5.2014.)

Eurovaaliehdokkaita on yhteensä 251 (Oikeusministeriö 2014). Näistä Molempiin vaalikoneisiin on vastannut 224 henkilöä. Kyseiset vaalikoneet on valittu siihen vastanneiden ehdokkaiden suuren määrän, kysymysten oleellisuuden ja vastausten analysointiin soveltuvien vastausvaihtoehtojen perusteella. Analyysin helpottamiseksi tutkimuksessa on mukana vain ne ehdokkaat, jotka ovat vastanneet molempiin vaalikoneisiin. Lisäksi analyysissä ei ole mukana ryhmittymiä Sinivalkoinen rintama, Köyhien asialla sekä Kristiina Ilmarinen valitsijayhdistys, koska ehdokkaita oli vain yksi tai kaksi. Näin ollen analyysissä on mukana 209 ehdokasta, joten aineisto kattaa 83 prosenttia kaikista Suomen eurovaaliehdokkaista. Näistä 85 on naisia ja 125 miehiä (taulukko 2). Puolueittain aineisto on tasaisesti jakautunutta (taulukko 1). Eduskunnan ulkopuolisilla puolueilla on kuitenkin hieman vähemmän edustajia.

TAULUKKO 1 Aineiston jakauma puolueittain

Puolue	n	%
Itsenäisyyspuolue	14	6,7
KD	18	8,6
Keskusta	20	9,6
Kokoomus	18	8,6
Muutos2011	14	6,7
Piraattipuolue	18	8,6
PS	19	9,1
RKP	18	8,6
SDP	20	9,6
SKP	12	5,7
Vasemmistoliitto	19	9,1
Vihreät	19	9,1
Yhteensä	209	100

Koulutusasteen ja ikäluokan (taulukko 2 ja 3) kohdalla aineisto on jakautunut epätasaisemmin. Erityisesti korkeakoulututkinnon suorittaneita on huomattava enemmistö ehdokkaista. Jokin muu -ryhmään on koodattu puuttuvat arvot. Yksikään ehdokas ei ole käynyt pelkkää perusastetta. Ikäluokkien kohdalla aineisto on koodattu neliportaiseksi asteikoksi. 30–49-vuotiaat on muita suurempi ryhmä, joka kattaa lähes puolet koko aineistosta.

TAULUKKO 2 Aineiston jakauma koulutusasteen ja ikäluokan mukaan

		Naiset (n)	Miehet (n)	Yhteensä (n)	Yhteensä (%)
Koulutusaste	Ammattitutkinto	5	20	25	12,0
	Ylioppilas	10	17	27	12,9
	Korkeakoulututkinto	61	76	137	65,6
	Jokin muu	8	12	20	9,6
	Yhteensä	84	125	209	100,0
Ikäluokka	alle 30	16	21	37	17,7
	30–49	43	60	103	49,3
	50–69	24	39	63	30,1
	yli 70	1	5	6	2,9
	Yhteensä	84	125	209	100,0

Helsingin Sanomien vaalikone koostuu viidestä osasta: unioni, talous, lait, ulkomaat sekä arvot. Yhteensä kysymyksiä on 30. Ylen vaalikone puolestaan koostuu kolmesta osasta: arvot, talous sekä valta. Kussakin osiossa on kymmenen kysymystä eli yhteensä kysymyksiä on 30. (Yle eurovaalikone 2014 & Helsingin Sanomat eurovaalikone 2014.) Eli tutkimuksen aineisto koostuu yhteensä 60 kysymyksestä. Vastausvaihtoehdot ovat likert-asteikollisia. Likert-asteikko on kyselylomakkeissa käytettävä vastausasteikko. Asteikossa on joukko asenneväittämiä, jotka ilmaisevat sekä kielteistä että myönteistä asennetta kyseiseen kohteeseen, ja vastaajat arvioivat niitä yleensä viisiportaisella asteikolla, jonka vastausvaihtoehdot ovat: täysin eri mieltä, jokseenkin eri mieltä, ei osaa sanoa, jokseenkin samaa mieltä tai täysin samaa mieltä (fsd.uta.fi.) Ylen vaalikoneessa asteikko on 0-4, jossa 0 on täysin samaa mieltä ja 4 täysin eri mieltä. Tässä tutkimuksessa Ylen vaalikoneen asteikko on muutettu vastaamaan Helsingin Sanomien asteikkoa 1-5, jossa 1 on täysin eri mieltä ja 5 täysin samaa mieltä.

5.4 Tutkimusmenetelmät

Aineisto on menetelmällisesti haastava, koska perusjoukko on kohtalaisen pieni kvantitatiiviseen tutkimukseen. Tämän takia tutkimus perustuu parametrittomiin tai toiselta nimeltään vakaisiin, robusteihin menetelmiin. Parametrittomien menetelmien etuja ovat: 1) pieni otoskoko ei ole este 2) vähän oletuksia 3) laaja sovellettavuus 4) ei epärealistisia odotuksia 5) suorempia tulkintoja 6) voi käyttää myös silloin kuin parametriset menetelmät soveltuvat 7) sopii paremmin Likert -asteikollisille muuttujille kuin parametriset menetelmät (Metsämuuronen 2009, 926–938). Parametrittomista menetelmistä puuttuu lähes kokonaan monimuuttujamenetelmät, koska monet klassiset parametrittomat menetelmät on kehitetty vastineiksi parametrisille varianssianalyysimenetelmille t- ja F-testeille, eikä monimuuttujamenetelmille (emt. 946).

”*Jos ryhmien sijoittumista ei ole kontrolloitu, kyseessä ei ole otanta ja mukana on kaikki perusjoukon havainnot, on kyseessä kokonaistutkimus, joka on havainnoivaa survey-tutkimusta* (Metsämuuronen 2009, 1193–1194).” Tämä tutkimus on siis eurovaaliehdokkaiden kokonaistutkimus ja tulokset pätevät tähän joukkoon. Vaikka ihan jokainen ehdokas ei ole vastannut vaalikoneisiin, on heillä siihen kuitenkin ollut mahdollisuus. Vaalikoneiden vastauksia tutkittaessa, kannattaa pitää myös mielessä, että ehdokkailla on monenlaisia syitä vastauksiinsa. Taustalla vaikuttaa ehdokkaan edustama puolueen politiikka, ehdokkaan omat intressit tulla valituksi sekä mielikuva, jonka ehdokas haluaa antaa kyselyn kautta ulospäin.

Tässä tutkimuksessa käytetään varianssianalyysiä kun se on mahdollista ja keskitytään keskiarvojen vertailuun, kun F-testi ei ole voimassa. Myös korrelaatioita on laskettu. Seuraavaksi kerrotaan näistä menetelmistä sekä summamuuttujien muodostamisesta faktorianalyysin ja reliabiliteettianalyysin perusteella. Analyysit on toteutettu PASW Statistics (SPSS) tilasto-ohjelman versiolla 20.

5.4.1 Faktori- ja reliabiliteettianalyysi

Faktorianalyysin periaatteena on etsiä aineistosta sellaisia muuttujia, jotka muodostavat yhdessä kokonaisuuksia, eli korreloivat keskenään muita muuttujia enemmän. Eli tässä tutkielmassa vaalikonekysymyksistä etsitään kysymyksiä, jotka ovat yhteydessä toisiinsa

muita vaalikonekysymyksiä enemmän. Kysymysten tulisi muodostaa myös sisällöltään järkeviä kokonaisuuksia. Faktorianalyysissä ajatellaan, että muuttujajoukossa vallitsevien yhteyksien taustalla on jokin taustarakenne, joka voi muodostua yhteen tai useampaan keskenään korreloivaan tai korreloimattomaan faktoriin. Jos kysymysten välillä on voimakas korrelaatio ja ne ovat käsitteellisesti lähellä toisiaan, voidaan katsoa, että ne mittaavat samaa ominaisuutta. Jos korrelaatio on puolestaan voimakkaan negatiivista, kysymykset mittaavat saman ulottuvuuden eri ääripäitä. (esim. Jokivuori & Hietala 2007, 90–111, fsd.uta.fi.)

Menetelmä edellyttää aitoja korrelaatioita muuttujien välillä, muuttujien järjestysasteikollisuutta, sekä riittävää otoskokoa. Otoskoon tulisi olla suurempi kuin 300, mutta vähempikin riittää jos muuttujien väliset korrelaatiot ovat korkeita. Tällöin useassa tapauksessa 200 on riittävä otoskoko. Eli tämän tutkimuksen otoskoko on riittävä. Korrelaatioiden merkitsevyystestinä käytetään Kaiser-Meyer-Olkin (KMO) testiä sekä Bartlettin sväärisyystestiä. Niillä mitataan, onko muuttujien välillä riittävästi korrelaatiota mielekkään faktorimallin aikaansaamiseksi. Bartlettin sväärisyystestin tilastollisesti merkitsevä testitulos (p=.000) kertoo, että korrelaatiot eroavat nollasta ja muuttujat korreloivat keskenään riittävästi, jolloin aineisto on faktorianalyysiin soveltuva. KMO:ssa testin tuloksen tulisi olla vähintään 0,6. Tätä pienemmät arvot kertovat, ettei muuttujien välisiä korrelaatioita voida selittää muuttujien avulla (Metsämuuronen 2009, 666–682.)

Tässä tutkimuksessa faktorianalyysia on käytetty esianalyysina, jonka perusteella on muodostettu summamuuttujia jatkotarkastelua varten. Osa vaalikoneen kysymyksistä korreloi faktoreissa negatiivisesti, joten ne on käännetty, jotta kysymysten skaalat vastaavat toisiaan ja summamuuttuja voidaan muodostaa.

Rakennetut summamuuttujat ovat keskiarvoestimoituja summamuuttujia, jotka on tehty yhteiskuntatieteissä suositulla MEAN -menetelmällä. Keskiarvoestimoidun summamuuttujan etuna on mittarin tarkkuus tutkittavan ilmiön suhteen, sillä se mittaa selkeästi yhtä ulottuvuutta. Keskiarvoestimoidun summamuuttujan vaihteluväli on myös aina sama. Kun summamuuttuja on muodostettu tässäkin tutkimuksessa käytetyistä Likert -asteikollisista väittämistä, summamuuttujien vaihteluväli on 1,00–5,00. Näin kaikki mittarit ovat yhdenmukaisia, mikä helpottaa eri mittareiden vertaamista tutkimuksen sisällä sekä mahdollistaa

vertailun muihin tehtyihin tutkimuksiin. (Jokivuori & Hietala 2007, 116–118). Summamuuttujien eli mittareiden käyttökelpoisuus on varmistettu reliabiliteettitestauksella.

Reliabiliteetti voidaan suomentaa sanoilla luotettavuus, käyttövarmuus ja toimintavarmuus. Kvantitatiivisen tutkimuksessa sillä tarkoitetaan mittarin johdonmukaisuutta eli mittari mittaa aina kokonaisuudessaan samaa asiaa. Reliabiliteettia kuvaava tunnusluku lasketaan niille muuttujille, joita on tarkoitus yhdistää summamuuttujiksi. Paljon käytetty tunnusluku reliabiliteetin mittaamiseksi on Cronbachin alfa. Sillä mitataan mittarin konsistenssia eli yhtenäisyyttä. Cronbachin alfa lasketaan muuttujien välisten keskimääräisten korrelaatioiden ja väittämien lukumäärän perusteella. Mitä suurempi alfan arvo on, sitä yhtenäisempi mittarin voidaan katsoa olevan. Yleensä 0.60 katsotaan olevan hyväksyttävä alfan arvo ja mitä suurempi arvo on, sen paremmin yksittäiset väittämät mittaavat samaa asiaa. Eri muuttujakombinaatioita kannattaa kokeilla ja verrata saatuja alfan arvoja. Teknisesti reliabiliteettia saadaan parannettua, kun jätetään alfa-kertoimen arvoa alentavia muuttujia pois. Tällöin mittarin validiteetti voi kuitenkin kärsiä eli mittari ei ole enää kattava. On siis mietittävä myös sisällön kannalta, mitä poistetaan. (fsd.uta.fi & Metsämuuronen 2009, 540–549.)

5.4.2 Yksisuuntainen varianssianalyysi ja keskiarvovertailu

Varianssianalyysillä tutkitaan ovatko selitettävän muuttujan keskiarvot tilastollisesti merkitsevästi erisuuruisia selittävän muuttujan eri luokissa. Yksisuuntainen varianssianalyysi (*one-way analysis of variance*) on varianssianalyysin muodoista yksinkertaisin. Koska varianssianalyysissa tarkastellaan selitettävien muuttujien ryhmäkeskiarvoja, täytyy selitettävän muuttujan olla sellainen, että siitä on järkevää laskea aritmeettinen keskiarvo eli käytännössä välimatka- tai suhdelukuasteikollinen muuttuja. Yksisuuntaisessa varianssianalyysissa on vain yksi selittävä muuttuja. Tämän muuttujan mittaustason on oltava joko luokittelu- tai järjestysasteikollinen, koska se kuvaa havaintoyksikköjen jakautumista luokkiin. (ks. fsd.uta.fi, Metsämuuronen 2003, 644–646.)

Analyysin lähtöoletuksena eli nollahypoteesina on, että kiinnostuksen kohteena olevien luokkien keskiarvot ovat samansuuruiset. Jos varianssianalyysin tuloksena voidaan nollahypoteesi hylätä, selitettävän muuttujan keskiarvojen välillä on eroja selittävän muuttujan eri luokissa. Varianssianalyysissa tilastollisena testinä käytetään F-testiä, joka kertoo millä

todennäköisyydellä nollahypoteesi ryhmäkeskiarvojen yhtäläisyydestä voidaan hylätä. (emt.) Koska tämä tutkielma on kuitenkin kokonaistutkimus sekä parametriton analyysi, ei varianssianalyysin F-testillä ole suurempaa merkitystä. Parametriton analyysi sisältää vähemmän oletuksia, jolloin F-testinkään ei tarvitse olla voimassa. Tällöin voidaan keskittyä muuttujien keskiarvojen vertailuun.

5.4.3 Korrelaatiot

Korrelaatiolla tarkoitetaan suoraa, lineaarista yhteyttä kahden muuttujan välillä. Jos korrelaatio on voimakasta, voidaan toisen muuttujan arvoista päätellä toisen muuttujan arvot melko täsmällisesti. Jos korrelaatio on heikkoa, ei muuttujien välillä ole yhteisvaihtelua. Korrelaatiolla voidaan joskus viitata myös tavallisimmin käytettyyn Pearsonin tulomomenttikorrelaatioon, joka on yleisin korrelaatiota kuvaava tunnusluku. Se lasketaan perinteisesti kahden välimatka- tai suhdeasteikollisen muuttujan välille, mutta todellisuudessa se on tulkittavissa jo järjestysasteikollisten muuttujien välillä. Tällaisia muuttujia ovat muun muassa tässäkin tutkimuksessa käytettävät Likert -asteikolliset muuttujat. (esim. fsd.uta.fi, Jokivuori & Hietala 2007, 27–37.)

Pearsonin tulomomenttikorrelaatiokertoimen (r) arvo vaihtelee välillä -1...+1. Korrelaatiokertoimen ollessa 0, ei muuttujien välillä ole lineaarista riippuvuutta, kun taas arvoilla +/-1 muuttujien välillä on täydellinen positiivinen/negatiivinen lineaarinen riippuvuus. Täydellisen lineaarisen riippuvuuden tapauksessa sijoittuvat muuttujien kaikki arvot hajontakuviossa samalle suoralle viivalle. Yleensä muuttujien välinen korrelaatiokerroin kuitenkin poikkeaa nollasta. Korrelaatiokertoimen merkitsevyyden perusteella voidaan arvioida myös kertoimen tilastollista merkitsevyyttä. Usein raportoidaan myös Pearsonin korrelaatiokertoimen neliö (r^2). Esimerkiksi jos $r^2 = 0.32$, selittävä muuttuja selittää 32 % selitettävän muuttujan varianssista. (emt.)

Yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa 0.20–0.40:n korrelaatiota pidetään jo selvänä korrelaationa ja x:n katsotaan selittävän olennaisesti y:n vaihtelua. Esimerkiksi tilastotieteilijät saattavat pitää tällaista korrelaatiota varsin vaatimattomana, mutta sosiaalinen todellisuus on niin monimuotoinen kokonaisuus, ettei ihmisten toimintaa ja asenteita voida selittää vain yhdellä tavalla ja tämän johdosta esimerkiksi 0.23:n korrelaatiota pidetään jo vahvana. (Jokivuori & Hietala 2007, 37–38.)

6 SOLIDAARISEN SUOMEN JA SOLIDAARISEN EUROOPAN KANNATUS

Tässä luvussa käydään läpi analyysien tulokset. Alaluku 6.1 käsittelee aineiston perusteella muodostettuja summamuuttujia. Alaluku 6.2 käsittelee solidaarisen Suomen ja solidaarisen Euroopan kannatusta aineistossa ja siihen vaikuttavia tekijöitä. Alaluvussa 6.3 keskitytään solidaarisen Suomen ja solidaarisen Euroopan kannatukseen puolueittain. Alaluvussa 6.4 puolestaan tarkastellaan solidaarisen Euroopan linjan ja puolueiden yhteyttä. Viimeisessä alaluvussa 6.5 kerrataan vielä keskeiset tulokset.

6.1 Solidaarisuuden ulottuvuudet

Tutkielmassa on käytetty faktorianalyysia eksploratiivisesti, jolloin sen avulla on hahmoteltu aineiston eri ulottuvuuksia. Faktorimatriisi löytyy liitteestä 1. Kaiser-Meyer-Olkin testi (KMO) arvolla 0,90 ja Bartlettin sväärisyystesti p=.000 vahvistivat aineiston soveltuvuuden faktorianalyysiin. Faktorianalyysi suoritettiin käyttäen ekstraktointimenetelmänä pääakselifaktorointia (principal acis factoring, PAF) ja varimax-rotaatiota. Aineistosta on muodostettu yhteensä kuusi keskiarvoestimoitua summamuuttujaa faktorianalyysin ja reliabiliteettia kuvaavan Cronbachin alfan perusteella.

Muuttujiksi valikoituivat tutkimusongelman kannalta mielekkäimmät muuttujat. Selitettävinä muuttujina ovat solidaarinen Suomi ja solidaarinen Eurooppa -summamuuttujat. Selittävinä summamuuttujina ovat uusliberalismi, ympäristöarvot, yhteinen puolustus sekä EU-myönteisyys. Muita selittäviä muuttujia tutkimuksessa ovat puolue, ikä, sukupuoli sekä koulutustaso. Seuraavaksi käydään läpi solidaarisuus-summamuuttujien sisältö sekä lyhyesti muiden summamuuttujien sisältöä. Tarkemmat sisällöt näihin summamuuttujiin löytyvät liitteestä 2

Solidaarinen Suomi

Summamuuttuja on muodostettu seuraavista kysymyksistä:

- Jäsenmaiden ei pidä rajoittaa työttömyysturvan tai lapsilisän kaltaisia etuuksia vain oman maan kansalaisille.

- Suomalaisten pitää saada terveydenhoitoa missä tahansa EU-maassa, vaikka se tarkoittaa että vastaavasti EU-kansalaiset saavat tulla hoitoon Suomeen.
- Jos valtio tarjoaa turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksen perustamista kotikuntaani, tarjous pitää hyväksyä.
- Kreikalle pitää myöntää tukilainoja, jottei maa uhkaisi ajautua maksukyvyttömyyteen.

Solidaarinen Suomi-summamuuttujan Cronbachin alfa on 0,758 ja muuttuja kuvaa eurovaaliehdokkaiden solidaarisen Suomen kannatusta asteikolla 1-5. Mitä suurempi luku on, sitä enemmän ehdokas kannattaa solidaarista Suomea. Solidaarisella Suomella tarkoitetaan tässä suomalaisten eurovaaliehdokkaiden solidaarisuutta Eurooppaa, globaalia yhteisöä, eurooppalaisia ja globaalin yhteisön jäseniä kohtaan.

Kuten Laitinen ja Pessi (2010, 2011) ovat todenneet, keskeinen piirre solidaarisuudessa on auttaminen. He myös toteavat, että solidaarisuus edellyttää jonkin ryhmän normien mukaista käyttäytymistä tai vastavuoroisuuden oletusta. Väittämistäkin ilmenee ajatus: jos ollaan solidaarisia muita kohtaan, muut ovat meitä kohtaan. Kreikka-väittämä poikkeaa hieman joukosta, sillä sen voi ajatella myös talouden kannalta, mutta siinäkin on humaani auttamisen aspekti. Muuttujan voidaan siis ajatella edustavan valmiutta auttaa muita ja auttaminen tapahtuu kotimaassa.

Muuttujan voi ajatella rakentuvan myös Sundmanin (2004) Euroopan sisäisen solidaarisuuden kautta, jolla siis tarkoitetaan täystyöllisyyttä, tasa-arvoa ja toimivan hyvinvointiyhteiskunnan puolesta tehtävää työtä. Seuraavaksi käsiteltävä solidaarinen Eurooppa-summamuuttujan voi puolestaan ajatella rakentuvan Sundmanin (2004) Euroopan ulkoisen solidaarisuuden kautta ympäröivän maailman kanssa, jolla tarkoitetaan rauhaa, maailmanlaajuista oikeudenmukaisuutta ja kestävää kehitystä.

Solidaarinen Eurooppa

Summamuuttuja sisältää seuraavat kysymykset:

- EU:n ei pidä rajoittaa muuttoa EU-alueelle.
- Laitonta maahanmuuttoa EU-alueelle torjutaan parhaiten avaamalla lisää mahdollisuuksia lailliselle maahanmuutolle

- Euroopan unionilla on siirtomaahistorian vuoksi erityinen vastuu Afrikan kehittämisessä.
- EU:n on sidottava kauppasuhteet tiukemmin ihmisoikeuksiin ja työntekijöiden oikeuksien kunnioittamiseen.

Solidaarinen Eurooppa-summamuuttuja kuvaa eurovaaliehdokkaiden solidaarisen Euroopan kannatusta asteikolla 1-5. Mitä suurempi luku on, sitä enemmän ehdokas kannattaa solidaarista Eurooppaa. Solidaarisella Euroopalla tarkoitetaan Euroopan Unionin kollektiivista solidaarisuutta muita kuin eurooppalaisia kohtaan ja Suomi on luonnollisesti osana Euroopan Unionia.

Muuttuja kuvaa myös auttamista, mutta eri tavalla kuin solidaarinen Suomi-summamuuttuja. Auttaminen on yksilölle abstraktimpaa, sillä auttaminen ei ole konkreettista apua, joka näkyisi suoraan omassa elinympäristössä tai verotuksessa, vaan auttaminen tapahtuu lainsäädännön ja politiikan kautta. Kyseessä on siis ihmisyys ja altruistinen perspektiivi. Muuttuja kuvaa siis inhimillistä solidaarisuutta, joka perustuu ihmiskunnan ykseyden ajatukselle. Tällöin ihmiskunnan solidaarisuudessa voi olla kyse moraalisesta, humanitaarisesta solidaarisuudesta. Inhimillisen solidaarisuuden käsitteellisenä haasteena toteutua reaalimaailmassa, on muiden ihmisten inkluusio, eli ”me” – henki ei muodostu näin laajaan joukkoon. Usein ihmiset samaistuvat ennemmin rotuun, yhteiskuntaluokkaan, uskontoon tai sukupuoleen kuin ihmisyyteen (Laitinen ja Pessi 2011, 23−25). Tämä muuttuja kuvaa siis solidaarisuutta globaalin vastuun kautta ja muiden auttamista humaanien syiden johdosta. Mitä lähempänä ollaan lukua viisi, sitä enemmän ehdokkaat ovat valmiita auttamaan Euroopan tasolla ja muuttamaan politiikkaa solidaarisempaan suuntaan.

Uusliberalismi

Uusliberalismi-summamuuttuja kuvaa uusliberalististen arvojen kannatusta. Liitteestä 2 löytyvät vaalikonekysymykset, joista summamuuttuja on muodostettu sekä muuttujan luotettavuutta mittaava Cronbachin alfan tunnusluku. Ne kysymykset on käännetty, jotka korreloivat faktorissa negatiivisesti.

Uusliberalismi on siis poliittisen taloustieteen teoria, jonka on hallinnut EU:n talouspolitiikkaa jo pidemmän aikaa (Jakonen & Silvasti 2015, 9-18). Sen mukaan ihmisten hyvinvointia edistetään parhaiten vapauttamalla ihmisten osaaminen ja yritteliäisyys. Keskiössä

ovat vahva yksityinen omistus, vapaat markkinat ja vapaa kauppa. Valtion puuttumista markkinoiden toimintaan pitää välttää viimeiseen asti. (Harvey 2005,2-3.)

Ympäristöarvot

Ympäristöarvot -summamuuttuja kuvaa ympäristöarvojen kannatusta ja luonnon suojelua myös talouden etujen kustannuksella sekä hintojen nousun uhallakin. Liitteestä 2 löytyy lisätietoa tästäkin muuttujasta.

EU-myönteisyys

EU-myönteisyys-summamuuttujan on muodostettu kysymyksistä, joissa kannatetaan Euroopan Unionia. Muuttujassa EU nähdään hyvänä asiana ja tiiviimpi yhteistyö jäsenmaiden kesken kannattavana. Liitteestä 2 löytyvät kysymykset, joista muuttuja on muodostettu.

Yhteinen puolustus

Yhteinen puolustus-summamuuttuja kuvaa Euroopan laajuisen puolustusyhteistyön kannattamista ja tämän avulla Euroopan turvallisuuden lisäämistä. Lisätietoa muuttujasta löytyy liitteestä 2.

Yhdessä uusliberalismi, ympäristöarvot, EU-myönteisyys ja yhteinen puolustus muodostavat Sundmanin (2004) teoriaa mukaillen solidaarisen Euroopan linjan. Tällä tarkoitetaan EU:n potentiaalia suunnannäyttäjänä ja vallankäyttäjänä kansainvälisen yhteistyön ja solidaarisuuden edistämisen aloilla (ks. Sundman 2004). Sundmanin teorian perusteella mukana tulisi olla myös sosiaalipolitiikka, ihmisoikeuspolitiikka sekä kehityspolitiikka, mutta näiden aiheiden teemaat menevät hyvin vahvasti päällekkäin solidaarisuus-muuttujien kanssa, joten aineistosta ei ollut mielekästä muodostaa niitä. EU-jäsenyyden kannattaminen on myös oleellisessa osassa jos yhteistyötä halutaan tehdä EU:n kautta.

Sundmanin teoriassa maailmankauppa on osa solidaarisen linjan edistämistä. Hän ei tosin kerro millä talouspoliittisella teorialla tämä tulisi tehdä. Tässä tutkimuksessa selvitetään, miten vallalla oleva uusliberaali talouspolitiikan teoria soveltuu solidaarisen Euroopan linjan rakentamiseen. Sundmanin mukaan Euroopan ei myöskään pidä pyrkiä sotilaallisesksi suurvallaksi, joten tässä tutkimuksessa tarkastellaan, miten yhteinen puolustus sopii solidaarisen Euroopan linjaan.

6.2 Solidaarisuuden kannatus

Solidaarisen Suomen ja solidaarisen Euroopan kannatukseen vaikuttavista sosiodemografisista tekijöistä saa parhaan kuvan keskiarvojen kautta. Solidaarisen Euroopan linjan summamuuttujien vaikutusta Solidaarisen Suomen ja Euroopan kannatukseen on puolestaan tutkittu korrelaatioiden avulla.

Kun tarkastellaan solidaarisen Suomen ja solidaarisen Euroopan kannatusta koko aineistossa, kannatetaan solidaarista Eurooppaa hieman enemmän kuin solidaarista Suomea (kuvio 4). Kun eroja tarkastellaan sukupuolittain, naiset kannattavat miehiä enemmän, niin solidaarista Suomea kuin Eurooppaakin.

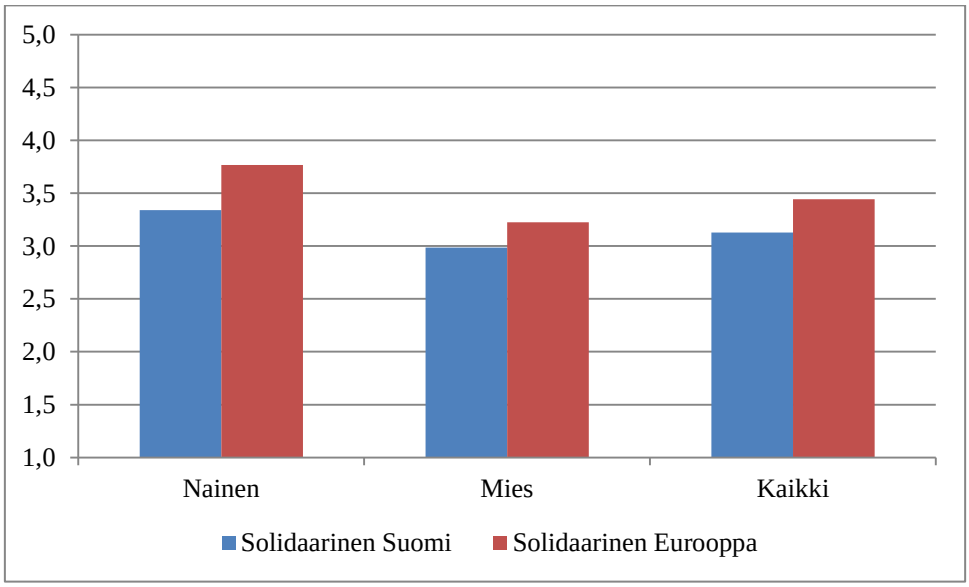

KUVIO 4 Solidaarisen Suomen ja solidaarisen Euroopan kannatus sukupuolittain

Tarkasteltaessa eroja ikäryhmien välillä (kuvio 5), on solidaarisen Euroopan kannatus kaikissa ikäryhmissä suurempaa kuin solidaarisen Suomen kannatus. Hieman alempaa solidaarisuuden kannatus, niin Suomen kuin Euroopankin kohdalla, on yli 70-vuotiaiden joukossa. Muuten ryhmät ovat solidaarisuuden kannatuksen suhteen melko tasaisia.

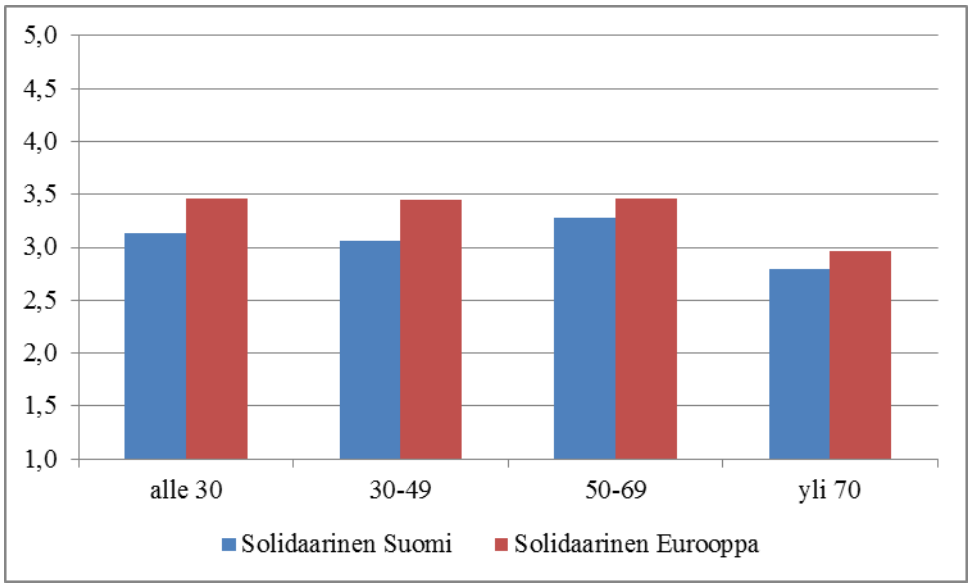

KUVIO 5 Solidaarisen Suomen ja solidaarisen Euroopan kannatus iän mukaan

Kun solidaarisuuden kannatusta tarkastellaan koulutustason mukaan (kuvio 6), solidaarisen Euroopan kannatus on suurinta lukion ja korkeakoulun käyneillä. Solidaarisen Suomen kohdalla korkeakoulun käyneiden kannatus on suurinta. Eli korkeampi koulutus lisää, ainakin solidaarisen Suomen kohdalla, solidaarisuuden kannatusta. Aineistossa ei ollut yhtäkään vain perusasteen käynyttä ehdokasta ja jokin muu -vastausvaihtoehtoa ei ole tarkemmin määritelty.

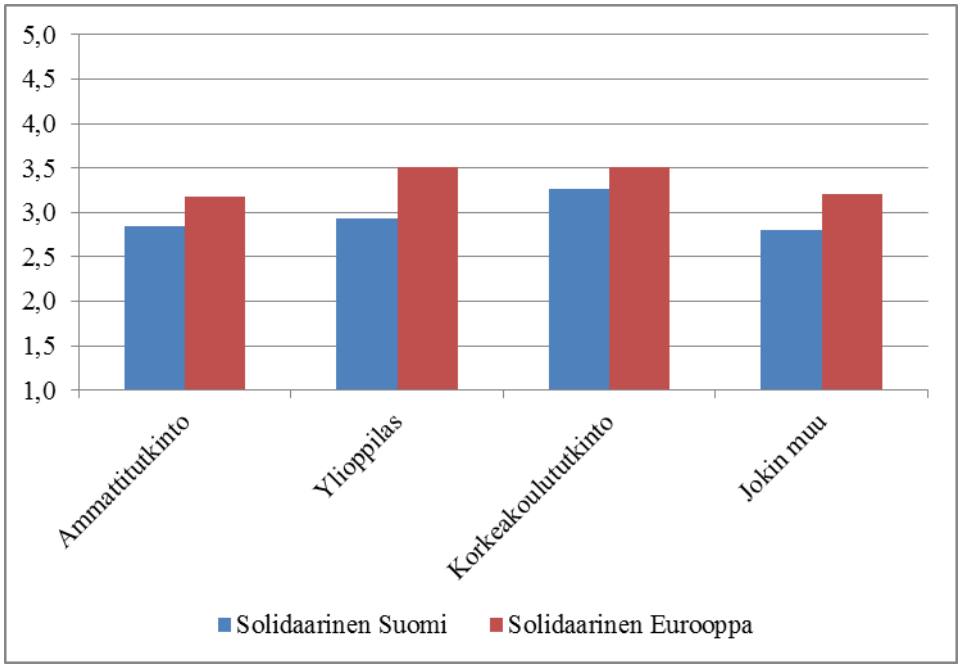

KUVIO 6 Solidaarisen Suomen ja solidaarisen Euroopan kannatus koulutustason mukaan

Kun tarkastellaan solidaarisen Suomen ja solidaarisen Euroopan kannatukseen vaikuttavia solidaarisen Euroopan linjan tekijöitä, voidaan havaita, että niillä on vahva yhteys (taulukko 3). Korrelaatiot ovat yhteistä puolustuspolitiikkaa lukuun ottamatta voimakkaita. Yhteinen puolustus ei korreloi tilastollisesti merkitsevästi solidaarisen Euroopan kohdalla ollenkaan (p=0,585) ja solidaarisen Suomen kohdalla korrelaatio on heikkoa (r=0,210) ja yhteinen puolustus selittää vain 4,4 prosenttia (r^2=0,044) solidaarisen Suomen kannatuksesta. Solidaarisen Suomen kohdalla vahvimmin korreloi EU-jäsenyys ja ympäristö. Solidaarisen Euroopan kohdalla puolestaan vahvimmin korreloivat uusliberalismi ja ympäristöarvot. Negatiivisesti muuttujista korreloi uusliberalismi. Eli mitä enemmän kannattaa uusliberalismia, sitä vähemmän kannattaa solidaarista Suomea ja/tai Eurooppaa. Muuten korrelaatiot ovat positiivisia eli esimerkiksi suurempi EU-jäsenyyden kannatus tarkoittaa suurempaa solidaarisuuden kannatusta.

TAULUKKO 3 Solidaarisuusulottuvuuksien ja solidaarisen Euroopan linjan ulottuvuuksien korrelaatiot

	Uusliberalismi	EU-jäsenyys	Yhteinen puolustus	Ympäristö
Solidaarinen Suomi	-0,371**	0,654**	0,210**	0,552**
Solidaarinen Eurooppa	-0,501**	0,472**	0,038	0,631**

**Korrelaation merkitsevyystaso p<0,01

Uusliberalismi korreloi siis negatiivisesti solidaarisuusmuuttujien kanssa ja yhteisessä puolustuksessa korrelaatio ei ole merkitsevää. Puolustuspolitiikan vähäinen korrelaatio on Sundmanin (2004) teorian kanssa linjassa, sillä hänen mukaansa sotilaalliseksi suurvallaksi pyrkiminen ei edistä solidaarisuutta. Tulosten perusteella myös uusliberaali talouspolitiikka ei lisää solidaarisuutta vaan vähentää sitä huomattavasti. Solidaarisuutta puolestaan lisää huomattavasti EU-jäsenyyden ja ympäristöarvojen kannatus.

6.3 Solidaarisen Suomen ja solidaarisen Euroopan kannatus puolueittain

Solidaarisuus-muuttujien sekä puolueiden yhteys on vahva. Etan neliö kertoo, kuinka paljon puoluekanta selittää solidaarisuus-muuttujien vaihtelusta (Metsämuuronen 2009, 1237–1238). Selitysasteen voi ilmaista myös prosentteina. Taulukko 4 kertoo kuinka monta prosenttia solidaarisen Suomen ja Euroopan kannatus selittää puoluekantaa. Eli solidaarisen Suomen kannatus selittää 64 prosenttia puoluekannasta ja on hieman korkeampi kuin solidaarisen Euroopan 57 prosenttia, mutta molemmilla selitysaste on suuri.

TAULUKKO 4 Solidaarisen Suomen ja Euroopan selitysaste puolueisiin nähden

	Etan neliö
Solidaarinen Suomi * Puolue	0,636
Solidaarinen Eurooppa * Puolue	0,571

Solidaarisen Suomen ja solidaarisen Euroopan kannatusta puolueittain ja siihen vaikuttavia tekijöitä on tutkittu vertailemalla solidaarisen Suomen ja solidaarisen Euroopan saamia keskiarvoja puolueiden ja sosiodemografisten muuttujien kesken. Kuvio 7 kertoo miten solidaarisen Suomen ja Euroopan kannatus vaihtelee puolueittain. Luvussa neljä esitelty nelikenttä oikeisto-vasemmisto sekä EU-myönteisyys/EU-vastaisuus on tehty tämän aineiston perusteella (Poliitikkokartta 2014). Sen mukaan oikeistopuolueiksi katsotaan RKP, Kokoomus, Kristillisdemokraatit, Perussuomalaiset ja Muutos 2011. Vasemmistopuolueet ovat puolestaan Vasemmistoliitto, Vihreät, SDP, SKP ja Itsenäisyyspuolue. Keskeltä löytyy Keskusta, joka on hieman enemmän oikealla sekä Piraattipuolue, jonka edustajat ovat aatteellisesti hyvin hajaantuneita.

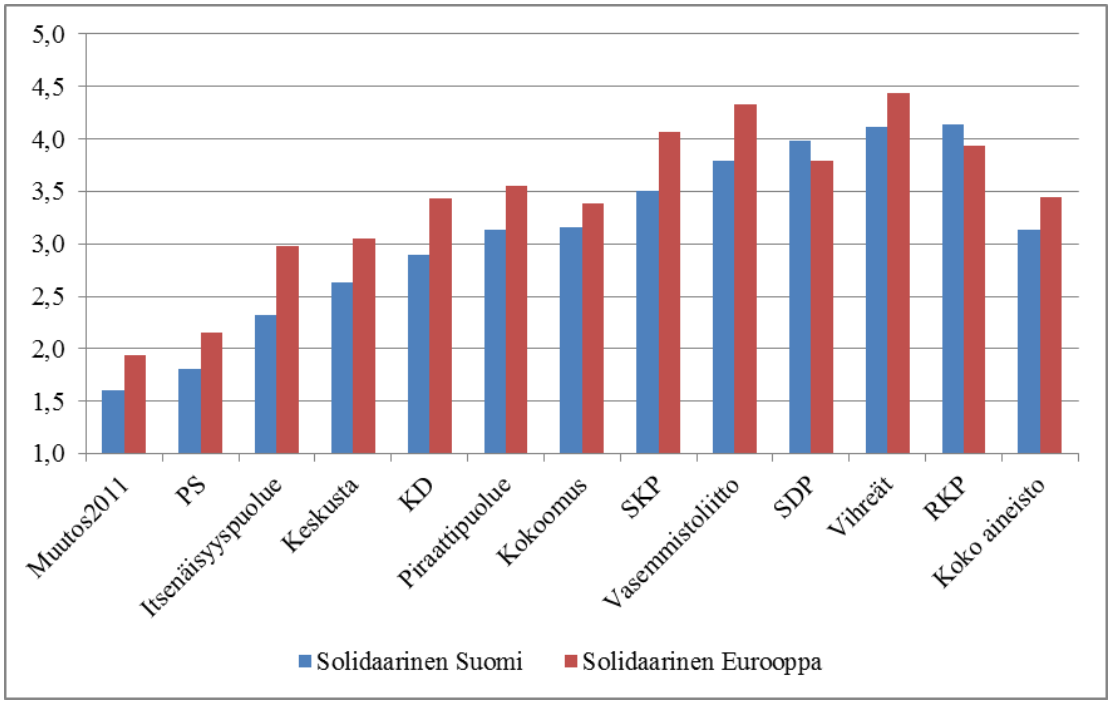

KUVIO 7 Solidaarisen Suomen ja solidaarisen Euroopan kannatus puolueittain

Tulosten perusteella vasemmistopuolueet ovat yhtenäinen solidaarisuutta kannattava ryhmä niin solidaarisen Suomen kuin Euroopankin kohdalla. Oikeisto on puolestaan hieman jakautuneempaa. RKP on solidaarisen Suomen kohdalla suvaitsevaisin ja solidaarisen Eu-

roopan kohdalla kolmanneksi myötämielisin. SDP ja RKP eroavat muista siinä, että heillä solidaarisen Suomen kannatus on suurempaa kuin solidaarisen Euroopan kannatus. Eli SDP:n ja RKP:n solidaarisuuden kannatus poikkeaa koko aineiston linjasta. Mielenkiintoista on myös Keskustan sijainti tuloksissa. Keskusta on arvojensa puolesta yleensä hyvin keskellä. Kuitenkin solidaarisuuden kannatuksen kohdalla, kannattaa Keskusta eduskuntapuolueista heti Perussuomalaisten jälkeen vähiten niin solidaarista Suomea kuin Eurooppaakin. Myös Kokoomus kannattaa solidaarista Suomea ja Eurooppaa enemmän kuin Keskusta.

Kun solidaarisuuden kannatusta puolueiden sisällä vertaillaan sukupuolen mukaan (kuvio 8 ja 9), erityisesti solidaarisen Euroopan kohdalla naiset kannattavat sitä selvästi enemmän kuin miehet kaikissa puolueissa. Solidaarisen Suomen kohdalla erot ovat huomattavasti pienempiä. Kahdessa kolmasosassa puolueista naiset kannattavat solidaarista Suomea enemmän kuin miehet (kuvio 8). Myös erot naisten ja miesten kannatuksen suuruudessa ovat solidaarisen Euroopan kohdalla selvempiä. Esimerkiksi Vihreissä ja Itsenäisyyspuolueessa naiset kannattavat solidaarista Eurooppaa huomattavasti enemmän kuin puolueen miehet (kuvio 9).

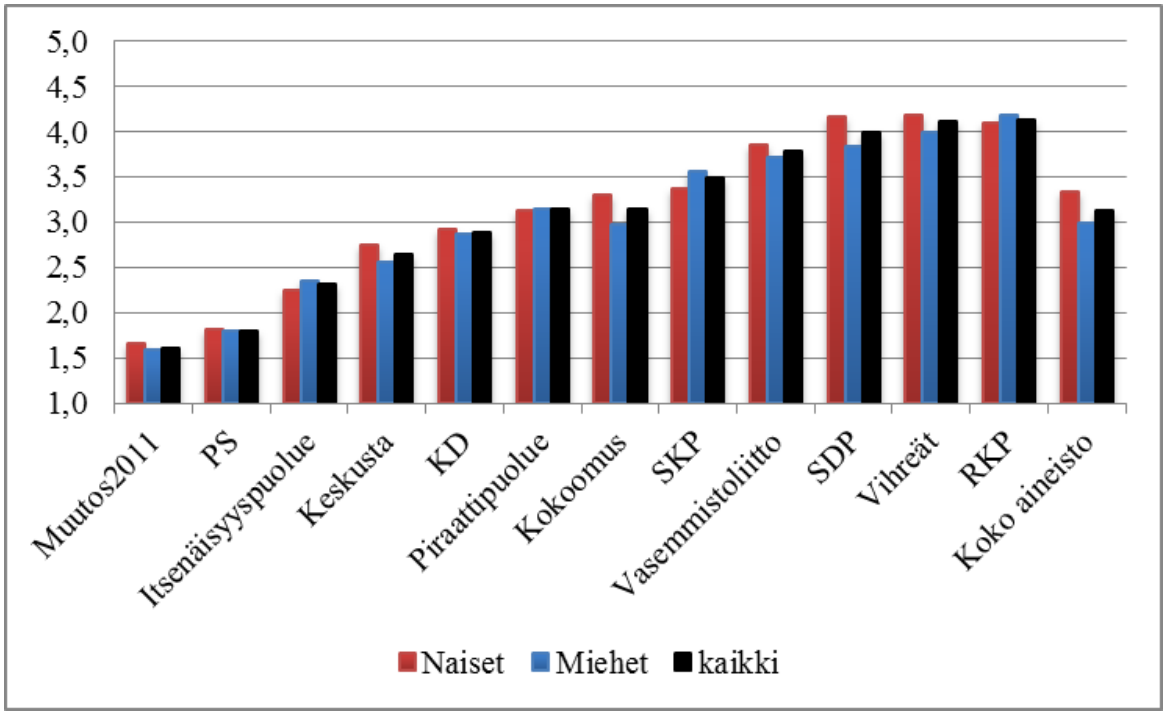

KUVIO 8 Solidaarisen Suomen kannatus puolueissa sukupuolen mukaan

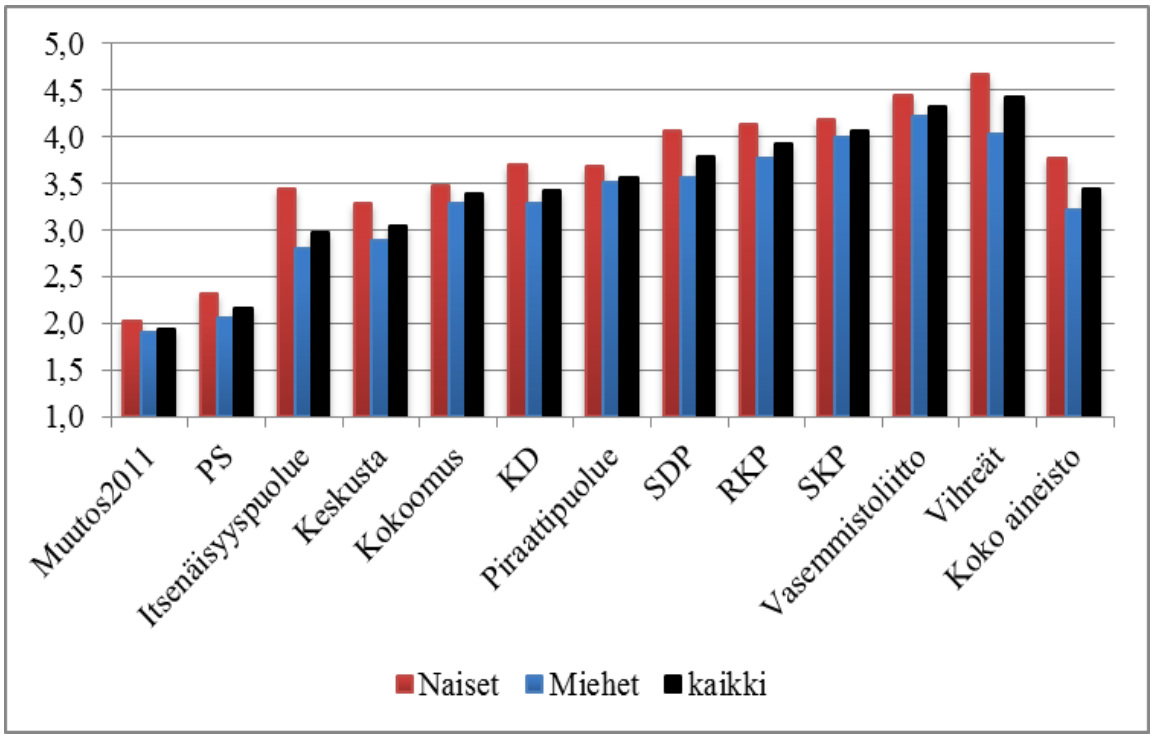

KUVIO 9 Solidaarisen Euroopan kannatus puolueissa sukupuolen mukaan

Tarkasteltaessa tilannetta puolueiden sisällä ikäluokittain (kuvio 10 ja 11), voidaan joitakin eroja ja yhtäläisyyksiä havaita. Eduskunnassa olevien vasemmistopuolueiden ehdokkaista alle 30-vuotiaat kannattavat eniten solidaarista Suomea ja myös Eurooppaa. Solidaarisen Euroopan kohdalla myös RKP ja eduskunnan ulkopuolinen SKP kuuluvat tähän ryhmään. Eli jälleen RKP on vasemmistopuolueiden kanssa samassa ryhmässä. Oikeistolaisimmat puolueet eli Muutos 2011 ja Perussuomalaiset ovat solidaarisen Euroopan kannatuksessa siinä mielessä yhtenäisiä, että heillä yli 70-vuotiaat ovat solidaarisimpia. Aiemmin todettu yli 70-vuotiaiden vähäinen kannatus niin solidaarisen Suomen kuin Euroopankin kohdalla, ei näyttäydy erityisen selvänä, kun tilannetta tarkastellaan puolueittain. Useassa puolueessa he kannattavat solidaarisuutta jopa eniten. Tämä voi osaltaan johtua heidän vähäisestä määrästä aineistossa.

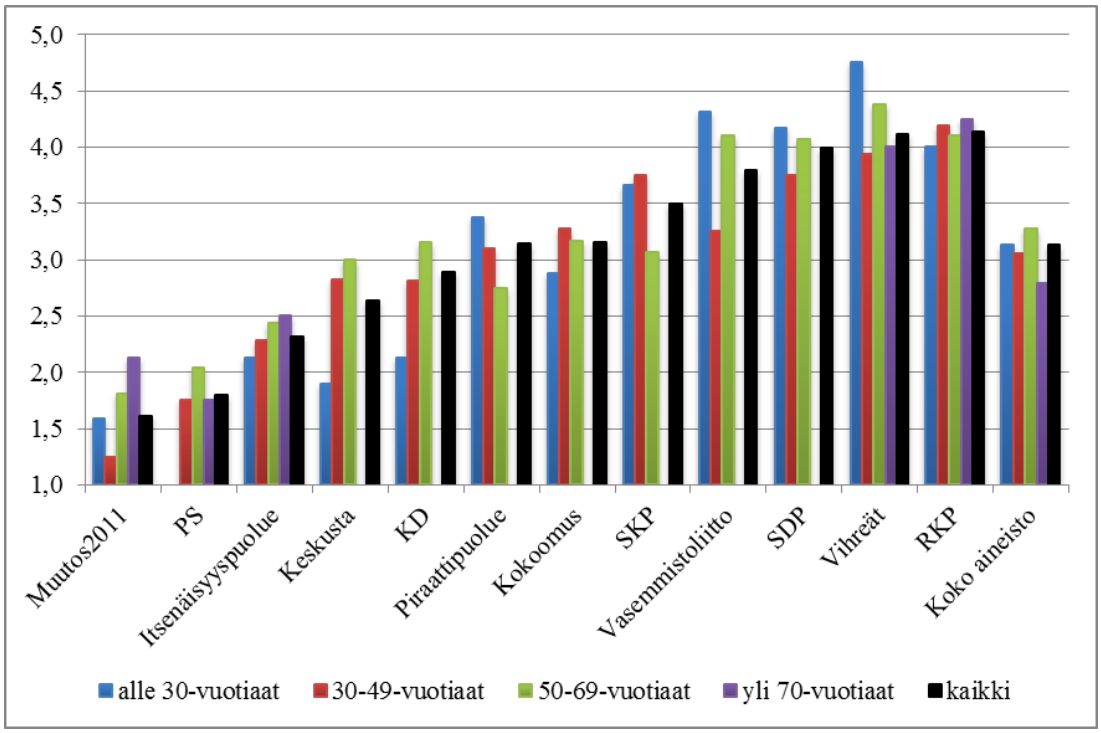

KUVIO 10 Solidaarisen Suomen kannatus puolueissa ikäluokan mukaan

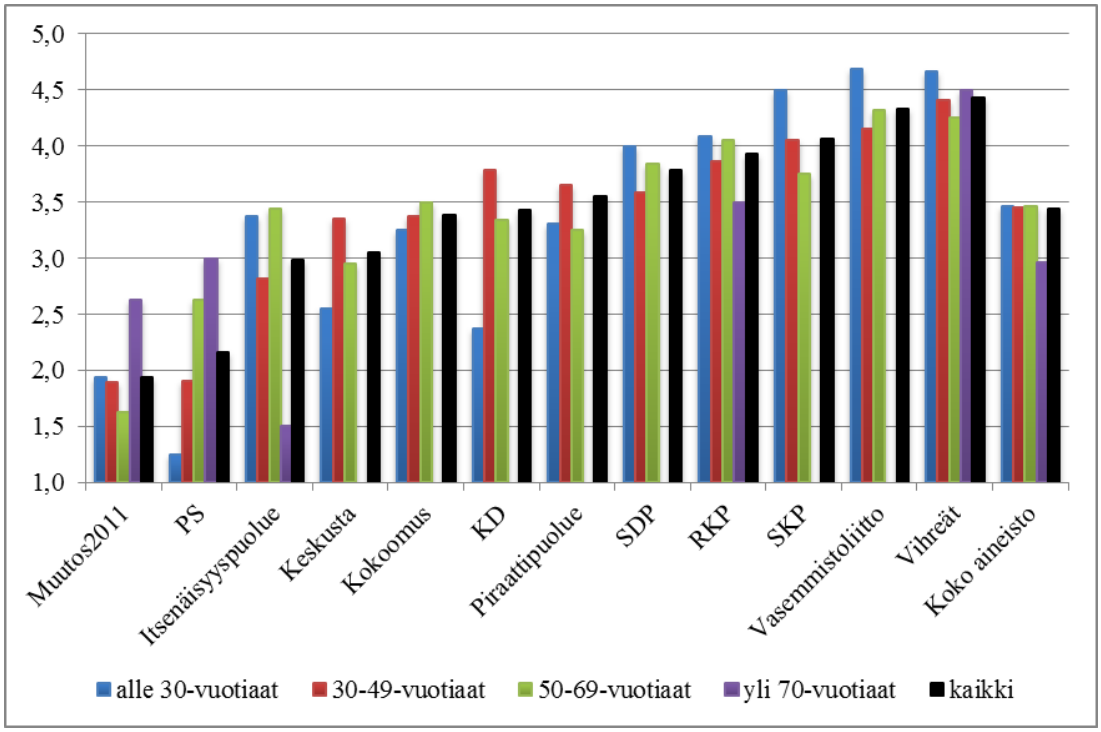

KUVIO 11 Solidaarisen Euroopan kannatus puolueissa ikäluokan mukaan

Kun tilannetta tarkastellaan puolueiden sisällä koulutustason mukaan, erityisesti eduskuntapuolueiden korkeasti koulutetut ehdokkaat kannattavat solidaarista Suomea enemmän kuin muiden koulutusasteiden ehdokkaat (kuvio 12). Poikkeuksena ovat SDP ja Perussuomalaiset, mutta heilläkin erot ovat hyvin pieniä. Solidaarisen Euroopan kohdalla kannatus on hajaantuneempaa (kuvio 13). Korkeakoulutetut ehdokkaat kannattavat solidaarista Eurooppaa enemmän kuin koko puolueen ehdokkaat keskimäärin. Kokoomuksen ehdokkaista ammattitutkinnon suorittaneiden ja Vihreiden ehdokkaista ylioppilastutkinnon suorittaneiden kohdalla oleva korkeampi piikki selittyy sillä, että kumpaakin edustaa vain yksi henkilö.

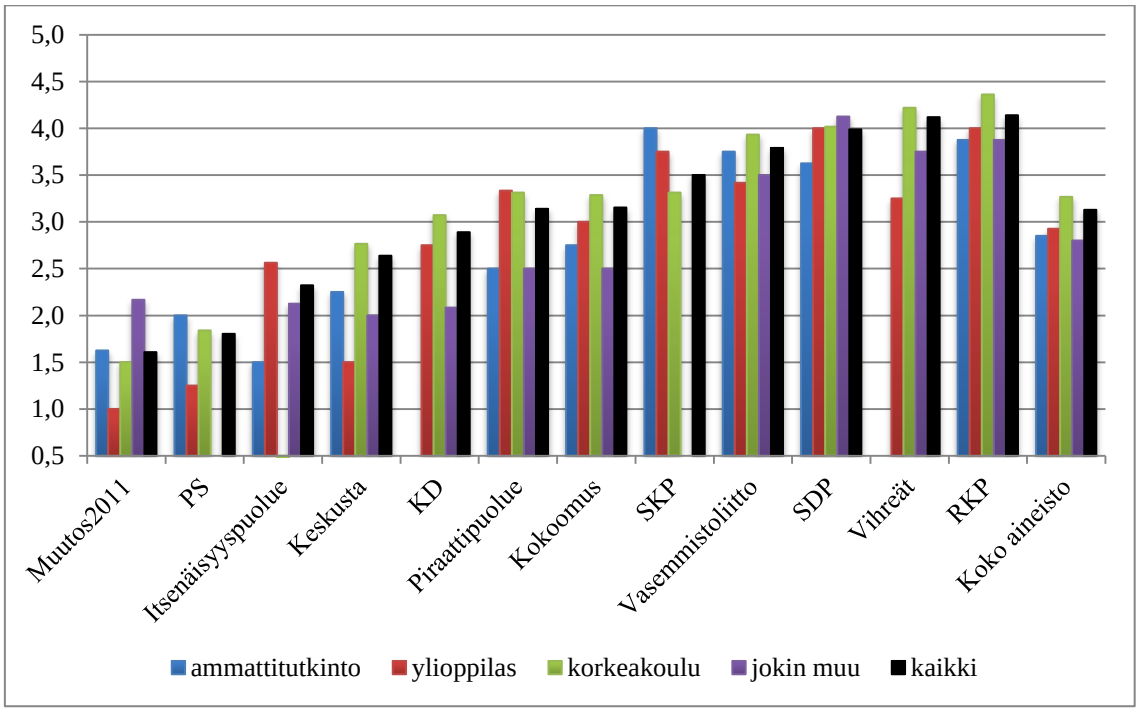

KUVIO 12 Solidaarisen Suomen kannatus puolueissa koulutustason mukaan

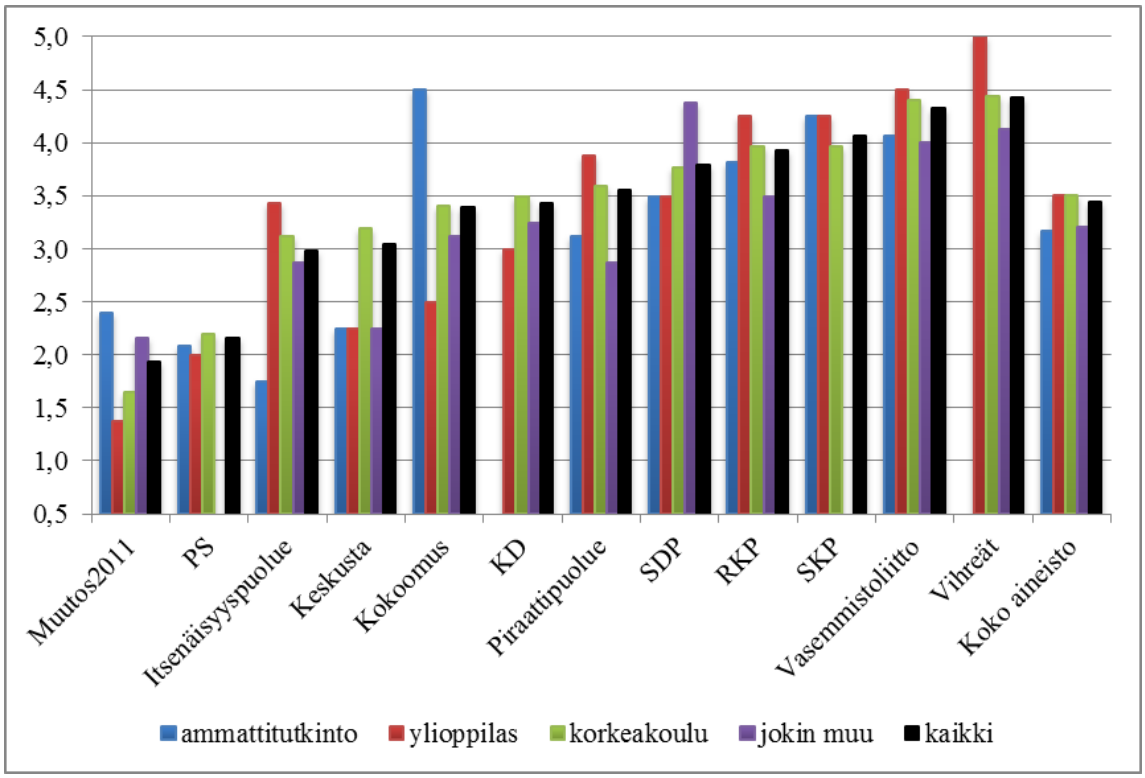

KUVIO 13 Solidaarisen Euroopan kannatus puolueissa koulutustason mukaan

6.4 Solidaarisen Euroopan linjan ja puolueiden yhteys

Seuraavaksi tutkitaan solidaarisen Euroopan linjan eli uusliberalismin, EU-jäsenyyden, yhteisen puolustuspolitiikan sekä ympäristöpolitiikan suhdetta puolueisiin. Vertaamalla solidaarisen Euroopan linjan saamia keskiarvoja suhteessa puolueisiin (taulukko 5) voidaan todeta, että koko aineistossa ympäristöarvoilla on suurin kannatus ja yhteisellä puolustuspolitiikalla kannatus on pienintä.

Kun vertaillaan tilannetta puolueiden välillä talouspolitiikassa, uusliberaalia politiikkaa kannattaa eniten Kokoomus. Perässä seuraa Muutos 2011 sekä Keskusta, Perussuomalaiset, Kristillisdemokraatit ja RKP. Keskustan tilanne on mielenkiintoinen, sillä se on vähemmän solidaarinen kuin Kokoomus niin solidaarisen Suomen kuin Euroopankin kohdalla. Keskusta kannattaa kuitenkin uusliberalismia vähemmän kuin Kokoomus, vaikka uusliberalismi liittyy voimakkaasti vähäiseen solidaarisuuteen. Keskustan uusliberalismin kannatuksen voi silti sanoa olevan voimakasta. Uusliberaalia talouspolitiikkaa vastustaa selvimmin Vasemmistoliitto. Vastustajiin kuuluu myös SKP, SDP, Itsenäisyyspuolue sekä Vihreät. Piraattipuolue ei ole oikein kummallakaan puolella.

EU-jäsenyyttä kannattaa puolestaan eniten RKP ja Vihreät. Heti perässä seuraa SDP ja Kokoomus. Kannattajiin kuuluu myös Piraattipuolue Kristillisdemokraatit, Vasemmistoliitto ja Keskusta. EU-jäsenyyttä vastustaa selvimmin Itsenäisyyspuolue, SKP ja Muutos 2011. Myöskään Perussuomalaiset eivät näe EU-jäsenyyttä hyvänä asiana ja puolue on samalla ainoa eduskuntapuolue, joka vastustaa EU-jäsenyyttä.

EU:n yhteistä puolustuspolitiikkaa kannattaa selvimmin Kokoomus. Myös RKP on kannattajien puolella. Vihreät on puolestaan lievästi kannattajien puolella. Muut puolueet vastustavat yhteistä puolustuspolitiikkaa. Selvimpiin vastustajiin kuuluu Itsenäisyyspuolue ja SKP, hallituspuolueista puolestaan Vasemmistoliitto.

Ympäristöarvojen puolella ovat lähes kaikki puolueet. Perussuomalaisten kohdalla kannatus on alhaisinta. Muutos 2011 sekä Kokoomus ovat vain lievästi kannatuksen puolella. Näillä puolueilla on ilmeisesti suurempi ristiriita talouden ja ympäristön etujen välillä, kun muilla puolueilla ympäristöarvot menevät selvemmin talouden etujen edelle.

TAULUKKO 5 Summamuuttujien saamat keskiarvot (1,00–5,00) puolueittain

Puolue	Uusliberalismi	EU-jäsenyys	Yhteinen Puolustus	Ympäristö
Itsenäisyyspuolue	1,9	1,2	1,0	3,7
KD	3,2	3,1	2,4	3,4
Keskusta	3,2	3,0	2,3	3,7
Kokoomus	3,8	3,9	3,4	2,8
Muutos 2011	3,4	1,4	2,3	2,7
Piraattipuolue	2,8	3,1	2,3	3,6
PS	3,2	1,8	2,1	2,5
RKP	3,1	4,0	3,0	3,8
SDP	1,9	3,9	2,4	3,7
SKP	1,4	1,3	1,1	4,5
Vasemmistoliitto	1,2	3,0	1,5	4,2
Vihreät	2,0	4,0	2,9	4,7
Koko aineisto	2,6	2,9	2,3	3,6

Taulukko 6 kertoo solidaarisen Euroopan linjan summamuuttujien selitysasteen puolueisiin nähden. Eli EU-jäsenyyden kannatus tai vastustus selittää jopa 79 prosenttia ja uusliberaalien arvojen kannatus puolestaan 67 prosenttia puoluekannasta. Yhteisen puolustuspolitii-

kan kannattaminen selittää puolestaan 54 prosenttia ja ympäristöarvojen kannatus 43 prosenttia puolueen kannattamisesta.

TAULUKKO 6 Summamuuttujien selitysaste puolueisiin nähden

	Etan neliö
Uusliberalismi * Puolue	,674
EU-jäsenyys * Puolue	,792
Yhteinen puolustus * Puolue	,544
Ympäristö * Puolue	,425

Aiemmin todettiin, että yhteinen puolustuspolitiikka ei korreloi merkitsevästi solidaarisuusmuuttujien kanssa ja uusliberaali talouspolitiikka vähentää merkittävästi solidaarisuutta. EU-jäsenyyden ja ympäristöarvojen kannatus puolestaan lisää solidaarisuutta. Eli aineiston perusteella pieni uusliberalismin kannatus ja suuri ympäristöarvojen ja EU-jäsenyyden kannatus liittyvät yksilötasolla toisiinsa ja selittävät puoluevalintoja. Uusliberalismia vastustavat ja EU-jäsenyyttä sekä ympäristöarvoja kannattavat ehdokkaat kuuluvat Vasemmistoliittoon, SDP:hen ja Vihreisiin. Perussuomalaisten ehdokkaat kuuluvat puolestaan uusliberalismin kannattajiin ja EU-jäsenyyden ja ympäristöarvojen vastustajiin.

6.5 Yhteenveto

Läpi koko aineiston solidaarista Eurooppaa kannatetaan enemmän kuin solidaarista Suomea. Naiset ovat solidaarisempia kuin miehet ja yli 70-vuotiaat kannattavat niin solidaarista Suomea kuin Eurooppaakin vähiten. Myös korkeampi koulutus lisää solidaarisuuden kannatusta.

Vasemmistopuolueiden ehdokkaat ovat yhtenäinen solidaarisuutta kannattava ryhmä niin solidaarisen Suomen kuin Euroopankin kohdalla. Oikeistopuolueiden ehdokkaat ovat puolestaan hieman jakautuneempia. RKP on solidaarisen Suomen kohdalla suvaitsevaisin ja solidaarisen Euroopan kohdalla kolmanneksi myötämielisin. SDP ja RKP eroavat muista siinä, että heillä solidaarisen Suomen kannatus on suurempaa kuin solidaarisen Euroopan kannatus.

Naiset kannattavat kaikissa puolueissa solidaarista Eurooppaa selvästi enemmän kuin miehet. Solidaarisen Suomen kohdalla erot ovat huomattavasti pienempiä. Kahdessa kolmasosaa puolueista naiset kannattavat solidaarista Suomea enemmän kuin miehet.
Eduskunnassa olevista vasemmistopuolueista alle 30-vuotiaat ehdokkaat kannattavat eniten solidaarista Suomea ja myös Eurooppaa. Solidaarisen Euroopan kohdalla RKP ja eduskunnan ulkopuolinen SKP kuuluvat myös tähän ryhmään. Eduskuntapuolueiden korkeasti koulutetut ehdokkaat kannattavat solidaarista Suomea myös enemmän kuin muiden koulutusasteiden ehdokkaat.

Solidaarisen Euroopan linjan summamuuttujista yhteinen puolustuspolitiikka ei korreloi merkitsevästi solidaarisuusmuuttujien kanssa. Uusliberaali talouspolitiikka puolestaan vähentää merkittävästi solidaarisuutta. Myös EU-myönteisyys ja ympäristöarvot korreloivat positiivisesti solidaarisuus-muuttujien kanssa. Aineiston perusteella siis pieni uusliberalismin kannatus ja suuri ympäristön ja EU-jäsenyyden kannatus liittyvät yksilötasolla toisiinsa ja selittävät puoluevalintoja. Uusliberalismia vastustavat ja EU-jäsenyyttä sekä ympäristöarvoja kannattavat ehdokkaat kuuluvat Vasemmistoliittoon, SDP:hen ja Vihreisiin. Perussuomalaisten ehdokkaat kuuluvat puolestaan uusliberalismin kannattajiin ja EU-jäsenyyden ja ympäristöarvojen vastustajiin.

7 JOHTOPÄÄTELMÄT JA POHDINTA

Tutkielman taustaoletuksena on ollut, että solidaarisuuden tunteminen ja varsinkin edellytys osoittaa sitä, on erilaisten poliittisten tilanteiden johdosta murroksen kohteena. Aihetta lähestyttiin vuoden 2014 eurovaaliehdokkaiden kautta, selvittämällä Ylen ja Helsingin Sanomien vaalikoneiden perusteella kannattavatko he solidaarista Suomea ja/tai Eurooppaa ja mikä tähän vaikuttaa. Tutkimuksessa solidaarisella Suomella tarkoitettiin suomalaisten eurovaaliehdokkaiden solidaarisuutta Eurooppaa, globaalia yhteisöä, eurooppalaisia ja globaalin yhteisön jäseniä kohtaan. Solidaarisella Euroopalla puolestaan tarkoitettiin Euroopan Unionin kollektiivista solidaarisuutta muita kuin eurooppalaisia kohtaan. Tutkielman avulla oli tarkoitus vastata seuraaviin kysymyksiin:

1) Mitkä tekijät vaikuttavat solidaarisen Suomen/Euroopan kannatukseen?
2) Miten puoluekanta vaikuttaa solidaarisen Suomen/Euroopan kannatukseen ja mikä selittää tätä puolueiden sisällä?
3) Millainen solidaarisen Euroopan linjan (talouspolitiikka, ympäristöpolitiikka, puolustuspolitiikka, EU-myönteisyys) ja puoluekantojen yhteys on? Miten se vaikuttaa solidaarisen Suomen/Euroopan kannatukseen?

Tässä luvussa tarkastellaan aineistosta saatuja vastauksia tutkimuskysymyksiin ja pohditaan niiden merkitystä sekä mietitään mahdollisia jatkotutkimusaiheita.

Koko aineistossa solidaarista Eurooppaa kannatetaan enemmän kuin solidaarista Suomea. Tämä selittyy osaltaan sillä, että suomalaiset tuntevat suurempaa yhteenkuuluvuutta muuta maailmaa kuin eurooppalaisia kohtaan (Laitinen & Pessi 2010). Solidaarisen Suomen pienempi kannatus selittyy myös sillä, että solidaarisuudessa keskeistä on identifikaatio ryhmän kanssa, tunnesiteet ryhmään, ryhmän hyvinvointiin liittyvät yhteiset intressit, jaetut arvot ja uskomukset sekä moraalisen tuen osoittaminen ryhmän jäseniä kohtaan (May1996, 44). Solidaarisuus ei siis ole vain passiivista tuntemista ja tunteita vaan lisäksi aktiivista toimintavalmiutta ja tekoja. Solidaarisen Suomen kannattaminen ei vaadi suoranaisia tekoja, mutta sen kannattaminen näkyy kuitenkin konkreettisemmin omassa elämässä esimerkiksi vastaanottokeskuksena lähialueella, korkeamman verotuksen kautta tai ulkomaalaisten lisääntymisenä terveyskeskuksissa. Solidaarisen Euroopan kannattaminen on puolestaan helpompaa, koska siinä vastuu annetaan muille, tässä tapauksessa EU:lle. Solidaarisen

Euroopan kannattamisella ei ole myöskään suoria vaikutuksia omaan elämään. Maahanmuuttajien määrä Suomessa saattaa toki lisääntyä.

Tutkielman koko aineistossa naisehdokkaat ovat solidaarisempia kuin miehet ja korkeampi koulutus lisää solidaarisuuden kannatusta. Lisäksi yli 70-vuotiaat kannattavat niin solidaarista Suomea kuin Eurooppaakin vähiten. Kun tuloksia tarkastellaan puolueissa sukupuolittain, noudattaa tulos koko aineiston linjaa. Kaikissa puolueissa naiset kannattavat solidaarista Eurooppaa selvästi enemmän kuin miehet. Solidaarisen Suomen kohdalla erot ovat huomattavasti pienempiä. Kahdessa kolmasosassa puolueista naiset kannattavat solidaarista Suomea enemmän kuin miehet. Ikäluokkien kohdalla yli 70-vuotiaiden vähäinen kannatus niin solidaarisen Suomen kuin Euroopankin kohdalla ei näyttäydy erityisen selvänä, kun tilannetta tarkastellaan puolueittain. Useassa puolueessa he kannattavat solidaarisuutta jopa eniten. Tämä selittyy ikäluokkien jakaumalla, jossa yli 70-vuotiaita on vain 2,9 prosenttia aineistosta. Eli puolueiden kannattajissa tämä tarkoittaa, että yli 70-vuotiaita on vain muutama tai ei ollenkaan. Eduskunnassa olevista vasemmistopuolueista alle 30-vuotiaat ehdokkaat kannattavat eniten solidaarista Suomea ja Eurooppaa. Myös eduskuntapuolueiden korkeasti koulutetut ehdokkaat kannattavat solidaarista Suomea enemmän kuin muiden koulutusasteiden ehdokkaat.

Jos solidaarisuuden ajattelee auttamisen kautta, tukee tulos osaltaan aiempaa tutkimusta. Esimerkiksi iäkkäämmät, yli 60-vuotiaat auttaisivat erityisesti naapureitaan mielellään. Sukulaisia puolestaan auttaisivat varhaiskeski-ikäiset ja keski-ikäiset. Nuorten auttamishalukkuus keskittyy ystäviin sekä tuntemattomiin ja kaikkiin maailman ihmisiin. (Laitinen & Pessi 2010.) Myös globaalin auttamisen kysymyksiin suhtautuvat myönteisimmin naiset, alemmat toimihenkilöt, korkeasti koulutetut, varakkaat, uskonnollisesti aktiiviset ja iäkkäämmät vastaajat (Leskinen 2003).

Auttamisen ja solidaarisuuden väliseen suhteeseen on kuitenkin syytä suhtautua kriittisesti. Osa auttamisesta on solidaarista ja osa puolestaan voi olla motivoitunut jostakin muusta syystä, kuten esimerkiksi pakosta, oman edun tavoittelusta tai hetken mielijohteesta. Siksi auttamisen ja solidaarisuuden suhde onkin hieman ongelmallinen. Solidaarisuuden historiassa on painotettu solidaarisuuden kytkeytymistä johonkin rajalliseen ryhmään, jolla on yhteisiä tehtäviä, intressejä, haasteita, yhteistä hyvää jaettavana tai kenties yhteinen vihollinen tai vastustaja. Tällöin ryhmän ulkopuolisiin kohdistuva positiivinen asennoituminen,

kuten hyväntekeväisyys, on jotakin muuta kuin solidaarisuutta. (Laitinen & Pessi 2011.) Toisaalta taas solidaarinen toiminta on myös ahdingossa olevien auttamista (Wildt 1992, 217). Tässä tutkielmassa solidaarisuus-muuttujat eroavat sisällöltään selvästi hyväntekeväisyydestä ja kyseessä on selvemmin ahdingossa olevien auttaminen.

Tutkimuksen yksi selkeimmistä tuloksista on puoluekannan vaikutus solidaarisuuden kannattamiseen tai vastustamiseen. Ei ole yllättävää, että juuri vaaliaineistossa puoluekanta määrittää eniten solidaarisuuden suosimista, sillä ehdokkaat valitsevat puolueekseen ideologialtaan samankaltaisimman puolueen (De Vries & Edwards 2009). Selkeä tulos on myös eduskunnassa olevien vasemmistopuolueiden suurempi solidaarisuus oikeistolaisiin puolueisiin verrattuna. Vasemmistopuolueet ovat yhtenäinen solidaarisuutta kannattava ryhmä niin solidaarisen Suomen kuin Euroopankin kohdalla. Oikeisto on puolestaan hieman jakautuneempaa. RKP on solidaarisen Suomen kohdalla suvaitsevaisin ja solidaarisen Euroopan kohdalla kolmanneksi myötämielisin. SDP ja RKP eroavat muista siinä, että heillä solidaarisen Suomen kannatus on suurempaa kuin solidaarisen Euroopan kannatus. Eli heidän joukossaan ollaan ilmeisesti valmiimpia siihen, että auttaminen näkyy konkreettisemmin omassa elämässä.

Tutkielmassa tarkasteltiin myös solidaarisen Euroopan linjan eli EU-jäsenyyden, ympäristöarvojen, talous- ja puolustuspolitiikan sekä puoluekantojen yhteyttä. Tuloksissa todettiin, että solidaarisen Euroopan linjan summamuuttujista yhteinen puolustuspolitiikka ei korreloi merkitsevästi solidaarisuus-muuttujien kanssa. Tämä on ymmärrettävää, sillä vielä vuonna 2012 EU oli kaukana saavuttaakseen yhteisen ulko- ja turvallisuuspolitiikan ja Eurooppa oli ainakin sotilaallis-logistisesti vahvasti riippuvainen Natosta (Hans Lödenin 2012). Lisäksi Euroopan jäsenmaihin kohdistuvaa hyökkäystä pidettiin vallitsevassa turvallisuustilanteessa epätodennäköisenä (Koivula & Salo 2010, 4-5). Tästä näkökulmasta on ymmärrettävää, ettei puolustuspolitiikassa syntynyt merkitseviä tuloksia, sillä Natojäsenyys on ollut Suomessa jo kauan hankala kysymys puolueettoman maan maineen kannalta. Lisäksi ei ole ollut pakottavaa tilannetta tehdä ratkaisuja puolustuspolitiikan suhteen. Nyt tilanne voi olla jo aivan toinen ottaen huomioon Pariisin terrori-iskut ja Euroopan yleisen turvallisuustilanteen muutoksen.

Tuloksissa myös todettiin, että uusliberaali talouspolitiikka vähentää merkittävästi solidaarisuutta. Uusliberalismin keskiössä ovat vahva yksityinen omistus, vapaat markkinat sekä

vapaa kauppa. Myös valtion puuttumista markkinoiden toimintaan pitää välttää viimeiseen asti (Harvey 2005, 2-3). Erityisesti oikeistopuolueet ovat ajaneet uusliberaalia talouspolitiikkaa ohjelmissaan (esim. Jakonen & Silvasti 2015). Myös 2000-luvun vasemmistopuolueiden kannatuksen lasku on vaikuttanut EU:n politiikan markkinavetoistumiseen (Raunio 2009). Tuloksissa uusliberalismia kannattavat eniten Kokoomuksen ehdokkaat. Kannattajia ovat myös Keskustan, Perussuomalaisen, Kristillisdemokraattien ja RKP:n ehdokkaat. Uusliberaalia talouspolitiikkaa vastustavat selvimmin Vasemmistoliiton ehdokkaat. Vastustajiin lukeutuvat myös ehdokkaat SDP:stä sekä Vihreistä. Eli uusliberalismin kohdalla jako oikeistoon ja vasemmistoon on selkeä ja tulos tukee aiempaa tutkimusta.

Tulosten mukaan myös EU-myönteisyys korreloi vahvasti solidaarisuusmuuttujien kanssa eli mitä enemmän kannattaa Euroopan Unionia, sitä solidaarisempi on. Päinvastoin ajateltuna EU-jäsenyyden vastustus vähentää solidaarisuutta. EU:n kannatuksen ja vastustamisen voi jakaa myös osiin. Hajanaisessa kannatuksessa kannatetaan yleistä ideaa Euroopan integraatiosta, joka on EU:n taustalla. Täsmällisessä kannatuksessa kannatetaan yleistä käytäntöä Euroopan integraatiosta eli kannatetaan Euroopan Unionia ja sen kehitystä eli instituutioita. Vastustajien puolelta löytyvät euroskeptikot, jotka kannattavat integraation ihannetta, mutta vastustavat ihanteen muuttumista sopimuksiksi, linjauksiksi ja instituutioiksi. (Kopecky & Mudde 2002.) Näin ajateltuna myös puolueet voidaan jakaa tutkielman tulosten perusteella ryhmiin. Eduskuntapuolueista euroskeptikoihin kuuluvat Perussuomalaiset. Hajanaisia kannattajia ovat puolestaan Kristillisdemokraatit, Vasemmistoliitto ja Keskusta. Täsmällisiin kannattajiin kuuluvat puolestaan RKP, Vihreät, SDP ja Kokoomus.

Myös ympäristöarvojen korrelaatio solidaarisuusmuuttujien kanssa on vahvaa ja positiivista. Mitä enemmän kannattaa ympäristöarvoja, sitä solidaarisempi on. Tutkielman perusteella ympäristöarvojen puolella ovat lähes kaikki puolueet. Eduskuntapuolueista Perussuomalaiset kannattavat ympäristöarvoja vähiten ja Kokoomus on lievästi kannatuksen puolella. Mikään puolue tuskin kannattaa luonnon tahallista vahingoittamista. Esimerkiksi Suomessa oikeisto ja vasemmisto, Kokoomuksen ja SDP:n kautta tarkasteltuna, ajavat ympäristöpolitiikassaan ympäristön etua pohjimmiltaan samasta syystä, joka on luonnon postmaterialistinen itseisarvo (Liukkonen 2010). Ympäristöarvojen kannattamisen ja ympäristönsuojelun esteenä onkin usein talouden etujen ristiriita. Perussuomalaisilla ja Kokoomuksella ristiriita talouden ja ympäristön etujen välillä on näin ollen muita puolueita suurempi. Molemmat puolueet ovat myös uusliberalismin vahvoja kannattajia.

Keskusta on mielenkiintoinen puolue arvojensa suhteen, sillä se on vähemmän solidaarinen kuin Kokoomus niin solidaarisen Suomen kuin Euroopankin kohdalla. Kuitenkin Keskusta kannattaa uusliberalismia vähemmän kuin Kokoomus, vaikka uusliberalismi liittyy voimakkaasti vähäiseen solidaarisuuteen. Keskustan uusliberalismin kannatuksen voi silti sanoa olevan voimakasta. Keskusta kannattaa myös vahvasti ympäristöarvoja, joka on hieman ristiriidassa uusliberalismin kannatuksen kanssa. Ympäristöarvot-summamuuttujan yksi kysymyskin on, että ”talouskasvua ja työpaikkojen luomista ei tule asettaa ympäristöasioiden edelle, silloin kun nämä kaksi ovat keskenään ristiriidassa”. Samanlainen ristiriita on myös Kristillisdemokraattien ja RKP:n kohdalla. Ei toki voida väittää, että uusliberaalin talouspolitiikan kannattaminen tarkoittaisi suoraan ympäristön turmelemisen ja hyväksikäytön kannattamista.

RKP:n on myös vahva solidaarisuuden kannattaja, mutta se on myös uusliberalismin kannattaja. RKP on siis talouspolitiikassaan oikealla ja suvaitsevaisuudessa ja ympäristöarvojen kannatuksessa hyvin paljon vasemmiston puolella. Myös Kristillisdemokraattien olisi voinut kuvitella olevan solidaarisempia, sillä kristityillä solidaarisuuden käsite nojaa lähimmäisenrakkauteen ja tasa-arvoon jumalan edessä. Kristillisdemokraattinen solidaarisuus on kuitenkin tavoitellut kaikkia yhteiskuntaluokkia niin liike-elämän kuin teollisuudenkin parista, joten ehkä tavoitteet ovat olleet liian laajoja tässä tutkimuksessa määriteltyyn solidaarisuuden osoittamiseen. Heillä ongelmana on myös ollut solidaarisuus-sanan monimerkityksellisyys, jolloin sana ei oikeastaan tarkoita yhtään mitään. (Stjernø 2004, 239–264.). Myös Leskisen (2003) tutkimuksessa globaalien altruistien ryhmään kuuluu uskonnollisesti aktiivista väestöä, mutta Kristillisdemokraatteja ei mainita kuuluvan tähän ryhmään.

Vasemmistopuolueiden ehdokkaat ovat siis suurimpia solidaarisuuden kannattajia. Tämä on ymmärrettävää, sillä erityisesti sosiaalidemokraattinen solidaarisuus omaa pitkän historian ja moderni sosiaalidemokraattinen solidaarisuus on nykyisin laajentunut yli luokkarajojen, etnisten rajojen ja maiden rajojen aina kehitysmaihin asti (Stjernø 2004, 199–202). Vasemmistoliiton ja Vihreiden solidaarisuuden kannatus on korkeampaa solidaarisen Euroopan kohdalla. SDP:llä puolestaan solidaarisen Suomen kannatus on suurempaa. Yksi syy tähän voi löytyä auttamisvalmiudesta. Vasemmistoliitto, Vihreät ja SDP kuuluvat Leskisen (2003) tutkimuksessa myönteisten miniauttajien ryhmään, johon kuuluu paljon pieni-

tuloisia. Heillä auttamisvalmiutta löytyy, mutta aktiiviset teot ovat pienempiä. Tämä selittää myös Vasemmistoliiton ja Vihreiden suurempaa solidaarisen Euroopan kannatusta, jossa auttaminen ei ole niin konkreettista. SDP kuuluu Leskisen tutkimuksessa myönteisten miniauttajien lisäksi myös globaalien altruistien ryhmään, jossa auttaminen tapahtuu suurehkolla rahallisella avulla. Eli puolueessa ollaan solidaarisia sekä valmiita osoittamaan apua konkreettisesti.

Eduskuntapuolueista Perussuomalaisten ehdokkaat ovat puolestaan vähiten solidaarisia ja koko aineistossa vain Muutos 2011:sta ehdokkaat ovat vähemmän solidaarisia. Perussuomalaisille tärkeää on säilyttää oma kansallinen kulttuuri (Raunio 2012), joten ehdokkaiden vähäinen solidaarisuus ei ole tämän tiedon valossa yllättävää. Myös inkluusion ja ekskluusion (Laitinen & Pessi 2011) kautta tarkasteltuna Perussuomalaisten oman kansallisen kulttuurin suojeleminen on linjassa solidaarisuuden kannatuksen kanssa. Monikulttuurisuutta vastustaan usein sosiaalisen sirpaloitumisen pelossa, jolloin suvaittavaa tai siedettävää asiaa pidetään tuomittavana. Näin syntyy suvaitsevia ja suvaittuja, joka rapauttaa solidaarisuutta (Newey 2011). Perussuomalaisilla Suomen sisäisen solidaarisuuden kannatus eli suomalaisten solidaarisuus muita suomalaisia kohtaan voi olla suurempaa kuin mitä tässä tutkimuksessa todettu solidaarisuus on. Tai solidaarisuus voi ulottua vielä pienemmälle alueelle. Tämän selvittäminen vaatisi kuitenkin jatkotutkimusta.

Yhteenvetona voidaan todeta, että kaikista puolueista löytyy solidaarisuuden piirteitä. Aineiston perusteella siis pieni uusliberalismin kannatus ja suuri ympäristön ja EU-jäsenyyden kannatus liittyvät yksilötasolla toisiinsa ja selittävät puoluevalintoja. Uusliberalismia vastustavat ja EU-jäsenyyttä sekä ympäristöarvoja kannattavat ehdokkaat kuuluvat Vasemmistoliittoon, SDP:hen ja Vihreisiin. Perussuomalaisten ehdokkaat kuuluvat puolestaan uusliberalismin kannattajiin ja EU-jäsenyyden ja ympäristöarvojen vastustajiin.

Nämä tulokset koskevat siis vuoden 2014 eurovaaliehdokkaita ja tämän tutkimuksen avulla heidän kannoistaan solidaarisuuteen on saatu paljon uutta tietoa. Ehdokkaat ovat esittäneet vaalikoneissa omia mielipiteitään, joihin toki vaikuttaa heidän edustamansa puolueen politiikka, ehdokkaan omat intressit tulla valituksi sekä mahdollisten äänestäjien miellyttäminen. Mielenkiintoista olisi toteuttaa tutkimus suuremmalla aineistolla, jolloin tutkimustuloksiakin olisi mahdollista laajentaa. Esimerkiksi vuoden 2015 eduskuntavaalien vaalikoneet olisivat kiinnostavia tutkimuskohteita. Vaalikoneet ovat toki melko rajallinen aineisto

taustamuuttujien suhteen, joten itse kerätyllä aineistolla saisi sisällöltään sopivan aineiston. Edellisten eduskuntavaalien jälkeen myös maailman poliittinen tilanne on muuttunut ja mielipiteet solidaarisuudesta voivat olla jo täysin erilaisia, joten aineistonkin täytyisi olla uudempi. Solidaarisuus on yhä ajankohtaisempi aihe kun esimerkiksi pakolaiskriisi on laajentunut ja terroristijärjestö Isis on muokannut Euroopan turvallisuustilannetta.

Mielenkiintoista olisi myös tutkia solidaarisuuden trendejä eli miten esimerkiksi solidaarisuuden kannatus vaihtelee eri ajankohtina ja eri maissa sekä miten erilaiset poliittiset ympäristöt vaikuttavat solidaarisuuden tuntemiseen ja osoittamiseen. Esimerkiksi hyvinvointivaltion ja solidaarisuuden kannatuksen yhteydestä voisi saada kiinnostavia tuloksia. Pohjoismaisessa hyvinvointivaltiossa korkeaa veroastetta ja julkisten palveluiden tasoa on perusteltu ja oikeutettu vetoamalla solidaarisuuteen (Laitinen ym. 2011, 100–106). Solidaarisuus on kuitenkin tällöin maan sisäistä, joten miten ulkoinen solidaarisuus vaikuttaisi hyvinvointivaltion kannatukseen? Maiden sisäisen ja ulkoisen solidaarisuuden välisestä vertailusta saisi enemmänkin tutkimusaiheita. Miten maan sisäinen solidaarisuus vaikuttaa maan ulkoiseen solidaarisuuteen? Onko niiden välillä ristiriitaa? Millaisia selittäviä muuttujia löytyy sisäisesti ja ulkoisesti solidaarisista maista?

Tällä tutkielmalla on kiinnitetty huomiota ajankohtaiseen aiheeseen, jonka ajankohtaisuus on tutkimuksen aikana vain lisääntynyt. Tutkielmalla on saatu uutta tietoa eurovaaliehdokkaiden solidaarisuudesta ja ehdokkaiden edustamien puolueiden eroista solidaarisuuden kannatuksen suhteen. Tutkielman pohjalta syntyi myös useita jatkotutkimusaiheita. Solidaarisuuden jatkuva tutkiminen on tärkeää, sillä mitä vahvempaa kansalaisten välinen solidaarisuus on, sitä vähemmän luokkarakenteeseen perustuvat jaot merkitsevät ihmisten hyvinvoinnille (Laitinen ym. 2011, 100–106). Myös ihmisten solidaarisuus muita kuin oman maan kansalaisia kohtaan on tärkeä tutkimuskohde globaalissa maailmassa, jossa keskinäisten riippuvuussuhteiden hahmottaminen on haasteellista.

LÄHDELUETTELO

Aineisto

Helsingin Sanomien eurovaalikone 2014. Saatavilla: <http://www.vaalikone.fi/euro2014/suomi> luettu: 30.5.2014.

Helsingin Sanomat (16.5.2014). Vaalikoneaineisto. Saatavilla: <http://www.hs.fi/politiikka/a1305824874262> luettu: 30.5.2014.

Ylen eurovaalikone 2014. Saatavilla: <http://vaalikone.yle.fi/eurovaalit2014> luettu: 30.5.2014

Yle (8.5.2014). Vaalikoneaineisto. Saatavilla: <http://yle.fi/uutiset/ketka_moittivat_marihuanaa_ketka_vierastavat_veroparatiiseja__avoin_vaalikonedata_paljastaa/7226077> luettu: 30.5.2014.

Lähteet

Alhojärvi, T. Ryynänen, S. Toivakainen, N. van der Wekken, R. (2015) Solidaarisuustalous. Teoksessa: Jakonen, M. & Silvasti, T. (toim.) Talouden uudet muodot. Helsinki: Into. s. 210–230.

Allardt, E. (1990) Suomenkielisen laitoksen esipuhe. Teoksessa: Durkheim, E. Sosiaalisesta työnjaosta. Helsinki: Gaudeamus.

Allardt, M. Sihvo, T. & Uusitalo, H. (1992) Mitä mieltä hyvinvointivaltiosta?: suomalaisten sosiaaliturvamielipiteet 1975–1991. Sosiaali- ja terveyshallitus, tutkimuksia 17. Helsinki: VAPK-kustannus.

Alt, J. (1979) The Politics of Economic Decline. Cambridge: Cambridge University Press.

Arter, D. (2009) From a Contingent Party System to Party System Convergence? Mapping Party System Change in Postwar Finland. Scandinavian Political Studies 32:2. s. 221–239.

Bayertz, K. (1999) Solidarity. Philosophical Studies in Contemporary Culture, Vol 5. Dordrecht: Kluwer.

De Vries, C & Edwards, E (2009) Taking Europe to its extremes: Extremist Parties and Public Euroscepticism. Party Politics 15:1. s. 5–28.

Durkheim, É. (1990) Sosiaalisesta työnjaosta. Helsinki: Gaudeamus.

Fetchenhauer, D. Flache, A. Buunk, A.P. & Lindenberg, S.M. (toim.) (2006) Solidarity and Prosocial Behavior: An Integration of Sociological and Psychological Perspectives. New York: Springer.

Forma, P. (1999) Mureneeko solidaarisuus, polarisoituuko yhteiskunta?: hyvä- ja huono-osaisten sosiaaliturvaa ja hyvinvointivaltiota koskevat mielipiteet 1990-luvun Suomessa. Teoksessa: Yhteiskuntapolitiikka-YP 64: 1, Helsinki: Stakes.

Harvey, D. (2005) A Brief History of Neoliberalism. Oxford: University Press.

Haukio, J & Suojanen, M. (2004) Vaalikone poliittisena mediana. Politiikka 46:2, s. 128–136.

Hines, H. (2003) The European Parliament and the Europeanization of Green parties. Cultural Dynamics 15:3. s. 307–325.

Jakonen, M. & Silvasti, T. (toim.) (2015) Talouden uudet muodot. Helsinki: Into.

Jokivuori, P. & Hietala, R. (2007) Määrällisiä tarinoita: monimuuttujamenetelmien käyttö ja tulkinta. Porvoo: WSOY.

Knack, S. & Keefer, P. (1997) Does Social Capital Have an Economic Payoff? A Cross-Country Investigation. The Quarterly Journal of Economics 112:4, s. 1251–1288.

Koivula,T. & Salo, K. (2010) Yhteistyö, avunanto ja solidaarisuus? Lissabonin sopimuksen turvallisuuspoliittinen merkitys. Maanpuolustus korkeakoulu. Strategian laitos. 4:38.

Kopecky, P. & Mudde, C. (2002) The two sides of euroscepticism: Party positions on European integration in Central Europe. European Union Politics 3:3. s. 297–326.

Kortteinen, M. (1982) Lähiö: tutkimus elämäntapojen muutoksesta. Helsinki: Otava.

Laitinen, A. & Pessi, A.B. (2010) Vaatiiko solidaarisuus auttamaan?: solidaarisuus suomalaisten auttamisteorioissa ja –asenteissa. Janus 18:4, s. 355–373.

Laitinen, A. & Pessi, A.B. (toim.) (2011) Solidaarisuus. Helsinki: Gaudeamus.

Laitinen, A. Pessi, A.B. & Saari, J. (2011) Yhteiskuntien solidaarisuus- kolme peruskysymystä. Teoksessa: Laitinen, A. & Pessi, B. (toim.) Solidaarisuus. Helsinki: Gaudeamus.

Larivé, M. H. A. (2014) Debating European Security and Defense Policy: Understanding the Complexity. Farnham: Ashgate Publishing.

Leskinen, T. (2003) Globaalin auttajan arvot ja moraali: tutkimus suomalaisten asennoitumisesta ja osallistumisesta vapaaehtoiseen kehitysyhteistyöhön. Väitöskirja. Helsinki: Kirkkopalvelut.

Lindenberg, S. (1998) Solidarity: its microfoundations and macro-dependence. A framing approach. Teoksessa: Doreian, P. & Fararo, T.J. (toim.) The Problem of Solidarity: Theories and Models, Amsterdam: Gordon and Breach, s. 61–112.

Lindenberg, S. Fetchenhauer, D. Flache, A. & Buunk, A.P. (2006) Solidarity and prosocial behavior: a framing approach. Teoksessa: D. Fetchenhauer, A. Flache, A.P. Buunk, & S. Lindenberg (toim.) Solidarity and Prosocial Behavior. An Integration of Sociological and Psychological Perspectives. New York: Springer. s. 3–19.

Lissabonin sopimus: Euroopan Unionista tehdyn sopimuksen ja Euroopan yhteisön perustamissopimuksen muuttamisesta (2007) Euroopan Unionin virallinen lehti, C306/01. Saatavilla sähköisesti: <http://eur-lex.europa.eu/legal-content/FI/TXT/PDF/?uri=CELEX:12007L/TXT&from=EN>, luettu 5.9.2015

Liukkonen, A. (2010) Aatteesta arvoihin: Yleispuoluekehitys ja ympäristöpolitiikan jakautuminen oikeisto-vasemmisto –akselilla. Pro-gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Lödén, H. (2012) Reaching a vanishing point? Reflections on the future of neutrality norms in Sweden and Finland. Cooperation and Conflict. 47:2. s. 271–284.

Marx, K. & Engels, F. (2001 (1888)) Manifesto of the Communist Party. Salt Lake City, Utah: Project Gutenberg.

Mason, A. (2000) Community, solidarity, and belonging: levels of community and their normative significance. Cambridge & New York: Cambridge University Press.

May, L. (1996) The Socially Responsible Self. Chicago: The University of Chicago Press.

McElroy, G. & Benoit, K. (2011) Policy positioning in the European Parliament. European Union Politics. 13:1. s. 150–167.

Metsämuuronen, J. (2009) Tutkimuksen tekemisen perusteet ihmistieteissä. Helsinki: International Methelp Ky

Miller, E. (2004) Solidarity Economy. Strategies for Building New Economies from the Bottom-Up and the Inside-Out. Saatavilla sähköisesti: <http://www.geo.coop/archives/SolidarityEconomicsEthanMiller.htm> luettu: 8.11.2015.

Newey,G. (2011) Suvaitsevaisuus ja solidaarisuus. Teoksessa Laitinen, A. & Pessi, B. (toim.): Solidaarisuus. Helsinki: Gaudeamus. s. 219–221.

Paloheimo, H. (2007) Vaalikoneiden käyttäjät vuoden 2003 eduskuntavaalikoneissa. Teoksessa: Suojanen, S. & Talponen, J. Vallaton vaalokone. Helsinki: Minerva. s. 57–76.

Patomäki, H. (2011) Kohti globaalia solidaarisuutta. Teoksessa Laitinen, A. & Pessi, B. (toim.): Solidaarisuus. Helsinki: Gaudeamus. s. 173–195.

Pyysiäinen, I. (2011) Solitaarisen solidaarisuus: yhteistyö, evoluutio ja jumalat. Teoksessa Laitinen, A. & Pessi, B. (toim.): Solidaarisuus. Helsinki: Gaudeamus. s. 35–49.

Raunio, T. (2012) Whenever the EU is involved, you get problems: Explaining the European policy of The (True) Finns. SEI Working Paper No 127. s. 1–40.

Raunio, T.(2009) Europuolueiden tulevaisuus. Teoksessa Mickelsson, R. (toim.): Puolueiden tulevaisuus. Oikeusministeriön julkaisuja. s.214–249.

Reichard, M. (2006) The EU-NATO relationship: a legal and political perspective. Aldershot: Ashgate Publishing.

Richardson, D. (2005) The Green challenge: Philosophical, programmatic and electoral considerations. Teoksessa: Richardson, D & Rootes, C. (toim.) The Green challenge: The development of Green parties in Europe. London and New York: Routledge. s. 3–16.

Rocker, R. (1996) Anarkosyndikalismi: vapaa työväenliike. Helsinki: Suomen anarkistiliitto.

Scott, J. (2000) Rational Choice Theory. Teoksessa Browning, G. Halcli, A. & Webster, F. (toim.): Understanding Contemporary Society: Theories of The Present. Lontoo: Sage Publications.

Standard Eurobarometer 83(2015) European citizenship report. Euroopan komission julkaisuja. Saatavilla sähköisesti: <http://ec.europa.eu/COMMFrontOffice/PublicOpinion/index.cfm/Survey/getSurveyDetail/instruments/STANDARD/surveyKy/2099> luettu: 15.10.2015.

Stjernø, S. (2004) Solidarity in Europe. Cambridge UK: Cambridge University Press.

Sundman, F. & Rekola, J. (2004) Solidaarisen Euroopan puolesta. Helsinki: Työväen sivistysliitto.

Sundman, F. (2004) Solidaarisen Euroopan puolesta. Teoksessa: Sundman, F. & Rekola, J. (toim.) Solidaarisen Euroopan puolesta. Helsinki: Työväen sivistysliitto. s. 9–24.

Taggart, P. & Szczerbiak, A. (2002) Europeanisation, euroscepticism and party systems: Party based euroscepticism in the candidate states of Central and Eastern Europe. Perspective on European Politics and Society 3:1. s. 23–41.

Tiilikainen, T. (2008) Selvitys Euroopan unionin Lissabonin sopimukseen sisältyvän keskinäisen avunannon velvoitteesta. Ulkoasiainministeriön julkaisuja 2/2008.

Valkonen, P. (2012) Mitä mieltä hyvinvointivaltiosta? Kuinka laajaa on hyvinvointivaltion kannatus Suomessa. Pro-gradu-tutkielma. Jyväskylän yliopisto.

Werts, H. Sheepers, P. & Lubbers, M. (2013) Euro-scepticism and radical right-wing voting in Europe, 2002–2008: Social cleavages, socio-political attitudes and contextual characteristics determining voting for the radical right. European Union Politics 14:2. s. 183–205.

Vihtonen, E. (2007) Vaalikoneiden käyttäjät vuoden 2003 eduskuntavaalikoneissa. Teoksessa: Suojanen, S. & Talponen, J. Vallaton vaalikone. Helsinki: Minerva. s. 29–38.

Wildt, A. (1999) Solidarity. Its History and Contemporary Definition. Teoksessa Bayertz, K. (toim.): Solidarity. Philosophical Studies in Contemporary Culture, Vol 5. Dordrechr: Kluwer. s. 209–222.

Vössing, K. (2015) Transforming public opinion about European integration: Elite influence and its limits European Union Politics 16:2. s. 157–175.

Internet-lähteet

Dictionary 2014. Web-sivu. Saatavilla: <http://www.merriam-webster.com/dictionary/solidarity> luettu: 11.11.2014.

Euroopan Parlamentti 2015. Organisaatio. Web-sivu. Saatavilla: <http://www.europarl.europa.eu/aboutparliament/fi/20150201PVL00010/Organisaatio> luettu: 5.9.2015.

Helsingin Sanomat (17.11.2015): Ranska pyysi sotilaallista apua muilta EU-mailta – Professori: Suomi voi joutua vaikeaan tilanteeseen: Kirjoittajat: Virve Kähkönen ja Heikki Arola. Saatavilla: <http://www.hs.fi/ilta/08012016/a1447738217692> luettu 2.1.2016.

Ilmasto-opas 2015. Ilmastonmuutos ilmiönä. Web-sivu. Saatavilla: <http://ilmasto-opas.fi/fi/ilmastonmuutos/ilmio/-/artikkeli/962d9aa2-e7e3-4df5-89a2-9f1f653e0d4e/ilmastonmuutos-ilmiona.html luettu 14.10.2015.

KvantiMOTV: Menetelmäopetuksen tietovaranto. Web-sivu. Tampere: Yhteiskuntatieteellinen tietoarkisto. Saatavilla: <http://www.fsd.uta.fi/menetelmaopetus/> luettu: 8.9.2015

Oikeusministeriö 2014. Vaalit. Web-sivu. Saatavilla: <http://tulospalvelu.vaalit.fi/EPV2014/fi/ehd_listat_01.html> luettu 6.11.2014.

Poliitikkokartta 2014. Web-sivu. <http://c.loitto.com/poliitikkokartta14/> luettu: 15.5.2015.

SDP 2014. SDP:n historia. Web-sivu. Saatavilla: <http://www.sdp.fi/fi/component/content/article/30-sdp/tutustu/taustat/4170-sdpn-historia> luettu 11.11.2014.

Vihreät 2014. Tietoa Vihreistä. Web-sivu. Saatavilla: <https://www.vihreat.fi/asiat/tietoa-vihreista> luettu 9.11.2014.

Yle uutiset (8.3.2015): Tutkija: "Vaalikone on niin keskeinen, että ehdokkaan on pakko täyttää se”. Kirjoittaja: Anna Takala. Saatavilla: <http://yle.fi/uutiset/tutkija_vaalikone_on_niin_keskeinen_etta_ehdokkaan_on_pakko_taytaa_se/7853284?ref=leiki-uu> luettu: 4.10.2015.

LIITTEET

LIITE 1

Rotated Factor Matrix[a]										
	Factor									
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Suomen olisi parasta laatia pitkän ajan suunnitelma ja irrottautua eurosta.	-,883	-,100	-,019	,132	-,068	-,105	-,035	-,071	-,149	-,056
Suomen jäsenyys EU:ssa on hyvä asia.	,882	,150	,034	-,054	,038	,139	,117	,061	,189	,043
Tykkään EU:sta	,848	,159	,073	-,019	,092	,100	,137	,076	,197	,088
Suomi maksaa liikaa EU-jäsenmaksua.	-,825	,026	-,138	-,119	-,047	,020	-,108	-,100	,110	,047
Eurosta on ollut suomalaisille enemmän hyötyä kuin haittaa.	,818	,139	,106	-,036	,098	,103	-,014	,043	,207	,137
EU-jäsenyys maksaa liikaa.	-,816	-,023	-,116	-,126	-,089	,013	-,054	-,092	,055	,017
Suomessa tulisi järjestää kansanäänestys EU-jäsenyyden ehdoista samaan tapaan kuin Britanniassa aiotaan tehdä.	-,750	-,157	-,170	,169	-,060	,018	-,006	,031	,103	-,103
Tavaroiden, palvelujen, pääomien ja työvoiman vapaa liikkuminen EU:n alueella on lisännyt suomalaisten hyvinvointia.	,706	,333	,105	,002	-,065	,067	,055	,125	,215	,014
EU-jäsenyys on muuttanut suomalaista maataloutta hyvään suuntaan.	,704	,158	,015	,029	,047	,022	-,035	-,162	,057	-,002
Kreikalle ei pidä enää myöntää yhtään tukilainoja, vaikka maa uhkaisi ajautua maksukyvyttömyyteen.	-,700	-,001	-,281	,004	-,167	,135	-,067	,012	,143	,092
Heikko EU on uhka Euroopan turvallisuudelle.	,655	,192	,003	-,020	,006	,264	,242	,085	,014	-,021
Turkkia ei pidä ottaa EU:n jäseneksi, vaikka se täyttäisikin jäsenkriteerit.	-,596	,080	-,334	-,050	-,128	,059	-,138	-,272	-,127	-,226
Suomalaisilta pankeilta kerättyjä varoja voidaan käyttää eurooppalaisten pankkien tukemiseen.	,569	-,035	,071	,191	,353	-,077	,133	,000	-,075	-,148
EU-maista tulevat työntekijät vievät suomalaisten työpaikat.	-,545	-,162	-,249	,004	,024	,206	-,061	-,116	-,049	-,134
Turkin paikka on EU:ssa	,540	-,037	,166	,018	,125	-,126	,184	,445	-,116	,261
Suomen komissaari pitäisi valita suoralla kansanvaalilla.	-,519	-,131	,027	,409	,143	,124	,186	-,008	,130	-,166

EU:sta on kehitettävä liittovaltio, jossa Brysselissä yhteisesti päätettävät asiat on tarkasti rajattu ja muista asioista päätetään jäsenmaissa.	,514	,077	,172	,386	,064	-,051	,376	,073	,071	,039
EU:n pitää tukea kansalaisjärjestöjen toimintaa Venäjällä demokratian edistämiseksi	,486	-,035	,156	,057	,248	,275	,048	,213	,006	,164
EU:n pitää rajoittaa muuttoa EU-alueelle.	-,468	,213	-,447	-,111	-,080	,215	,027	-,123	,078	,091
EU:ssa hyväksyttyjä säädöksiä (direktiivejä) pitäisi soveltaa suomalaiseen lainsäädäntöön selvästi nykyistä väljemmin.	-,468	,111	-,232	-,070	,013	,114	-,225	-,061	,011	,101
Jäsenmaiden pitäisi voida rajoittaa työttömyysturvan tai lapsilisän kaltaiset etuudet vain oman maan kansalaisille.	-,462	,278	-,377	-,185	-,054	,128	,059	-,187	,101	-,027
Pankkeja ei saa enää koskaan tukea veronmaksajien rahoilla.	-,430	-,107	,092	,039	,111	,000	-,101	,025	,302	,125
Suomalaisten pitää saada terveydenhoitoa missä tahansa EU-maassa, vaikka se tarkoittaa että vastaavasti EU-kansalaiset saavat tulla hoitoon Suomeen.	,407	-,086	,200	,173	,157	-,071	-,014	,004	,389	,027
Nato-jäsenyys vahvistaisi Suomen turvallisuutta.	,280	,829	-,078	-,015	,039	,054	,005	-,004	-,174	-,046
Suomen tulisi liittyä puolustusliitto Naton jäseneksi.	,243	,783	-,106	,054	,040	,046	,010	-,024	-,162	-,001
Julkisia palveluita tulisi ulkoistaa entistä enemmän yksityisten yritysten tuotettavaksi	,158	,763	-,163	-,118	-,146	,018	,026	,000	,044	,066
Suuret tuloerot ovat hyväksyttäviä, jotta erot ihmisten lahjakkuudessa ja ahkeruudessa voidaan palkita.	,018	,750	-,226	,074	-,013	,046	-,007	-,039	-,096	-,008
Jos tulee eteen tilanne, jossa on välttämätöntä joko leikata julkisia palveluita ja sosiaalietuuksia tai korottaa veroja, veronkorotukset ovat parempi vaihtoehto.	-,001	-,700	,374	,112	,191	-,090	,003	,095	,084	-,030
Jos työllisyyttä halutaan parantaa, eurooppalaisilla työmarkkinoilla pitää lisätä joustoja.	,141	,677	-,131	-,022	,044	,148	,084	,106	,167	-,046

Kansainvälisten yritysten ja sijoittajien kiinnostusta Eurooppaan on voimakkaasti lisättävä karsimalla yritystoimintaan kohdistuvia rajoituksia ja kustannuksia.	,103	,676	-,282	-,128	-,076	,066	,002	,156	,170	-,032
Nykyisen kaltaiset palvelut ja sosiaalietuudet ovat pitemmän päälle liian raskaita julkiselle taloudelle.	,111	,662	-,194	-,116	-,114	,301	-,021	-,051	,053	,031
Elinkeinoelämän ääni kuuluu EU:ssa liian voimakkaana.	-,246	-,578	,185	,441	,143	,015	-,053	,069	-,080	,041
EU:n on katkaistava kaikki rahaliikenne veroparatiiseihin.	-,024	-,499	,187	-,302	,225	,075	-,040	,113	,135	,115
Talouskasvu ja työpaikkojen luominen tulisi asettaa ympäristöasioiden edelle, silloin kun nämä kaksi ovat keskenään ristiriidassa.	-,111	,320	-,749	-,051	-,008	-,106	-,089	,080	,028	,016
Energia- ja ilmastopolitiikassa etusijalle on asetettava teollisuuden kilpailukyky.	-,014	,394	-,704	-,257	-,038	,025	-,044	,001	,007	,099
Euroopan siirtymistä uusiutuvan energian käyttämiseen on nopeutettava, vaikka se nostaisi sähkön ja polttoaineiden hintoja.	,060	-,230	,684	-,047	,095	-,028	,141	,059	,067	,096
Jos valtio tarjoaa turvapaikanhakijoiden vastaanottokeskuksen perustamista kotikuntaani, tarjous pitää hyväksyä.	,439	-,211	,534	-,021	,349	-,251	-,167	,085	,062	,075
Kaikessa päätöksenteossa pitäisi arvioida vaikutukset ympäristöön ja tarvittaessa luopua ympäristölle haitallisista hankkeista.	,149	-,179	,517	,053	,116	,030	,088	,112	,112	,007
EU:n ei pidä asettaa sitovia ilmastomääräyksiä uusituvalle energialle. Pelkkä kasvihuonekaasujen vähennystavoite riittää.	-,228	,313	-,506	,064	-,015	,014	-,189	,023	-,096	-,143
Euroopan unionilla on siirtomaahistorian vuoksi erityinen vastuu Afrikan kehittämisessä.	,274	-,207	,454	-,142	,414	-,124	-,095	,096	-,025	,121
Kouluissa kohdellaan koululaisia liian lepsusti. Tiukempi kuri tekisi kouluista parempia.	-,210	,280	-,443	-,177	-,024	,174	,142	-,026	-,145	-,164

Laitonta maahanmuuttoa EU-alueelle torjutaan parhaiten avaamalla lisää mahdollisuuksia lailliselle maahanmuutolle	,358	-,145	,441	,152	,376	-,086	-,063	,163	,089	-,051
EU:n on sidottava kauppasuhteet tiukemmin ihmisoikeuksiin ja työntekijöiden oikeuksien kunnioittamiseen.	,213	-,338	,381	,110	,267	,276	-,145	,092	,163	,029
Susien suojelu Suomessa ei kuulu EU:lle.	-,362	,345	-,365	-,209	-,130	-,057	-,239	-,107	,011	,114
Marihuanaa tulisi käsitellä lainsäädännössä samalla tavalla kuin tupakkaa tai alkoholia.	-,272	-,074	,132	,721	,030	-,071	,033	,032	-,081	,133
Maatalouden tukemista EU:n varoin pitäisi vähentää.	,030	-,011	,027	,563	,008	,020	,086	,056	,063	-,068
Perinteiset arvot - kuten koti, uskonto ja isänmaa - muodostavat hyvän arvopohjan politiikalle.	-,187	,389	-,340	-,536	-,098	,083	,031	,061	-,032	-,314
Geenimuunneltuja ruokakasveja pitäisi saada kasvattaa EU:ssa nykyistä vapaammin.	,141	,343	-,103	,481	-,223	,033	-,049	,097	,143	,100
Europarlamentilla on liian vähän valtaa	,040	-,239	-,014	,370	,263	-,132	,154	-,016	,119	-,086
EU-budjetin monimutkaisesta rahoituksesta pitäisi siirtyä yleiseen EU-veroon.	,318	-,098	,063	,353	,218	-,018	,287	,327	-,011	-,066
EU-alueelle on säädettävä minimipalkka.	,101	-,438	,246	,126	,571	-,029	,074	-,031	,064	,077
Verokilpailun rajoittamiseksi EU:ssa on päätettävä yritysveron vähimmäistasosta	,222	-,418	,233	,049	,470	,028	,293	,055	,136	,032
Yhteinen valuutta vaatii euroalueen yhteistä talouspolitiikkaa.	,220	,090	,243	,028	,299	-,005	,267	,131	-,051	,199
Venäläisille tulisi antaa viisumivapaus EU-maihin.	,094	-,211	,204	,146	,176	-,562	-,013	,023	,027	,042
EU:n tulisi pitkällä tähtäimellä pyrkiä eroon Venäjältä toimitetusta energiasta.	,156	,162	,066	,027	,047	,560	,113	,042	-,085	-,029
EU:n kannattaa luoda joukoistaan selvemmin yhteinen armeija eikä pitää kansallisesti rahoitettuja joukkoja erikseen joka maassa.	,347	,072	,148	,187	,137	,096	,556	,063	-,009	,061

EU:n kykyä itsenäiseen, sotilaalliseen toimintaan on vahvistettava.	,432	,053	,043	,149	-,059	,233	,520	-,022	-,067	-,051
Ukrainalle on avattava tie EU-jäsenyyteen.	,399	,045	,168	,185	,020	,132	,020	,580	-,068	-,063
EU:n pitää kieltää kännyköiden roaming- eli verkkovierailumaksut, jolloin EU:n sisäisissä puheluissa olisi sama hinta kaikkialle, vaikka samalla tämä heikentäisi operaattorien kykyä investoida nopeampiin verkkoyhteyksiin.	,095	-,044	,163	,086	-,002	-,164	,000	-,106	,279	-,053
Homo- ja lesbopareilla pitää olla samat avioliitto- ja adoptio-oikeudet kuin heteropareilla.	,324	-,221	,279	,453	,209	-,188	,064	-,049	-,025	,495

Extraction Method: Principal Axis Factoring.

a. Rotation converged in 21 iterations.

LIITE 2

Uusliberalismi-summamuuttuja. Cronbachin alfa 0,899.

- Julkisia palveluita tulisi ulkoistaa entistä enemmän yksityisten yritysten tuotettavaksi
- Suuret tuloerot ovat hyväksyttäviä, jotta erot ihmisten lahjakkuudessa ja ahkeruudessa voidaan palkita.
- Jos tulee eteen tilanne, jossa on välttämätöntä joko leikata julkisia palveluita ja sosiaalietuuksia tai korottaa veroja, leikkaukset ovat parempi vaihtoehto.
- Kansainvälisten yritysten ja sijoittajien kiinnostusta Eurooppaan on voimakkaasti lisättävä karsimalla yritystoimintaan kohdistuvia rajoituksia ja kustannuksia.
- Jos työllisyyttä halutaan parantaa, eurooppalaisilla työmarkkinoilla pitää lisätä joustoja.
- Nykyisen kaltaiset palvelut ja sosiaalietuudet ovat pitemmän päälle liian raskaita julkiselle taloudelle.
- Elinkeinoelämän ääni ei kuulu EU:ssa liian voimakkaana.
- EU:n ei tule katkaista kaikkea rahaliikennettä veroparatiiseihin.
- EU-alueelle ei tule säätää minimipalkkaa.
- Verokilpailua ei rajoitettava EU:ssa, jolloin ei pidä päättää yritysveron vähimmäistasoa

EU-myönteisyys-summamuuttuja. Cronbachin alfa 0,943.

- Suomen jäsenyys EU:ssa on hyvä asia.
- Suomen ei tule laatia pitkän ajan suunnitelma ja irrottautua eurosta.
- Tykkään EU:sta
- Eurosta on ollut suomalaisille enemmän hyötyä kuin haittaa.
- Suomi ei maksa liikaa EU-jäsenmaksua.
- EU-jäsenyys ei maksa liikaa.
- Suomessa ei tule järjestää kansanäänestys EU-jäsenyyden ehdoista samaan tapaan kuin Britanniassa aiotaan tehdä.
- Tavaroiden, palvelujen, pääomien ja työvoiman vapaa liikkuminen EU:n alueella on lisännyt suomalaisten hyvinvointia.

- EU-jäsenyys on muuttanut suomalaista maataloutta hyvään suuntaan.
- EU:sta on kehitettävä liittovaltio, jossa Brysselissä yhteisesti päätettävät asiat on tarkasti rajattu ja muista asioista päätetään jäsenmaissa.
- EU:ssa hyväksyttyjä säädöksiä (direktiivejä) ei pidä soveltaa suomalaiseen lainsäädäntöön selvästi nykyistä väljemmin.

Ympäristöarvot-summamuuttuja. Cronbachin alfa 0,837.

- Talouskasvua ja työpaikkojen luomista ei tule asettaa ympäristöasioiden edelle, silloin kun nämä kaksi ovat keskenään ristiriidassa.
- Euroopan siirtymistä uusiutuvan energian käyttämiseen on nopeutettava, vaikka se nostaisi sähkön ja polttoaineiden hintoja.
- Energia- ja ilmastopolitiikassa etusijalle ei tule asetettaa teollisuuden kilpailukykyä.
- EU:n pitää asettaa sitovia ilmastomääräyksiä uusituvalle energialle. Pelkkä kasvihuonekaasujen vähennystavoite ei riittä.
- Kaikessa päätöksenteossa pitäisi arvioida vaikutukset ympäristöön ja tarvittaessa luopua ympäristölle haitallisista hankkeista.

Yhteinen puolustus-summamuuttuja. Cronbachin alfa 0,745.

- Heikko EU on uhka Euroopan turvallisuudelle
- EU:n kykyä itsenäiseen, sotilaalliseen toimintaan on vahvistettava.
- EU:n kannattaa luoda joukoistaan selvemmin yhteinen armeija eikä pitää kansallisesti rahoitettuja joukkoja erikseen joka maassa.
- Nato-jäsenyys vahvistaisi Suomen turvallisuutta.
- Suomen tulisi liittyä puolustusliitto Naton jäseneksi.